

Załącznik do uchwały
Nr XVI/92/2015
Rady Gminy Zbiczno
z dnia
29 grudnia 2015 r.

Gmina Zbiczno

Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno

na lata 2016-2020

przygotowana przez

---

ul. Petera Mansfelda 4
60-855 Poznań
tel. +48 61 665 78 00
fax +48 61 665 78 09
remedis@remedis.eu

NIP: 781-179-27-48
REGON: 300464078
KRS: 0000270485
Kapitał zakładowy: 6.330.010,20 zł

1.	WSTĘP	8
1.1.	PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII GMINY ZBICZNO.....	9
1.2.	METODYKA PRAC NAD STRATEGIĄ	10
1.3.	MIEJSCE DOKUMENTU WŚRÓD DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	12
2.	DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO GOSPODARCZEJ GMINY ZBICZNO – ANALIZA JAKOŚCI ŻYCIA	15
2.1	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	16
2.1.1.	RYS HISTORYCZNY.....	16
2.1.2.	POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA I SIEĆ OSADNICZA	20
2.1.3.	ZASOBY NATURALNE I WARUNKI PRZYRODNICZE GMINY	24
2.1.4.	WALORY KULTUROWE GMINY	34
2.2.	SFERA SPOŁECZNA.....	39
2.2.1.	DEMOGRAFIA	39
2.2.2.	RYNEK PRACY.....	43
2.2.2.1	BEZROBOCIE	43
2.2.3.	UCZESTNICTWO W KULTURZE.....	45
2.2.4.	MIESZKALNICTWO	45
2.3.	SFERA GOSPODARCZA.....	47
2.3.1.	ROLNICTWO.....	47
2.3.2.	PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	48
2.4.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	50
2.4.1.	KOMUNIKACJA.....	50
2.4.2.	INFRASTRUKTURA WODNO-KANALIZACYJNA.....	51
2.4.2.1	SIEĆ WODOCIĄGOWA	51
2.4.2.2	SIEĆ KANALIZACYJNA.....	52
2.4.3.	GOSPODARKA ODPADAMI	53
2.4.4.	INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA	54

2.4.4.1	SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA.....	54
2.4.4.2	SIEĆ GAZOWA.....	54
2.4.5.	INFRASTRUKTURA TELEKOMUNIKACYJNA.....	54
2.4.6.	ENERGIA ODNAWIALNA.....	54
2.5.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	55
2.5.1.	EDUKACJA.....	55
2.5.2.	KULTURA.....	56
2.5.3.	SPORT.....	58
2.5.4.	OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA.....	60
2.5.4.1	OCHRONA ZDROWIA.....	60
2.5.4.2	POMOC SPOŁECZNA.....	60
2.5.5.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	62
2.6.	OCENA ROZWOJU GMINY PRZEZ MIESZKAŃCÓW.....	63
2.7.	MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNE GMINY.....	65
3.	ANALIZA STRATEGICZNA GMINY ZBICZNO.....	66
3.1.	BILANS STRATEGICZNY GMINY ZBICZNO.....	67
3.1.1.	BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	67
3.1.2.	BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA.....	68
3.1.3.	BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO.....	70
3.2.	ANALIZA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMINY ZBICZNO.....	71
3.2.1.	POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ... ..	72
3.2.2.	POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA.....	73
3.2.3.	POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO.....	74
4.	WYBÓR STRATEGII GMINY ZBICZNO.....	76
4.1.	ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY ZBICZNO.....	77
4.2.	ANALIZA SWOT/TOWS GMINY ZBICZNO.....	78
4.2.1.	KONSULTACJE SPOŁECZNE.....	78

4.2.2.	ANALIZA SWOT GMINY ZBICZNO NA PODSTAWIE PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....	79
4.2.3.	ANALIZA SWOT GMINY ZBICZNO (ILOŚCIOWA)	81
4.3.	WIZJA ROZWOJU GMINY ZBICZNO.....	86
5.	CELE STRATEGICZNE I PROGRAMY OPERACYJNE GMINY ZBICZNO	87
5.1.	PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „WZMOCNIENIE POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO”	88
5.2.	PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ”	92
5.3.	PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „MĄDRZY, ZDROWI I AKTYWNI MIESZKAŃCY”	99
5.4.	PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „WZMACNIANIE WALORÓW TURYSTYCZNO- WYPOCZYNKOWYCH”	104
6.	STRATEGIA GMINY ZBICZNO A INNE DOKUMENTY STRATEGICZNE	107
6.1.	STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020, DŁUGOOKRESOWA STRATEGII ROZWOJU KRAJU POLSKA 2030	108
6.2.	STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020	108
6.3.	REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO- POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020	109
6.4.	STRATEGIA ROZWOJU POWIATU BRODNICKIEGO - PROJEKT	109
6.5.	STRATEGIA ROZWOJU BRODNICKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO NA LATA 2014-2020.....	110
6.6.	PROGRAM ROZWOJU DORZECZA RZEKI DRWĘCY – STOWARZYSZENIE MIAST, GMIN I POWIATÓW DORZECZA RZEKI DRWĘCY	110
7.	WDRAŻANIE STRATEGII.....	111
7.1.	METODY ZARZĄDZANIA I MONITOROWANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY ZBICZNO NA LATA 2016-2020	112
7.2.	SPOSOBY INICJOWANIA WSPÓŁPRACY MIĘDZY SEKTOREM PUBLICZNYM, PRYWATNYM I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.....	112
7.3.	PUBLIC RELATIONS STRATEGII GMINY ZBICZNO	112

8.	ZAŁĄCZNIKI	114
	SPIS TABEL 129	
	SPIS RYSUNKÓW	131
	SPIS WYKRESÓW	132

SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW

Cel strategiczny	cel, jaki gmina chce osiągnąć w perspektywie czasowej niniejszego dokumentu;
BDL	Bank Danych Lokalnych – źródło internetowe prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny
Gmina	Gmina Zbiczno
JST	jednostka samorządu terytorialnego
MSP	mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
NFOSIGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Polityka branżowa	opis działań kierunkowych i zasad postępowania w określonej dziedzinie, które posłużą do realizacji celów
Priorytet	określenie wagi konkretnego celu operacyjnego powodującego potrzebę jego realizacji przed innymi
Program	zbiór zadań (ew. projektów) wskazujący przedmiot podejmowanych działań, jednostkę organizacyjną odpowiedzialną za ich wykonanie i nadzór oraz wskaźniki oceny stopnia osiągnięcia wyznaczonych celów
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
Ustawa o finansach publicznych	ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240 z późniejszymi zmianami)
Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego	ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. 2003 nr 203 poz. 1966 z późniejszymi zmianami)
WFOSIGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Wizja gminy	wyobrażenie przyszłego, pożądanego stanu JST
WPF	wieloletnia prognoza finansowa – zgodna z ustawą o finansach publicznych
Wskaźnik	narzędzie pomiaru osiągnięcia celu lub realizacji programów, projektów i zadań
Zadanie	podstawowa jednostka realizacyjna służąca osiągnięciu wyznaczonych celów, wskazująca przedmiot zadania, osobę odpowiedzialną za wykonanie i nadzór, harmonogram realizacji, koszt realizacji i źródła finansowania
Zasady	wartości i przesłanki określające politykę branżową, będące podstawą do wyznaczania kierunków podejmowanych w ramach jej działań
Zrównoważony rozwój	rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje integracja działań ekonomicznych, społecznych oraz przyrodniczych w celu utrzymania trwałości jego rezultatów oraz możliwości zaspokajania potrzeb poszczególnych społeczności współczesnego i przyszłych pokoleń

1. WSTĘP

1.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII GMINY ZBICZNO

Strategia Gminy Zbiczno opierać się będzie na szeregu konkretnych celów, których osiągnięcie będzie prowadzić do wymaganego efektu. Cele te łącznie będą składać się na uzupełniający się plan rozwoju Gminy. Na przyszłość niebagatelny wpływ ma szczegółowe planowanie oraz przestrzeganie i realizowanie wytycznych zaprezentowanych w niniejszym dokumencie. Jasne cele, które są efektem pracy wielu zaangażowanych ludzi pozwalają na jak najdoskonalszą realizację założeń. Tworzenie strategii, wdrażanie z dokładnym określeniem warunków, na jakich mają się odbywać poszczególne zadania oraz zaangażowanie ludzi do tworzenia wspólnego dobra sprawi, że gmina stanie się jeszcze lepszym środowiskiem dla jej mieszkańców.

Każda z gmin jest inna. Strategia, z uwagi na swoją specyfikę, przygotowywana jest ze szczególną starannością, uwypuklając największe regionalne wartości wyróżniające daną gminę spośród innych. Uniwersalny model strategii nie jest dobrym rozwiązaniem dla niedużego obszaru, w którym dynamika zmian jest bardzo widoczna.

W związku z powyższym dobra strategia powinna zawierać następujące cechy:

- **unikalność** - musi być specyficzna dla danego środowiska,
- **rzetelność** - musi być oparta o opinię społeczną, aby miała realne wsparcie; jednocześnie powinna być też „wbudowana” w otoczenie (krajowe i unijne),
- **użyteczność** - musi przetwarzać dalekosiężne cele w konkretne zadania wykonywane w ramach kolejnych budżetów,
- **aktualność** - musi być okresowo weryfikowana.

Istotnym pytaniem, na które trzeba sobie odpowiedzieć tworząc strategię jest zawsze, jaki przyjąć horyzont czasowy? W niniejszej strategii postanowiono posiłkować się okresami programowania przyjętymi w Unii Europejskiej i przyjęto perspektywę do roku 2020.

Najważniejszym pytaniem pozostaje zatem:

W jakim miejscu chcemy być za pięć lat?

Dlaczego warto posiadać strategię rozwoju? Strategia jest dokumentem nakreślającym główne cele i kierunki przyszłego rozwoju gminy, uwzględniającym potrzeby społeczności lokalnej. Strategia winna być realizowana poprzez przygotowanie nowych i modyfikowanie już prowadzonych działań na terenie gminy. Działania te porządkuje się w programy odpowiadające celom strategicznym.

1.2. METODYKA PRAC NAD STRATEGIĄ

Przy tworzeniu niniejszego dokumentu postanowiono posłużyć się metodą partycypacyjno-ekspercką. W części partycypacyjnej przeprowadzono ankietę dostępną dla wszystkich mieszkańców (szczegóły w załącznikach 8 i 9). Wypełniło ją 273 mieszkańców, a wyniki omówione zostały w rozdziale 2.6. Uzyskano także informacje od osób skupionych w już istniejących organizacjach i zrzeszeniach, ponadto zapytano mieszkańców o zdanie poprzez Rady Sołeckie. Oczywiście ważną rolę odegrali radni Gminy. Wykorzystano także wiedzę i doświadczenie pracowników Urzędu Gminy. Głównymi autorami wskazań kierunków rozwoju są zatem mieszkańcy. Rola ekspercka, pełniona przez firmę Remedis SA polegała na moderowaniu spotkań, porządkowaniu zadań i celów wskazanych przez uczestników procesu, uzupełnienie tychże, na zintegrowanej analizie sytuacji Gminy, porównaniu uzyskanej w ten sposób strategii do innych, obowiązujących dokumentów (własnych Gminy, sąsiadów, innych dokumentów powiatowych, wojewódzkich, krajowych i unijnych) dotyczących Gminy Zbiczno.

Po wstępnym przygotowaniu strategii dokument był ponownie poddany szerokim konsultacjom społecznym, tak, aby finalnie przygotowana strategia była szeroko akceptowaną wizją rozwoju Gminy.

Tworząc zamierzenia strategii kierowano się następującymi przesłankami:

- władze lokalne chcą pełnić rolę aktywnego inspiratora i koordynatora działań w gminie,

- współpraca różnych środowisk lokalnych może przynieść wiele dodatkowych korzyści niemożliwych do osiągnięcia indywidualnie,
- gmina chce być otwarta na kontakty zewnętrzne widząc w nich źródło rozwoju i innowacji,
- poprawa jakości życia mieszkańców całej gminy związana jest z poprawą sytuacji gospodarczej.

Prace nad strategią składały się z następujących elementów:

I. Określenie stanu aktualnego:

Diagnoza obejmuje przegląd najważniejszych elementów struktury społeczno-gospodarczej gminy. Szczególny nacisk położono na omówienie następujących zagadnień:

- sytuacji demograficznej i społecznej,
- stanu infrastruktury technicznej, w szczególności spraw infrastruktury telekomunikacyjnej, energetycznej i gazowniczej, kanalizacji, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, infrastruktury drogowej,
- stanu infrastruktury społecznej, w szczególności bazy materialnej oświaty i wychowania, zagadnień pomocy społecznej, służby zdrowia, kultury oraz sportu i rekreacji,
- sytuacji gospodarczej,
- problematyki przestrzennej i mieszkaniowej.

II. Określenie potencjału rozwojowego.

III. Zagregowana analiza możliwości rozwoju Gminy Zbiczno.

IV. Wizja Rozwoju.

V. Określenie Programów Strategii Gminy.

VI. Koordynacja strategii z innymi dokumentami strategicznymi.

VII. Określenie zasad monitorowania i aktualizacji strategii.

VIII. Przygotowanie i przedłożenie Radzie Gminy projektu Strategii.

W oparciu o powyższą metodę wyznaczone zostały kierunki rozwoju Gminy. Przygotowana Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno obejmuje perspektywę do roku 2020. Na poziomie szczegółowym zadanie to przejęte jest przez dokumenty operacyjne.

Oprócz wiedzy i doświadczenia zespołu pracującego nad tworzeniem strategii kierowano się zasadą wykorzystania dotychczasowych prac i propozycji zgłaszanych w Gminie. Innymi źródłami informacji były dokumenty strategiczne jednostek nadrzędnych:

- I. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.
- II. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+.
- III. Strategia Rozwoju Powiatu Brodnickiego na lata 2014-2022.
- IV. Strategia Rozwoju Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020.
- V. Program Rozwoju Dorzecza Rzeki Drwęcy – Stowarzyszenie Miast, Gmin i Powiatów Dorzecza Drwęcy.

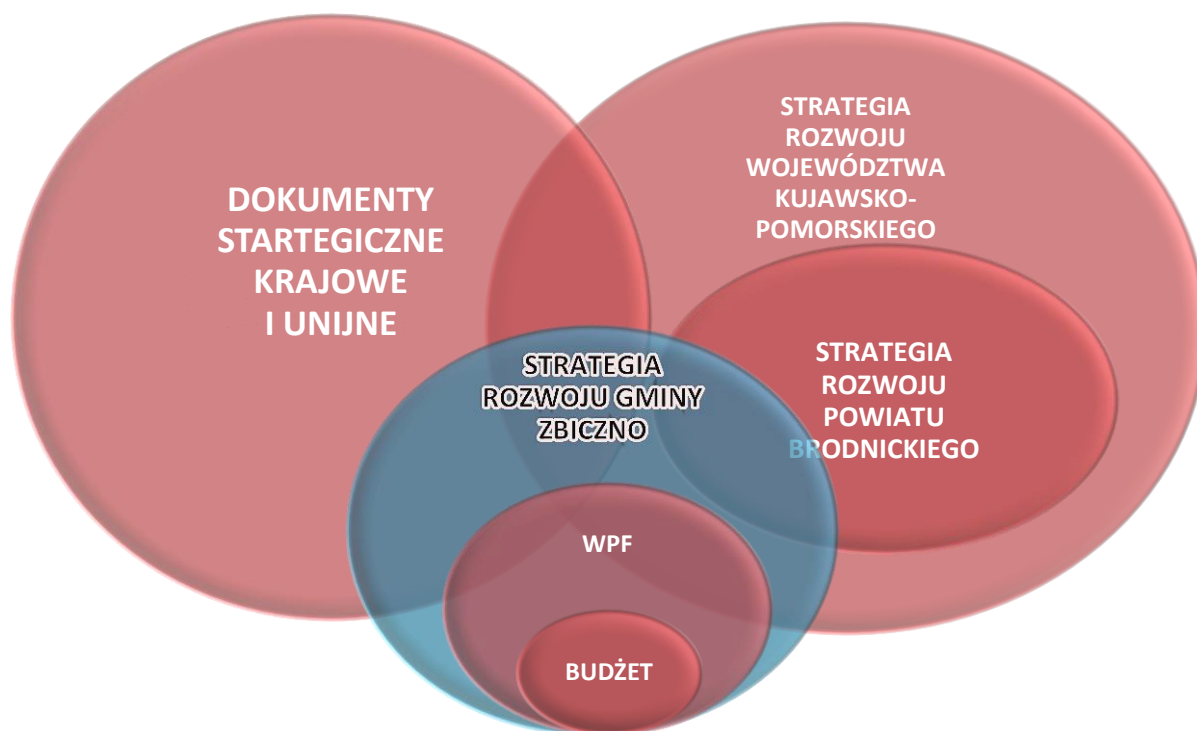
oraz dokumenty Gminy Zbiczno:

- I. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zbiczno.
- II. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych 2012-2020.

Również korzystano ze stron internetowych podmiotów mieszczących się na terenie Gminy i danych statystycznych. Podczas spotkań związanych z pracą nad strategią zbierano informacje od przedstawicieli różnych środowisk Gminy, które następnie wykorzystano podczas przygotowywania niniejszego opracowania.

1.3. MIEJSCE DOKUMENTU WŚRÓD DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Schematycznie miejsce Strategii pośród innych podstawowych dokumentów dotyczących rozwoju jest następujące:

„Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno na lata 2016-2020” jest centralnym dokumentem strategicznym Gminy. Jednak nie funkcjonuje samodzielnie. Immanentnymi składnikami strategii są strategie branżowe – np. „Strategia rozwiązywania problemów społecznych” czy też plany zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowym dokumentem operacyjnym, służącym realizacji strategii jest obowiązująca wieloletnia prognoza finansowa (WPF), uchwalana przez Radę Gminy. WPF pozwala na śledzenie postępów w realizacji strategii.

Ze względu na naturalną potrzebę tworzenia dokumentów o charakterze strategicznym dla różnych obszarów aktywności przyjęto zasadę otwartości niniejszego dokumentu. Zmiany, uzupełnienia i modyfikacje polegać będą mogły zarówno na poprawianiu wprost dokumentu bazowego, jak i na dołączaniu innych dokumentów, jako uzupełnień strategii.

Ogólnie dokumenty dotyczące rozwoju strategicznego gminy podzielić można na dwa obszary:

Dokumenty kierunkowe:

STRATEGIA – dokument nadrzędny względem innych aktów prawa miejscowego,

POLITYKI BRANŻOWE – opisy działań kierunkowych i zasad postępowania, szczegółowe dla poszczególnych branż (np. Plan Zagospodarowania Przestrzennego).

Dokumenty realizacyjne:

PLANY/PROGRAMY – zespoły projektów i zadań w określonej branży; mogą zawierać montaż finansowy,

PROJEKTY – zespoły powiązanych zadań realizowanych na podstawie harmonogramów, ze wskazanymi źródłami finansowania i wskaźnikami osiągnięcia celów,

ZADANIA – podstawowe jednostki realizacyjne, wskazujące: przedmiot zadania, osoby odpowiedzialne za wykonanie i osoby nadzorujące, termin rozpoczęcia i zakończenia realizacji zadania, sposoby realizacji, kwoty środków finansowych przeznaczonych na zadanie, sposób odbioru poprawności wykonania zadania, wskaźniki oceny osiągnięcia celów.

Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że oprócz dokumentów wewnętrznych – stworzonych wewnątrz jednostki samorządowej (lub dla niej obligatoryjnych, mimo innego pochodzenia) – istnieć mogą inne, zewnętrzne dokumenty dotyczące strategii, które JST chce akceptować, mimo iż nie są obowiązujące od strony formalnej.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ZBICZNO MA CHARAKTER OTWARTY

**2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO
GOSPODARCZEJ GMINY ZBICZNO -
ANALIZA JAKOŚCI ŻYCIA**

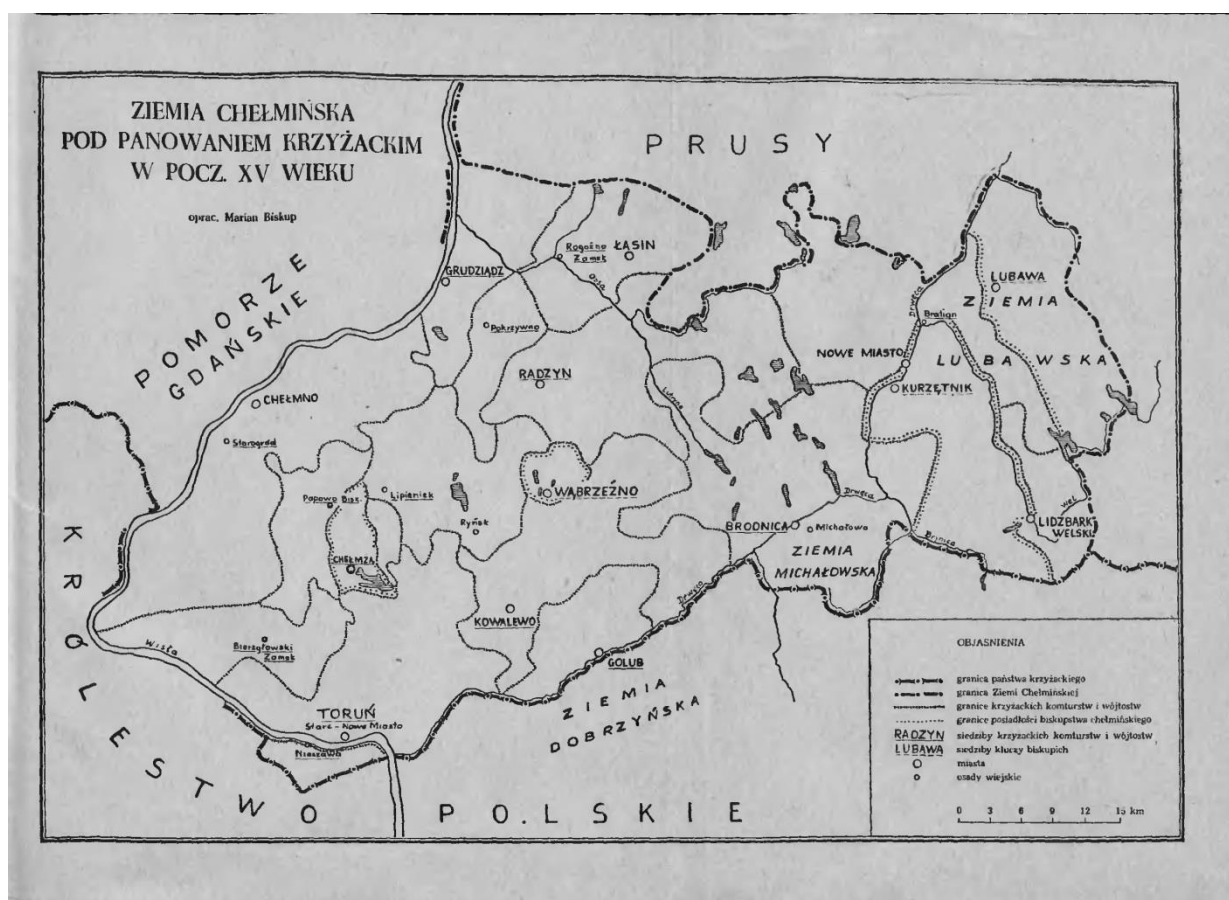

2.1 PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

2.1.1. RYS HISTORYCZNY

Tereny dzisiejszej gminy Zbiczno jeszcze przed utworzeniem państwa polskiego zostały zasiedlone przez ludność słowiańską. Kresowe położenie obszaru zasiedlanego przez Słowian, zwanego później ziemią chełmińską sprawiło, że co najmniej od X wieku należał on do bardzo niespokojnych. Na tym terenie i w jego sąsiedztwie ścierały się bowiem interesy początkowo plemienne, potem państwowe Słowian i Bałtów (do Bałtów zaliczamy Litwinów i Łotyszy oraz wymarłe plemiona Prusów, Jaćwingów i Kurów).

W XI wieku okolice te należały do wczesnopiastowskiej monarchii Bolesława Chrobrego. Stało się tak w wyniku ekspansji piastowskiej na teren Mazowsza. Poczynając od 1075 roku władzę kościelną sprawował tutaj biskup płocki. W 1216 roku powstało tu biskupstwo pruskie zajmujące się chrystianizacją pogan. W 1228 ziemia chełmińska, a więc także gmina Zbiczno, została przez Księcia Konrada Mazowieckiego, nadana Krzyżakom.

Rysunek 1 Ziemia chełmińska z Ziemią lubawską i Ziemią michałowską w pocz. XV w. (źródło: <https://pl.wikipedia.org>)

W 1243 roku diecezja pruska została podzielona. Wyodrębniono diecezję chełmińską z siedzibą w Chełmży. Po zakończeniu, zwieńczonej II pokojem toruńskim, wojny trzynastoletniej do Polski wróciła ziemia chełmińska wraz z Toruniem. Ponadto Krzyżacy zrzekli się ziemi michałowskiej i biskupstwa chełmińskiego. Nowe ziemie zostały podzielone na trzy województwa – między innymi utworzono województwo chełmińskie. W 1469 roku wprowadzono sądy grodzkie i ziemskie, upodabniając ustrój Prus do Korony. Pierwszy rozbiór Polski przyniósł kolejne zmiany. Ziemie gminy zostały włączone do Prus. W 1807 roku na mocy konwencji elbląskiej zawartej 10 września między Francją a Prusami, stanowiącej uzupełnienie traktatu tylżyckiego, ziemia michałowska została włączona do Księstwa Warszawskiego. Ponowna aneksja tych ziem przez Prusy nastąpiła w 1815 roku i zapoczątkowała trwającą przeszło sto lat niewolę niemiecką.

Ziemie te zostały wyzwolone przez wojska generała Józefa Hallera i powróciły do Polski w styczniu 1920 roku. Wtedy też powołano do życia powiat brodnicki. Wchodził on w skład województwa pomorskiego z siedzibą w Toruniu.

Gdy w 1939 roku hitlerowskie Niemcy napadły na nasz kraj, tereny gminy Zbiczno już pierwszego dnia znalazły się w zasięgu działań wojennych. Wyzwolenie przyszło wraz z wojskami II Frontu Białoruskiego w dniach 21-23 stycznia 1945 roku.¹

Historia gminy Zbiczno to także historia miejscowości² wchodzących obecnie w jej skład.

- **ZBICZNO** – wieś znana pod nazwami „Bickschen”, „Busne”, „Stibitz”, „Stybiczn”. Wzmiankowana była już w 1361 roku jako wieś czynszowa na prawie chełmińskim należąca do komtura brodnickiego. W czasie wojny głodowej w latach 1414-1418 wieś poniosła duże straty. W 1428 roku nastąpiła ponowna lokacja na prawie chełmińskim. Po wojnie trzynastoletniej Zbiczno zostało włączone w skład Państwa Polskiego. Administracyjnie, jako wieś królewska – do województwa chełmińskiego, powiatu i klucza brodnickiego. W 1527 Zygmunt I potwierdził posiadanie przez parafię Świętego Ducha w Brodnicy gruntów w Zbicznie. Parafia ta miała również prawo do połowu ryb na jeziorze na własne potrzeby, a także była miejscem oddawania dziesięciny. Od 1535 roku Zbiczno stanowiło w dużej części własność królewską pod nazwą Sbyczno. Po I rozbiórce Polski Zbiczno dostało się pod panowanie pruskie i łącznie z przysiółkami stanowiło obszar 4000 mórg. Do ciekawostek należy zaliczyć fakt, że na półwyspie

---

¹ Źródło: Stefan Bilski, Region Brodnicki – historia, zabytki, krajobraz, Toruń 1985

² Źródło: <http://www.zbiczno.pl>

jeziora Zbiczno zwanym Gwizdała wydobywano i wypalano wapno w dwóch piecach. W 1806 roku powstała w Zbicznie szkoła ludowa 3-klasowa. Obecnie wieś jest siedzibą władz gminy Zbiczno i największą miejscowością w gminie,

- **Bachotek** – miejscowość nad jeziorem Bachotek. Wzmiankowana po raz pierwszy w dokumencie komturii brodnickiej z 1446 roku. W czasie wojen szwedzkich w XVII wieku całkowicie zniszczona. W 1895 roku majątek przejął Bank Rolny i nastąpiła jego parcelacja,
- **Brzezinki** – dziś wieś sołecka po raz pierwszy wzmiankowana w roku 1676 jako Birkneck, własność gdańszczanina Gottfrieda Moller. W 1895 roku urodził się tutaj Franciszek Koprowski, major WP, „cichociemny” ps. „Dąb”, „Konar”, dowódca Armii Krajowej na Wileńszczyźnie a także reprezentant Polski na IX Igrzyskach Olimpijskich w Amsterdamie w pięcioboju nowoczesnym,
- **Ciche** – jako wieś Stillwalde-Ciche po raz pierwszy wzmiankowana w 1700 roku. Bardzo rozwinięte było tu plecionkarstwo (z wikliny i korzeni) oraz garncarstwo. Wieś sołecka,
- **Czystebłota** – po raz pierwszy pojawia się w dokumencie z 1738 roku jako Czystebloht. Dziś wieś sołecka, istniał tu kiedyś przytułek dla starców,
- **Gaj-Grzmięca** – kolejna wieś sołecka, położona jest na północny zachód od jeziora Strażym. Po raz pierwszy napomknięto o niej w dokumentach w 1738 roku,
- **Grzmięca** – wieś istniała już w XIV wieku, nazywana była Russuchinmole. Była własnością Zakonu Krzyżackiego. W XVI wieku stanowiła własność królewską a później przeszła we władanie Starostwa Brodnickiego,
- **Lipowiec** – znajduje się na wschodnim krańcu gminy. Kiedyś nazywana Lipowietz-Rumunki, była osiedlem królewskim o trzech gospodarstwach (1738 rok). W 1884 była już wsią włościańską liczącą 521 mórg obszaru. Dziś wieś sołecka,
- **Najmowo** – pierwsze wzmianki pochodzą z XIV wieku, wieś znana wtedy jako majątek szlachecki o nazwie Neymau lub Neyme. W 1535 roku była to wieś królewska pod nadzorem Starosty Działyńskiego. W czasie najazdów szwedzkich została całkowicie zniszczona. W 1886 roku urodził się tutaj Stanisław Ossowski – członek Towarzystwa Naukowego w Toruniu, uczestnik wojny polsko-sowieckiej w 1920 roku. Zdemobilizowany w 1921 roku w randze majora. W latach 1922-1927 poseł na Sejm Stronnictwa Rolniczego,

- **Pokrzydowo** – obok Zbiczna największa dziś miejscowość gminy, sołectwo. W latach 1437-1438 była to kościelna wieś czynszowa Zakonu Krzyżackiego. Znana była pod nazwą Gottetelar (Pole Bogów). Podczas wojny króla Władysława Jagiełły z Krzyżakami miejscowość poniosła duże straty. Przez te tereny ciągnęły wojska krzyżackie z Brodnicy pod Kurzętnik. W 1535 roku wieś nazywała się już Coprzydowo i stanowiła własność królewską z karczmą i kowalem. Od roku 1567 roku używa się dzisiejszej nazwy Pokrzydowo, a rok później właścicielem zostaje Albrecht Uzydowski. Wojny szwedzkie oczywiście spustoszyły miejscowość podobnie jak większość wsi w dzisiejszej gminie Zbiczno. Po pierwszym rozbiore wieś trafiła pod pruskie panowanie i nastąpiła jej ponowna kolonizacja. W 1816 roku powstała szkoła,
- **Sosno** – po raz pierwszy wzmiankowane w dokumentach z 1407 roku jako Sossenaw, Susnaw lub Sustnaw. Leży na południe od jeziora Sosno. Była własnością rycerską w komturstwie brodnickim,
- **Sumowo** – dziś wieś sołecka. Znana już w 1423 roku jako Grose Summaw. W 1526 roku nazywała się Maius Sommowo i stanowiła własność rycerską w komturstwie brodnickim,
- **Sumówko** – jako Klein Summaw lub Summe znane już w roku 1414. Wieś stanowiła majątek rycerski w komturstwie brodnickim. Później kilkakrotnie zmieniali się właściciele miejscowości. Byli nimi między innymi Jan z Wichulca i Wojciech Sumowski. Od 1700 roku używa się aktualnej nazwy Sumówko. Na początku XIX wieku otworzono we wsi szkołę, znajdowała się tu również fabryka krochmalu i mleczarnia. Dziś jest jedną z wsi sołeckich,
- **Szramowo** – znajduje się we wschodniej części gminy, w dolinie Drwęcy. Po raz pierwszy wzmiankowana w 1418 roku jako majątek kościelny z obowiązkiem zaciągu wojennego. Wieś nazywano wtedy Schamendorf, a jej właścicielem był Mikołaj Gutenberg. Majątkiem prywatnym była do 1887 roku, w międzyczasie jej właścicielem był Stanisław Szmard i jego synowie,
- **Tomki** – znajdują się na zachodnim skraju gminy, w przeszłości znane jako Thomen, Tommen, Tomken. W XVI wieku wieś stanowiła własność szlachecką w powiecie michałowskim, parafia Lembark. W 1903 roku powstała tu szkoła rolnicza (później przeniesiono ją do Brodnicy),

- **Zastawie** – dziś wieś sołecka, wzmiankowana po raz pierwszy w 1738 roku jako Zastawien. Do roku 1859 stanowiła osadę rybacką,
- **Żmijewko** – leży na zachód od jeziora Wysokie Brodno. Dokumenty po raz pierwszy wspominają o nim w 1361 roku jako Klein Smeyaw. Inne nazwy, które pojawiły się przez wieki to Cleyne Smiau, Czacken Smeyaw, Parwa Smygewko, Smyowa Parwa, Kleyln Smiewka. W roku 1570 wieś położona była w powiecie michałowskim, parafia Żmijewo, a jej właścicielem był Wojciech Żmijewski. Dziś jest wsią sołecką,
- **Żmijewo** – pierwszy raz pojawia się w dokumencie osadniczym z 1298 roku. Wieś nazywała się wówczas Szmygowo. Od XIV wieku używano nazw Gross Smeyaw, Smyow lub Zmyow. W miejscowości znajduje się kościół zbudowany w I połowie XIV wieku przez katolików.

Herb gminy Zbiczno został ustalony mocą Uchwały Rady Gminy 20 listopada 1995 roku. Przedstawia on skierowaną w lewą stronę sylwetkę orła bielika z głową zwróconą w prawą stronę, siedzącego na podstawie w żółtym kolorze. W tle wydzielone są poziome pasy różnej szerokości w kolorze żółtym, zielonym, białym i niebieskim. Każdy z nich ma dla mieszkańców gminy symboliczne znaczenie:

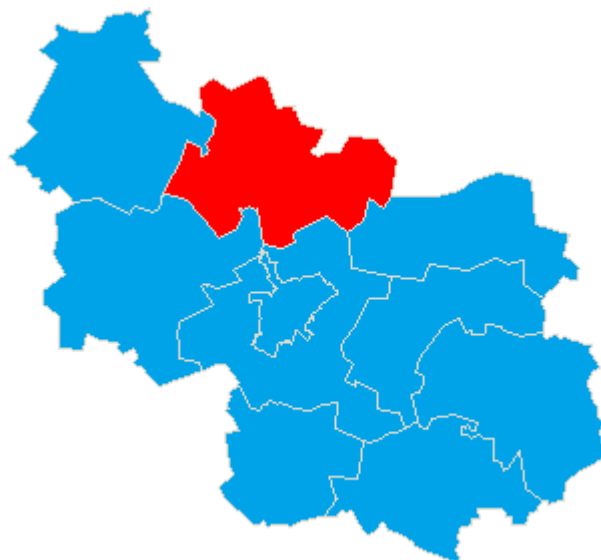
- **Kolor żółty** – symbolizuje dojrzewające zboża podkreślając rolniczy charakter gminy, jednocześnie ciepło bijące z niego oznacza optymizm w spojrzeniu na przyszłość,
- **Kolor zielony** – gmina jest jedną z gmin o największej lesistości w województwie,
- **Kolor biały** – symbolizuje czystość ekologiczną czyli jeden ze strategicznych celów gminy,
- **Kolor niebieski** – symbolizuje wody, których na terenie gminy jest bardzo dużo (jeziora, rzeki) oraz kolor czystego nieba.

Autorem projektu jest Ryszard Wojtkiewicz³.

2.1.2. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA I SIEĆ OSADNICZA

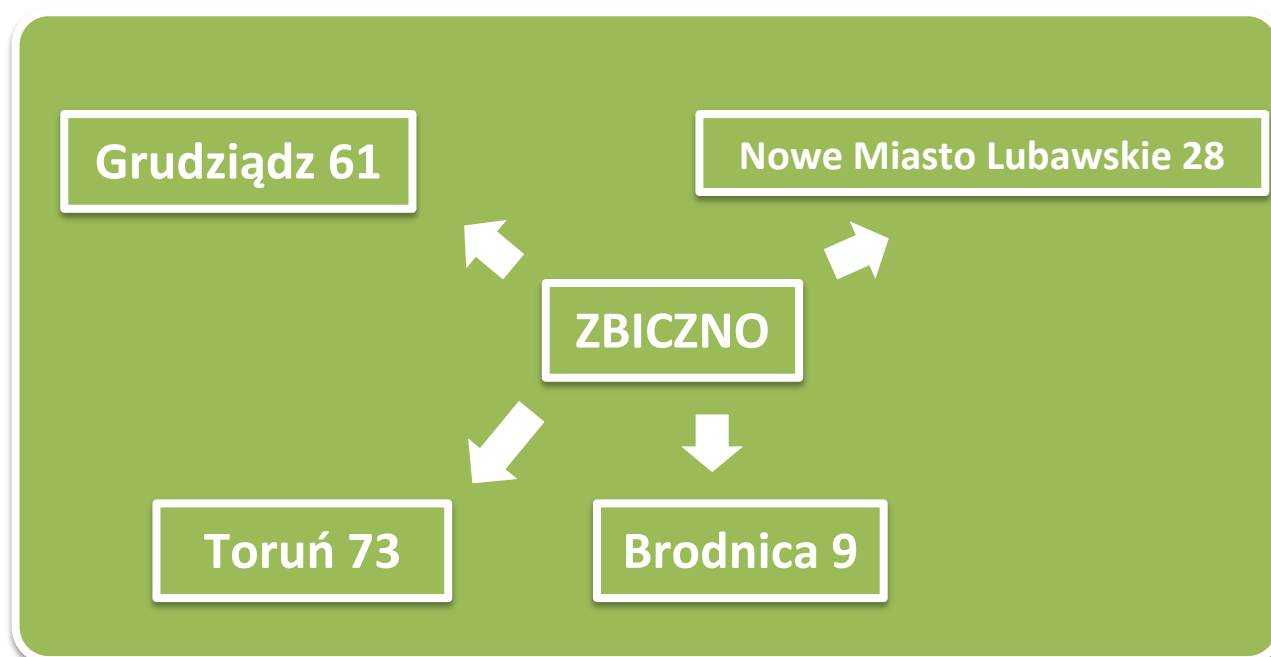
Gmina Zbiczno położona jest na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (do 1998 roku w województwie toruńskim). Znajduje się w północnej części powiatu brodnickiego. Graniczy od południa z miastem Brodnica, z gminą Brodnica i Bobrowo, od południowego wschodu z gminą Brzozie, od zachodu z gminą Jabłonowo Pomorskie, a od północy z gminami Biskupiec i Kurzętnik – położonymi w województwie warmińsko-mazurskim.

³ Źródło: <http://www.zbiczno.pl>

Rysunek 2 Gmina Zbiczno na mapie powiatu brodnickiego (źródło: <http://pl.wikipedia.org/>)

Gmina zajmuje powierzchnię 134 km² (13.377 ha) co stanowi 12,88% powierzchni powiatu i 0,74% powierzchni województwa. W 2014 roku zamieszkała była przez 4.857 osób (6,19% ludności powiatu). Siedzibą władz gminy jest miejscowość Zbiczno.

Rysunek 3 Odległość [km] Zbiczno od niektórych, większych miejscowości

Rysunek 4 Mapa gminy Zbiczno (źródło: <http://pl.wikipedia.org/>)

Sieć osadniczą Gminy Zbiczno tworzy 37 miejscowości położonych na obszarze 12 sołectw. Przedstawia je poniższa tabela.

TABELA 1 SIEĆ OSADNICZA W GMINIE ZBICZNO (31 GRUDNIA 2014 R.)

LP.	SOŁECTWO	LICZBA MIESZKAŃCÓW	% OGÓŁU GMINY
	Gmina Zbiczno	4.857	100
1	Brzezinki	225	4,63
2	Ciche	384	7,91
3	Czysteblota	63	1,29
4	Gaj-Grzmiecia	87	1,79
5	Lipowiec	133	2,73
6	Najmowo	434	8,93
7	Pokrzydowo	919	18,92
8	Sumowo	285	5,86
9	Sumówko	165	3,39
10	Zastawie	116	2,38
11	Zbiczno	983	20,23
12	Żmijewko	189	3,89
	POZOSTAŁE MIEJSCOWOŚCI	LICZBA MIESZKAŃCÓW	% OGÓŁU GMINY
13	Bachotek	44	0,90
14	Głowin	2	0,04

15	Godziszka	25	0,51
16	Grabiny	4	0,08
17	Grzmięca	75	1,54
18	Kaługa	1	0,02
19	Karaś	7	0,14
20	Koń	12	0,24
21	Ładnówko	103	2,12
22	Ławy Drwężne	0	0,00
23	Mieliwo	1	0,02
24	Robotno	10	0,21
25	Robotno-Fitowo	57	1,17
26	Rosochy	2	0,04
27	Równica	37	0,76
28	Ryte Błota	5	0,10
29	Sosno	42	0,86
30	Staw	6	0,12
31	Strzemiuszczek	23	0,47
32	Szramowo	133	2,73
33	Tęgowiec	6	0,12
34	Tomki	130	2,67
35	Wysokie Brodno	6	0,12
36	Zarośle	10	0,20
37	Żmijewo	121	2,49

Źródło: Urząd Gminy Zbiczno

Jedna osada, mianowicie Ławy Drwężne, jest na chwilę obecną niezamieszкана.

Rysunek 5 Podział gminy Zbiczno na sołectwa (źródło: <http://www.zbiczno.pl>)

Sieć osadniczą gminy tworzą głównie miejscowości bardzo małe (do 150 mieszkańców):

- Wsie duże (ponad 500 mieszkańców) – Pokrzydowo, Zbiczno,
- Wsie średnie (300 – 500 mieszkańców) – Ciche, Najmowo,
- Wsie małe (150 – 300 mieszkańców) – Brzezinki, Sumowo, Sumówko, Żmiejewko,
- Wsie bardzo małe (do 150 mieszkańców) – Bachotek, Czyste, Gaj-Grzmięca, Głowin, Godziszka, Grabiny, Grzmięca, Kaługa, Karaś, Koń, Lipowiec, Ładnowko, Mieliwo, Robotno, Robotno-Fitowo, Rosochy, Równica, Ryte Błota, Sosno, Staw, Strzemiuszczek, Szramowo, Tęgowiec, Tomki, Wysokie Brodno, Zarośle, Zastawie, Żmiejewo.

2.1.3. ZASOBY NATURALNE I WARUNKI PRZYRODNICZE GMINY

Według podziału fizyczno-geograficznego opracowanego przez Jerzego Kondrackiego⁴ Gmina Zbiczno leży w obrębie prowincji *Niż Środkowopolski*, podprowincji *Pojezierze Południowobałtyckie*, w makroregionie *Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie* i w granicach mezoregionu *Pojezierze Brodnickie*.

⁴ Kondracki J. 2013: Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa

Cały obszar gminy Zbiczno charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą młodoglacjalną, która jest wynikiem ostatniego zlodowacenia. Znajdziemy tutaj wysoczyzny, sandry oraz wklęsłe rynny polodowcowe i doliny rzeczne. Najwyższy punkt gminy to 138,3 m. n.p.m., znajduje się on w północno-wschodniej części gminy. Powierzchnię wysoczyzny morenowej urozmaicają pojedyncze pagórki morenowe oraz płytkie rynny i zagłębienia bezodpływowe. Środkową część gminy przecinają, biegnące z północnego zachodu na południowy wschód, głębokie i długie rynny polodowcowe, wypełnione licznymi jeziorami. Na wschodzie gminy wysoczyzna morenowa opada stromą krawędzią ku pradolinie Drwęcy, biegnącej tu niemal prosto z północy na południe. Na płaskim i szerokim dnie doliny występują liczne meandry i starorzecza Drwęcy. Urozmaicona rzeźba terenu sprzyja bogactwu wód powierzchniowych. Właśnie Drwęca jest najważniejszą rzeką tego obszaru i niemal cała powierzchnia gminy Zbiczno leży w jej zlewni (przede wszystkim przez jej dopływy: Skarlankę i Strugę Brodnicką).⁵

GLEBY

Urozmaicona rzeźba terenu i zróżnicowana litologia osadów powierzchniowych są odpowiedzialne za wykształcenie różnych typów gleb na obszarze gminy. Na sandrach występują **gleby bielicowe**. Obejmują one obszar zajęty przez lasy w północnej części gminy pomiędzy jeziorami: Głowińskim, Mieliwo, Ciche i Sosno, na zachód od jeziora Strażym, w okolicy miejscowości Tomki i jezior: Leśnego Dużego i Małego oraz środkowej zlewni Skarlanki. Z kolei na wysoczyznach występują **gleby brunatne kwaśne i wyługowane**. Położone są głównie we wschodniej części gminy, w okolicach miejscowości Bachotek i Pokrzydowo, na północ od jeziora Stawek aż po wieś Lipowiec, okolice wsi Ciche, Zbiczno, Żmijewko, Sumówko. **Gleby brunatne właściwe** znajdziemy w rejonie wsi Brzezinki, Najmowo, Sumowo i Pokrzydowo. Najżyźniejsze **gleby** czyli **czarne ziemie** możemy spotkać niedaleko wsi Ciche, Sumówko oraz w dolinie Drwęcy, w rejonie Szramowa. Wzdłuż brzegów jezior: Sumówko, Zbiczno, Ciche i Stawek, w rejonie wsi Koń, Zbiczno, Tomki, Sumowo i Sumówko, a także w dnie rynny Skarlanki i Cichówki oraz dolinie Drwęcy występują **gleby torfowe, murszowo-torfowe i mułowo-torfowe**.⁶

---

⁵ Źródło: <http://www.zbiczno.pl>

⁶ Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zbiczno

TABELA 2 POWIERZCHNIA GEODEZYJNA GRUNTÓW W GMINIE ZBICZNO

LP.	UŻYTKI ROLNE	POWIERZCHNIA [ha]
	Obszar gminy	13.377
1	Użytki rolne razem	5.420
2	Użytki rolne – grunty orne	4.715
3	Użytki rolne – sady	27
4	Użytki rolne – łąki trwałe	301
5	Użytki rolne – pastwiska trwałe	236
6	Lasy i grunty leśne	5.826
7	Pozostałe grunty	2.131

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Ponad 40% obszaru gminy stanowią użytki rolne. Dzięki bardzo dobrym uwarunkowaniom środowiska w gminie istnieją sprzyjające warunki do rozwoju rolnictwa.

Pod względem bonitacyjnym można stwierdzić, że grunty na terenie gminy charakteryzują się dobrą przydatnością rolniczą. Gleby na obszarze gminy Zbiczno:

- Klasa bonitacyjna IIIa – 1% powierzchni gruntów ornych,
- Klasa bonitacyjna IIIb – 10,9% powierzchni gruntów ornych,
- Klasa bonitacyjna IVa – 38% powierzchni gruntów ornych,
- Klasa bonitacyjna IVb – 18,7% powierzchni gruntów ornych,
- Klasa bonitacyjna V i VI - 29% powierzchni gruntów ornych,
- Klasa bonitacyjna VIz – 2,3% powierzchni gruntów ornych.

Pod użytkami zielonymi dominują klasy V (44,8%) i IV (37,7%).

Przydatność rolniczą gleb określają również kompleksy rolne, o różnej przydatności rolniczej:

- Kompleks żytni bardzo dobry – 26,8%,
- Kompleks żytni dobry – 26,4%,
- Kompleks żytni słaby – 22,2%,
- Kompleks żytni bardzo słaby – 11,7%
- Kompleksy pszenne łączni – 10,2%,
- Kompleks zbożowo pastewny mocny – 1%.

SUROWCE NATURALNE

Obszar gminy Zbiczno jest mało zasobny w surowce naturalne. Znajduje się tutaj sześć odkrywek kruszywa, w tym cztery odkrywki piaszczyste i dwie odkrywki piaszczyste z pospółką. W okolicach wsi Ciche i Koń znajduje się odkrywka kruszywa w postaci piasków średnioziarnistych i utworów piaszczysto-żwirowych. W okolicach wsi Szramowo znajdowało się złożo piaszczysto-żwirowe o zasobach eksploatacyjnych 136,8 tys. m³. Zakończono już eksploatację i teren jest poddawany procesom rekultywacyjnym. Na terenie gminy wydzielonych zostało sześć perspektywicznych miejsc występowania kredy jeziornej: „Ciche”, „Rytebłota”, „Bachotek”, „Bachotek I”, „Bachotek II”, i „Pokrzydowo”. Również na obszarze gminy można znaleźć dwa udokumentowane złoża kopalin (kruszywa naturalnego) Żmijewko-Brzezinki I i Żmijewko I.

WODY

Przeważająca część obszaru gminy Zbiczno znajduje się w dorzeczu rzeki Drwęcy: w zlewni Skarlanki i Strugi Brodnickiej. Niewielki fragment gminy, znajdujący się w jej północno-zachodniej i południowo-zachodniej części znajduje się w dorzeczu rzeki Osy – zlewni Lutryny. Głównymi ciekami wodnymi na tych obszarach są rzeki:

- Drwęca – płynie przez teren gminy na długości 7 km i stanowi jej wschodnią granicę,
- Skarlanka – 37,1 km na terenie gminy, średni spadek 0,72‰, jedna z najczystszych rzek regionu,
- Cichówka – ciek wodny długości 9,6 km, prawoboczny dopływ Skarlanki,
- Struga Brodnicka zwana też Brodniczanką – długość rzeki to 21,5 km, średni spadek 0,98‰.

Prawdziwym bogactwem gminy są jeziora. Znajduje się ich tutaj około 40. Razem zajmują powierzchnię ok 1.220 ha czyli prawie 10% powierzchni całkowitej gminy.

TABELA 3 JEZIORA NA TERENIE GMINY ZBICZNO

LP.	NAZWA	POWIERZCHNIA [ha]	GŁĘBOKOŚĆ MAKSYMALNA [m]
1	Bachotek *	211,0	24,3
2	Bartno	4,0	b.d.
3	Ciche	110,8	13,4
4	Czortek	5,7	b.d.

5	Dębno	59,5	15,9
6	Głowińskie	130,5	18,5
7	Jeziorki	1,2	b.d.
8	Kochanka	3,5	b.d.
9	Kurzyny	16,9	b.d.
10	Leśne Duże	14,0	b.d.
11	Ładnowko	1,1	b.d.
12	Łąki-Tabuła	47,4	6,1
13	Łąkorz*	161,8	11,6
14	Mieliwo	80,9	9,4
15	Niskie Brodno	87,2	18,2
16	Okonek	3,4	5,5
17	Okonek 2	4,1	b.d.
18	Partęczyny Małe	33,6	6,5
19	Partęczyny Wielkie *	323,9	b.d.
20	Pokrzydowo	1,7	b.d.
21	Popiek	7,2	b.d.
22	Retno	24,1	22,1
23	Robotno	49,5	45,6
24	Skrzynka	1,0	b.d.
25	Sosno	187,8	13,4
26	Staw	14,0	b.d.
27	Strażym	73,4	9,0
28	Stręszek	2,5	7,1
29	Strzemiuszczek	25,8	2,3
30	Sumówko Pn.		b.d.
31	Sumówko Pd.	68,0	b.d.
32	Szafarnia	13,9	b.d.
33	Szramowo	13,0	6,0
34	Tęgowiec	8,3	b.d.
35	Tomaszek (Karaś)	4,2	b.d.
36	Trzciniak	14,0	b.d.
37	Wysokie Brodno*	91,0	22,0
38	Zbiczno	128,9	41,6

*w gminie częściowo znajduje się tylko linia brzegowa tych jezior

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zbiczno

Rysunek 6 Jezioro Zbiczno (źródło: <https://pl.wikipedia.org>)

PRZYRODA

Uwzględniając pierwszorzędne wartości przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe gminy Zbiczno, w jej obrębie, utworzono zróżnicowane formy ochrony przyrody:

- **Brodnicki Park Krajobrazowy** – został utworzony w 1985 roku, jest naturalną osłoną rezerwatów przyrody oraz terenem badań naukowych. W 1997 i 2005 roku został powiększony i dziś zajmuje powierzchnię 8.001 ha co stanowi 59,8% powierzchni gminy. Zajmuje centralną część Pojezierza Brodnickiego. Na terenie Parku znajduje się około 45 jezior. Wody parku należą do najczystszych w regionie. Występują tu lasy borowe (bory mieszane świeże i bory świeże), lasy mieszane świeże i lasy liściaste z bukiem. Można tu znaleźć lipy, dęby, klony, łęgi olszowe, olsze szare, jesiony wyniosłe, jawory, topole, czy wierzby,
- **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy** – podstawowym zadaniem ochrony obszarów chronionego krajobrazu jest zachowanie możliwie niezmienionej, atrakcyjnej formy, walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych dla różnej działalności człowieka,
- **Obszar Natura 2000 Ostoja Brodnicka** – składa się z pięciu części, największa obejmuje obszar rzeki Skarlanki wraz z jeziorami. Pozostałe to kompleksy bagiennych lasów w okolicach wsi Tomki, oraz rynna jezior Mielwiwo i Sosno. W jej skład wchodzi również rezerwat przyrody „Retno” i „Bagno Mostki”. Obszar ważny z punktu widzenia bioróżnorodności,

- **Obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy** – znajduje się w granicach dwóch województw: kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Jest to korytarz ekologiczny między Doliną Wisły a Pojezierzem Mazurskim,
- **Rezerwat Przyrody „Mieliwo”** – utworzony w 1958 roku, położony jest w dużym kompleksie leśnym z dominacją lasów liściastych. Zajmuje powierzchnię 11,73 ha. Rosną tu około dwustuletnie okazy buków, dębów i sosen,
- **Rezerwat Przyrody „Retno”** – utworzony w 1981 roku. Zajmuje powierzchnię 33,60 ha. Chroni lasy liściaste znajdujące się na południowo-zachodniej stronie jeziora Retno,
- **Rezerwat Przyrody „Okonek”** – zajmuje powierzchnię 9,04 ha i został utworzony w 1963 roku. Jego głównym przedmiotem ochrony jest zarastające jezioro, otoczone naturalnym torfowiskiem mszarnym,
- **Rezerwat Przyrody „Stręszek”** – jego powierzchnia to 4,46 ha i nadano mu formę prawną w 1963 roku. Obejmuje jezioro Stręszek i otaczające go torfowiska,
- **Rezerwat Przyrody „Bagno Mostki”** – zawiązany w 1996 roku, obejmuje duży kompleks torfowisk przejściowych i fragmentami wysokich. Jest miejscem bytowania ptaków i ssaków,
- **Rezerwat Przyrody „Bachotek”** – rozciąga się wzdłuż lewego brzegu Skarlanki. Zajmuje powierzchnię 22,71 ha i powstał w 1984 roku,
- **Rezerwat Przyrody „Rzeka Drwęca”** – utworzony w 1961 roku, jego powierzchnia na terenie powiatu brodnickiego to 199,40 ha. Obejmuje wody Drwęcy i kilku jej dopływów. Chroni środowisko bytowania m. in. łososia, troci, pstrąga i certy.⁷

Ponadto na terenie gminy Zbiczno możemy znaleźć kilkanaście pomników przyrody. Ich zestawienie prezentuje tabela 4.

TABELA 4 POMNIKI PRZYRODY NA TERENIE GMINY ZBICZNO

LP.	NAZWA	LOKALIZACJA	ROK ZATWIERDZENIA
1	Głaz narzutowy	Szramowo	1955
2	Jałowiec	Lipowiec	1994
3	Jałowiec	Lipowiec	1994
4	Dwa zrośnięte dęby szypułkowe	Kaługa	1998
5	Aleja lipowa	Pokrzydowo	1998
6	Lipa drobnolistna	Pokrzydowo	1985
7	Dwie lipy	Żmijewko	1988

⁷ Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zbiczno

8	Dąb	Brzezinki	1987
9	Dwa żywotniki zachodnie	Koń	b.d.
10	Dąb szypułkowy	Ciche	1993
11	Dąb	Zarośle	1955
12	Dąb	Zarośle	1955
13	Dąb	Zbiczno – leśnictwo	1995
14	Dąb	Zbiczno – leśnictwo	1995
15	Dąb	Zarośle	1995
16	Dąb	Gaj-Grzmięca	1955
17	Dwa dęby	Tomki – park	1957
18	Dwie lipy i świerk	Tomki – park	1957
19	Aleja drzew pomnikowych: 14 jaworów, 8 klonów, 9 lip i 2 dęby	Zbiczno – leśnictwo	1988

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zbiczno

Rysunek 7 Dwa żywotniki przed leśniczówką Rosochy (źródło: <http://mapa.nocowanie.pl/> autor - Anbien)

Kolejnymi formami ochrony przyrody, które można znaleźć na obszarze gminy są użytki ekologiczne czyli pozostałości ekosystemów mające znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej . Utworzono ich tutaj aż 40. Przybliży je tabela 5.

TABELA 5 UŻYTKI EKOLOGICZNE NA TERENIE GMINY ZBICZNO

LP.	RODZAJ UŻYTKU EKOLOGICZNEGO	LOKALIZACJA	POWIERZCHNIA [ha]	ROK ZATWIERDZENIA
1	Bagno	Ciche	1,69	2004
2	Bagno	Jezioro Sosno	1,48	2004
3	Bagno	Jezioro Dębno	3,61	2004
4	Bagno	Sumówko	0,51	2004
5	Bagno	Jezioro Sosno	1,13	2004
6	Bagno	Jezioro Robotno	5,70	2004
7	Bagno	Jezioro Ciche	2,84	2004
8	Bagno	Jezioro Dębno	0,98	2004
9	Bagno	Jezioro Dębno	5,28	2004
10	Bagno	Jezioro Dębno	0,40	2004
11	Bagno	Rytebłota	0,48	2004
12	Bagno	Rytebłota	2,11	1996
13	Bagno	Jezioro Dębno	1,22	2004
14	Bagno	Jezioro Dębno	0,25	2004
15	Bagno	Jezioro Strzemiuszczek	8,13	2004
16	Bagno	Jezioro Zbiczno	10,73	2004
17	Płaskowizna	Grabiny	0,40	1996
18	Bagno	Gaj-Grzmięca	0,58	2004
19	Bagno	Gaj-Grzmięca	2,97	2004
20	Bagno	Gaj-Grzmięca	0,28	2004
21	Bagno	Gaj-Grzmięca	0,91	2004
22	Bagno	Gaj-Grzmięca	0,32	2004
23	Bagno	Zbiczno	0,56	2004
24	Bagno	Gaj-Grzmięca	0,65	2004
25	Bagno	Kąciki	60,04	2004
26	Bagno	Gaj-Grzmięca	0,25	2004
27	Bagno porośnięte wierzbą	Pokrzydowo	0,66	2004
28	Bagno	Pokrzydowo	1,00	2004
29	Bagno porośnięte olchą	Pokrzydowo	1,27	2004
30	Bagno porośnięte olchą	Pokrzydowo	0,70	2004
31	Bagno porośnięte brzozą, olchą	Pokrzydowo	1,27	2004
32	Bagno porośnięte wierzbą, bzem	Pokrzydowo	4,82	2004
33	Bagno porośnięte wierzbą	Pokrzydowo	0,43	2004
34	Bagno	Pokrzydowo	0,49	2004
35	Bagno porośnięte wierzbą	Pokrzydowo	0,89	2004
36	Bagno porośnięte olchą, wierzbą	Pokrzydowo	7,36	2004

37	Bagno porośnięte olchą, wierzbą	Pokrzydowo	0,30	2004
38	Bagno porośnięte brzozą, olchą, kruszyną	Żmijewo	0,79	2004
39	Bagno porośnięte brzozą, olchą, wierzbą, kruszyną	Żmijewo	2,44	2004
40	Bagno porośnięte olchą, wierzbą	Żmijewo	0,95	2004

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zbiczno

Tereny gminy Zbiczno znajdują się w granicach obszaru „Zielone Płuca Polski”. Idea ZPP zakłada integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępem cywilizacyjnym. Podstawą delimitacji tych terenów były jedne z najcenniejszych w kraju i Europie systemy ekologiczne. Obszar ten znajduje się w północno-wschodniej części kraju, a jego powierzchnia wynosi 63.234 km², co stanowi 20,2% powierzchni Polski. Na tym terenie mieszka około 4 mln ludzi, co stanowi około 10% ludności kraju. Administracyjnie obszar ZPP położony jest na terenie pięciu województw: warmińsko-mazurskiego (115 gmin), podlaskiego (118 gmin), północno-wschodniej części mazowieckiego (114 gmin) oraz części pomorskiego (6 gmin) i kujawsko-pomorskiego (33 gminy). Ogółem teren Zielonych Płuc Polski obejmuje 379 gmin oraz 57 powiatów.

Rysunek 8 Zielone Płuca Polski (źródło: <http://www.emazury.com/>)

Dodatkowym atutem dla przyrody gminy Zbiczno jest jej położenie na terenie wyznaczonych w 2005 roku korytarzy ekologicznych. Pełnią one funkcję ponadlokalnych krajowych ciągów ekologicznych i są najważniejszym w regionie komponentem ogólnokrajowej sieci obszarów uznanych za kluczowe dla ochrony przyrody w Polsce⁸.

2.1.4. WALORY KULTUROWE GMINY

Gmina Zbiczno została obdarzona przez naturę ogromnym bogactwem. Dzięki czystemu powietrzu i nieskażonej glebie doskonale warunki do wypoczynku znajdują tu zarówno amatorzy turystyki pobytowej zainteresowani zbieraniem owoców lasu jak również zwolennicy turystyki wędrownej, na których czekają ciekawe zabytki oraz szlaki pieszej, rowerowej, kajakowej czy konnej wędrówki. Wszystko dzięki znakomitemu położeniu gminy wśród rozległych kompleksów leśnych, jezior i bogatych form geomorfologicznych. Gmina posiada bardzo dobrą bazę noclegową. Znajdują się tutaj ośrodki wypoczynkowe położone nad jeziorami, gospodarstwa agroturystyczne oraz pola namiotowe.

Na terenie gminy znajdują się zabytki architektury sakralnej i świeckiej. Do rejestru zabytków wpisane są następujące obiekty :

⁸ Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zbiczno

- **Pokrzydowo:**

- zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP: kościół wybudowany w latach 1864-1866, cmentarz przykościelny z II połowy XIX wieku oraz ogrodzenie kościoła i cmentarza z 1866 roku,
- grodzisko,
- grodzisko wczesnośredniowieczne,

Rysunek 9 Kościół w Pokrzydowie (źródło: <http://www.parafiapokrzydowo.pl/>)

- **Tomki:**

- park z II połowy XIX wieku,
- zespół dworsko-parkowy: dwór i budynek obory z początku XIX wieku,

Rysunek 10 Dwór w Tomkach (źródło: <http://www.polskiezabytki.pl/> autor: Andrzej M)

- **Żmijewo:**
  - kościół parafialny pod wezwaniem świętego Jakuba Apostoła z I połowy XIV wieku,
- **Żmijewko:**
  - grodzisko wczesnośredniowieczne.

Rysunek 11 Kościół w Żmijewie (źródło: <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/> autor A. Urbański)

Poza budowlami oficjalnie wpisanymi do rejestru zabytków, na terenie gminy, znajduje się jeszcze wiele innych wartych obejrzenia obiektów wpisanych między innymi do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

- **Bachotek:**

- park dworski z 1911 roku,
- cmentarz – miejsce pamięci narodowej 1939-1945,

- **Brzezinki:**

- park dworski z XIX wieku,
- gorzelnia z pocz. XX wieku,

- **Ciche:**

- cmentarz ewangelicki z połowy XIX wieku,

- **Gaj-Grzmięca:**

- Młyn wodny wraz z halą traka z początku XX wieku,

- **Najmowo:**

- pałac z przełomu XIX i XX wieku,
- park dworski z 1911 roku,
- gorzelnia i młyn z przełomu XIX i XX wieku,

Rysunek 12 pałac w Najmowie (źródło: <http://www.polskaniezwykla.pl/>)

- **Sosno:**

- dwór z przełomu XIX i XX wieku,
- park dworski z końca XIX wieku.

Na terenie gminy Zbiczno znajduje się kilka ścieżek dydaktyczno-przyrodniczych mających na celu poznanie części przyrody i historii tych okolic:

- Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna „Bobrowiska” – jest to ścieżka piesza o długości około 4 km i prowadząca wzdłuż zachodniego brzegu rzeki Skarlanki,
- Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna do rezerwatu leśnego „Retno” – to ścieżka rowerowa o długości 10 km rozpoczynająca się w Grzmięcy,
- Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna do rezerwatu „Bachotek” – jest to trasa kajakowa rozpoczynająca się nad brzegiem jeziora Strażym w Grzmięcy, jej długość to około 4,5 km w jedną stronę,
- Przyrodniczo-leśna ścieżka dydaktyczna „Grabiny-Łąkorz” – ścieżka o długości 4 km, rozpoczyna się w Grabinie,
- Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna „Zarośle” – trasa o długości 4 km, położona na terenie leśnictwa Zarośle,
- Ścieżka dydaktyczna „Historia rybactwa śródlądowego na terenie Gminy Zbiczno” – jest to ciąg pieszo-rowerowy na terenie bagienno-łąkowym w Zbicznie.

Ponadto przez gminę przebiega wiele szlaków turystycznych. Osoby, które wybierają się w te rejony mogą również skorzystać z bogatej oferty spływów kajakowych:

- Szlak żółty – jest fragmentem szlaku europejskiego łączącego Niemcy i Litwę, prowadzi od Torunia wzdłuż doliny Drwęcy, przez teren pojezierza brodnickiego do Radomna,
- Szlak niebieski – łączy Brodnicę i Ostrowite, ma długość 29 kilometrów i przebiega wzdłuż jezior rynny Brodniczanki,
- Szlak zielony – jego długość wynosi 56 kilometrów, łączy Górznieńsko-Lidzbarski i Brodnicki park krajobrazowy,
- Szlak niebieski im. Romana Sołtysińskiego – rozpoczyna się nad jeziorem Bachotek i prowadzi aż do Górzna. Jego łączna długość to 44 kilometry,
- Szlak rowerowy zielony Toruń - Radomno – przebiega przez Jedwabno - Golub-Dobrzyń - Radziki Duże - Brodnica - Bachotek - Wielkie Partęczyny - Ciche - Łąkorz - Skarlin - Lękarty - Gryźliny. Jego długość wynosi 150 kilometrów,
- Odcinek Polskiej Drogi św. Jakuba – przebiega wzdłuż drogi gminnej Szramowo – Ławy Drwęczne,
- Szlak Strugi Brodnickiej – jest to szlak kajakowy o długości 24 kilometrów,
- Spływ kajakowy Kanałami i Skarlanką z jeziora Łąkorz do Tamy Brodzkiej, trasa o długości 19,8 km od jeziora Łąkorz do ujścia do rzeki Drwęcy,

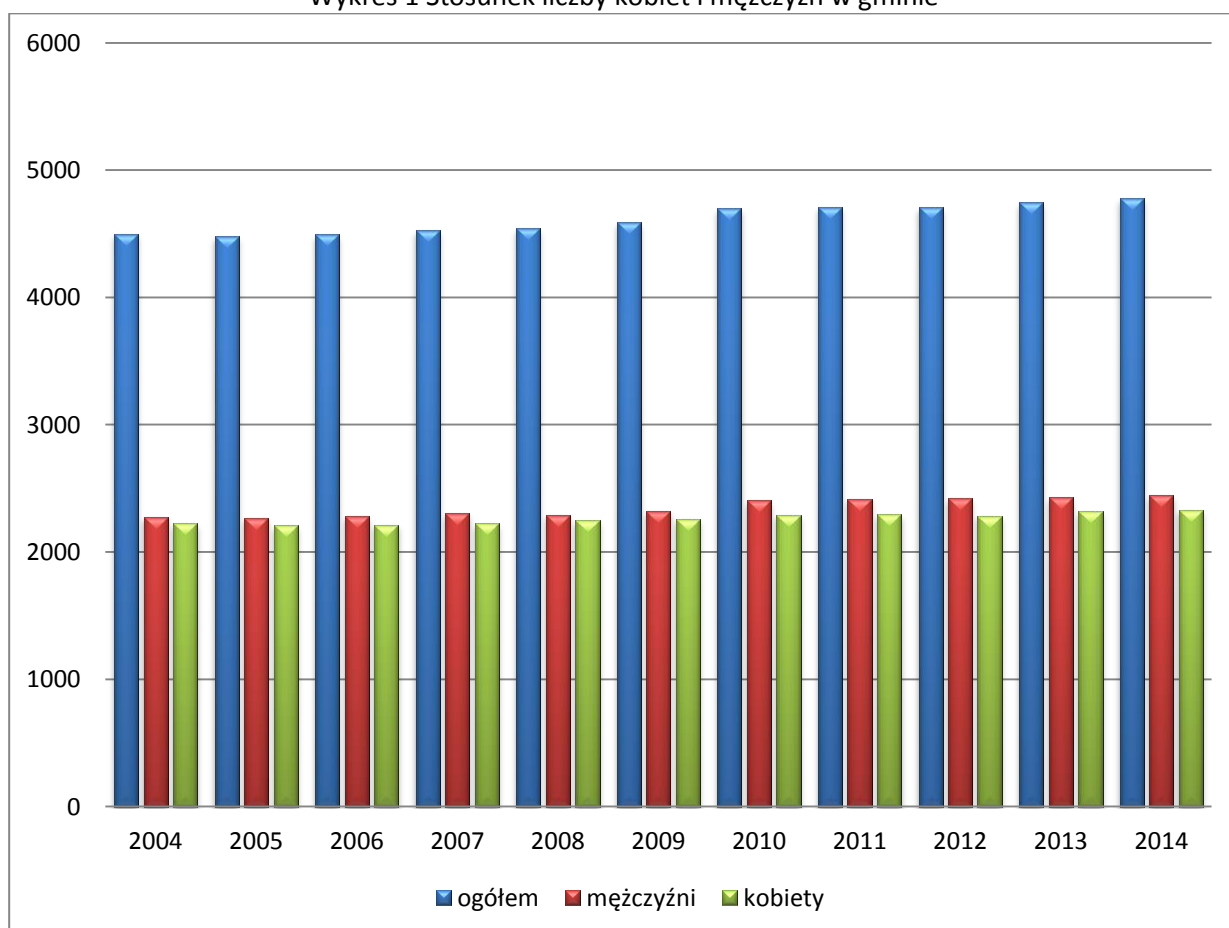
- Słynny kajakowy od jeziora Ciche do jeziora Strażym, trasa długości 8,8 km,
- Szlak Drwęcy o przebiegu Ostróda – Nowe Miasto Lubawski – Brodnica – Golub-Dobrzyń – Toruń,
- Szlak Brodnicki o przebiegu Bachotek – Łąkorz – Brodnica i długości około 55 km.

2.2. SFERA SPOŁECZNA

2.2.1. DEMOGRAFIA

Sytuacja demograficzna idealnie odzwierciedla typową gminę wiejską. W 2014 roku Gminę zamieszkiwało 4.777 osób, w tym 2.444 mężczyzn oraz 2.333 kobiet. Mężczyźni mają nieznaczną przewagę liczebną nad kobietami (51,16%). Należy więc stwierdzić, że podział wg. płci jest niezwykle równomierny, nie tylko w roku 2014 ale także na przestrzeni wielu lat.

Wykres 1 Stosunek liczby kobiet i mężczyzn w gminie

Źródło: Bank Danych Lokalnych

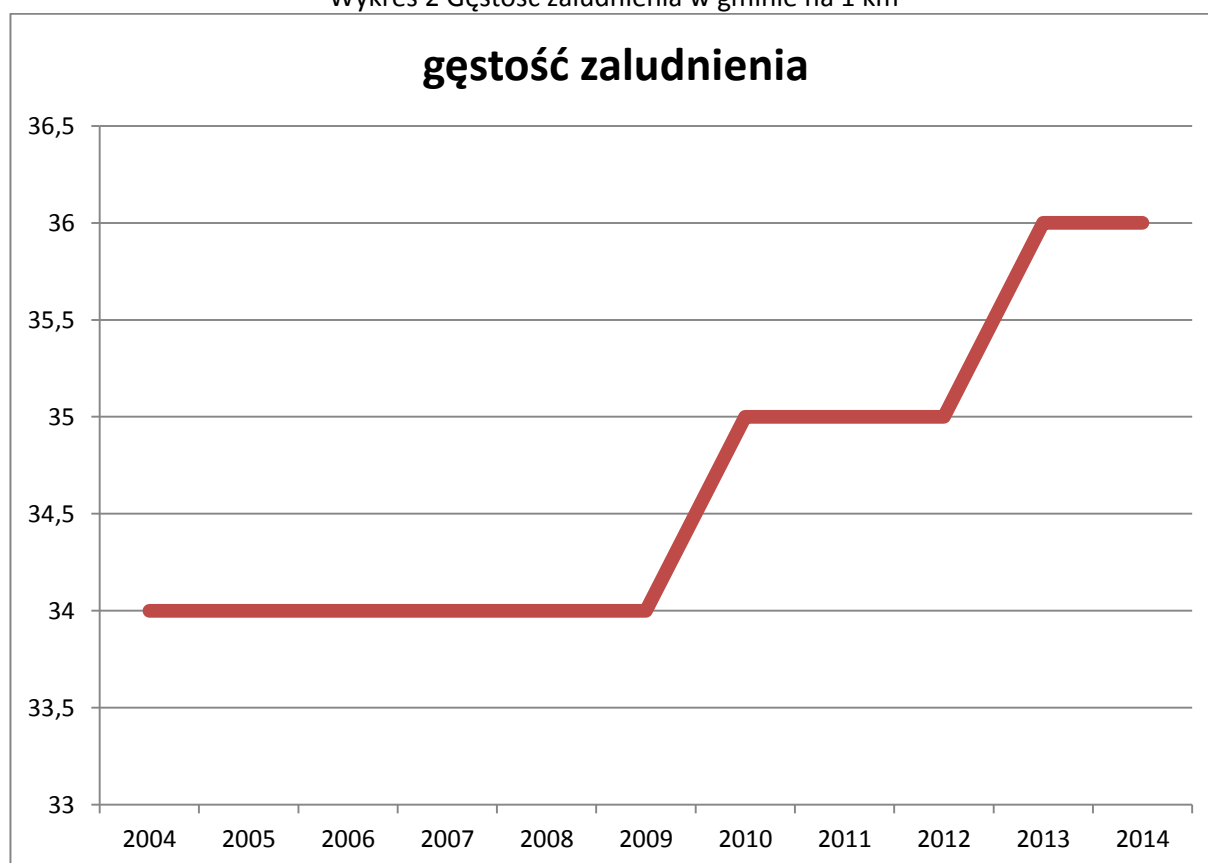
Szczegółowe dane przedstawia tabela 6.

TABELA 6 LICZBA MIESZKAŃCÓW GMINY ZBICZNO W LATACH 2005-2014

STRUKTURA WG PŁCI	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	4.480	4.497	4.528	4.544	4.588	4.698	4.712	4.708	4.749	4.777
Mężczyźni	2.270	2.283	2.302	2.293	2.325	2.407	2.417	2.424	2.427	2.444
Mężczyźni [%]	50,66	50,76	50,83	50,46	50,67	51,23	51,29	51,48	51,10	51,16
Kobiety	2.210	2.214	2.226	2.251	2.263	2.291	2.295	2.284	2.322	2.333
Kobiety [%]	49,34	49,24	49,17	49,54	49,33	48,77	48,71	48,52	48,90	48,84

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gęstość zaludnienia w Gminie Zbiczno systematycznie rośnie, co prezentuje poniższy wykres, który wykazuje stałą wzrostową dynamikę. Jeżeli uwzględni się dotychczasowe trendy migracji wewnętrznych i ich dodatnie saldo, a także dodatni przyrost naturalny to Gmina Zbiczno w dalszym ciągu może wykazywać wzrost liczby mieszkańców. Według informacji z Banku Danych Lokalnych gęstość zaludnienia w gminie w 2014 roku wynosiła 36 osoby na kilometr kwadratowy.

Wykres 2 Gęstość zaludnienia w gminie na 1 km²

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gęstość zaludnienia gminy na tle powiatu i województwa prezentuje tabela 7.

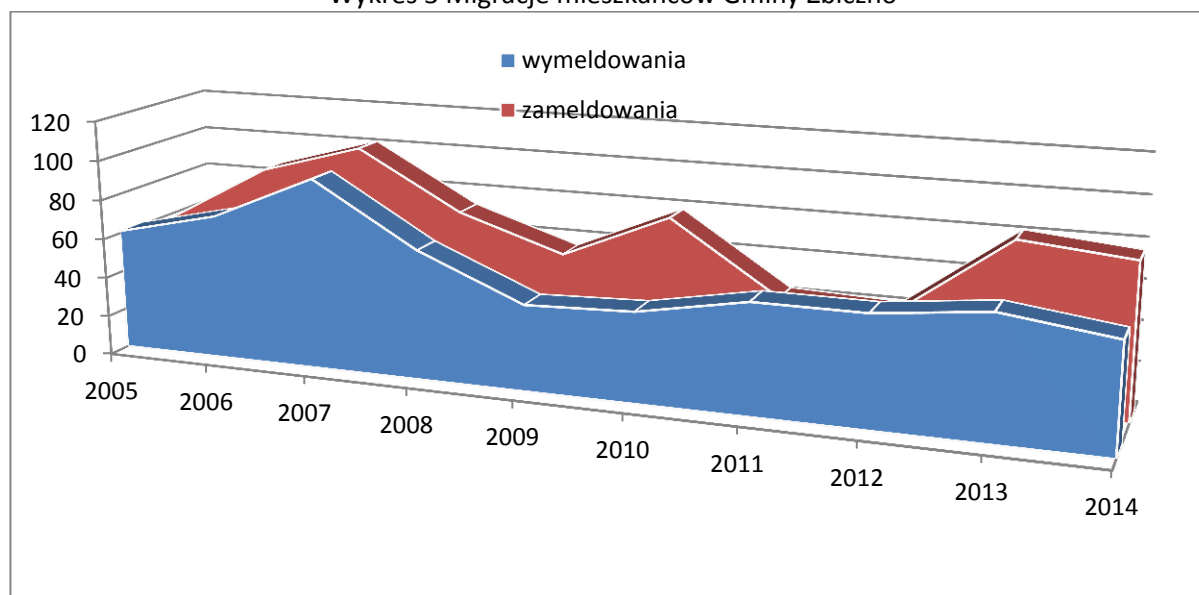
TABELA 7 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA GMINY NA TLE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	LUDNOŚĆ NA 1 km ²		
	2012	2013	2014
Województwo kujawsko-pomorskie	117	116	116
Powiat brodnicki	75	75	75
Gmina Zbiczno	35	36	36

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na wykresie 3 doskonale widać, że z wyjątkiem roku 2011 i 2012, utrzymuje się w gminie nadwyżka zameldowań w stosunku do liczby wymeldowań.

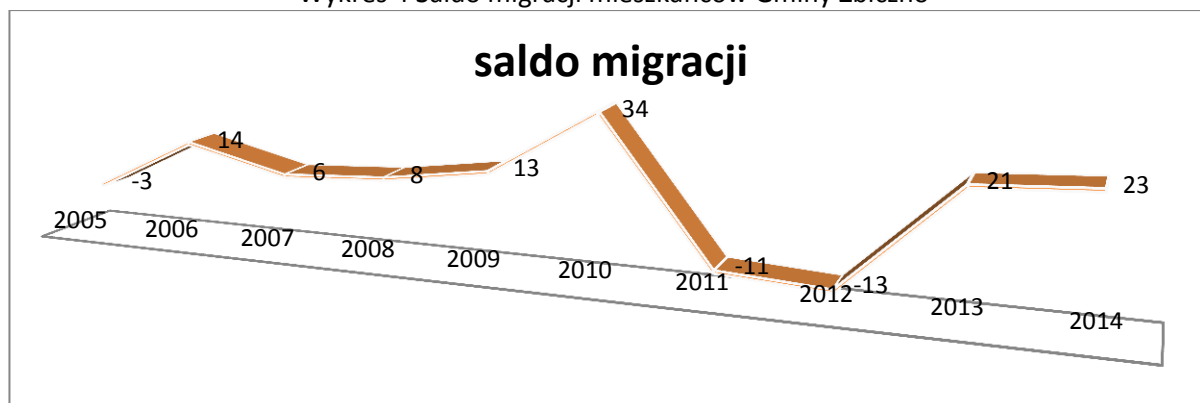
Wykres 3 Migracje mieszkańców Gminy Zbiczno

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W ciągu ostatnich 10 lat tylko 3 razy notowano ujemne saldo migracji.

Wykres 4 Saldo migracji mieszkańców Gminy Zbiczno

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W latach 2010, 2013 i 2014 zauważyć można napływ na tereny gminy, przede wszystkim, ludności miejskiej. Jest to związane z procesem suburbanizacji miasta Brodnica, która posiada niedobór terenów pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. W latach 2011 i 2012 nastąpił, z kolei, odpływ ludności głównie do miast (prawdopodobnie do pobliskiej Brodnicy), a także

do innych miejscowości wiejskich (26 osób). Taki stan rzeczy spowodowany może być dobrym połączeniem komunikacyjnym i bliskością dużych ośrodków miejskich (przede wszystkim miasto Brodnica, Toruń, Grudziądz), będących miejscem zatrudnienia i nauki mieszkańców gminy.

Struktura ludności według wieku jest bardzo nierówna z uwagi na kolejne niższe i wyższe demograficzne. Umieralność w gminie od lat utrzymuje się na podobnym poziomie, co jakiś czas wykazując niewielkie wahania. Podobnie sprawa wygląda ze wskaźnikiem urodzeń. Odnotowana liczba urodzeń żywych na terenie Gminy w roku 2014 to 49, natomiast zgonów zanotowano 38.

TABELA 8 URODZENIA ŻYWE, ZGONY I PRZYRÓST NATURALNY W GMINIE ZBICZNO

	OGÓŁEM			MĘŻCZYŹNI			KOBIECY		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Urodzenia żywe	56	48	49	35	20	25	21	28	24
Zgony	58	40	38	31	27	17	27	13	21
Przyrost naturalny	-2	8	11	4	-7	8	-6	15	3

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Przyrost naturalny w gminie Zbiczno jest dodatni (podobnie jak w powiecie brodnickim i województwie kujawsko-pomorskim) i wynosi 11.

Rysunek 13 Przyrost naturalny w Polsce, województwie kujawsko-pomorskim, powiecie brodnickim i gminie Zbiczno w 2014 roku

Struktura wiekowa ludności Gminy Zbiczno prezentuje się w następujący sposób:

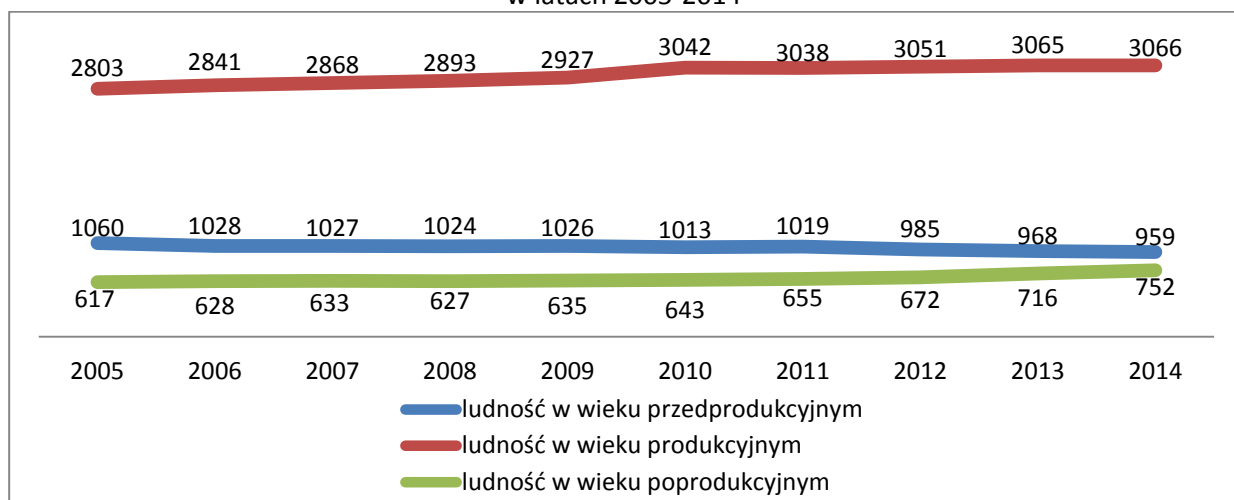
TABELA 9 LICZBA OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM

WIEK	OGÓŁEM		MĘŻCZYŹNI		KOBIECY	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Przedprodukcyjny	968	959	522	515	446	444
Produkcyjny	3.065	3.066	1.672	1.683	1.393	1.383
Poprodukcyjny	716	752	233	246	486	506

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W ostatnich latach wzrastała liczba osób w wieku produkcyjnym – co jest sytuacją ekonomicznie pożądaną. Jednakże, w tym samym czasie, zauważalny jest spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz systematyczny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Te informacje oraz fakt, że w przyszłości grupa osób w wieku poprodukcyjnym będzie licznie zasilana przez grono osób znajdujących się aktualnie w wieku produkcyjnym, świadczy o tym, że prognozy demograficzne dla Gminy Zbiczno wyglądają mało korzystnie. Jest to sytuacja identyczna z sytuacją kraju. Z pewnością powyższe tendencje będą wymagały przystosowania usług społecznych do potrzeb seniorów.

Wykres 5 Liczba ludności gminy wg ekonomicznych grup wieku na terenie gminy Zbiczno w latach 2005-2014

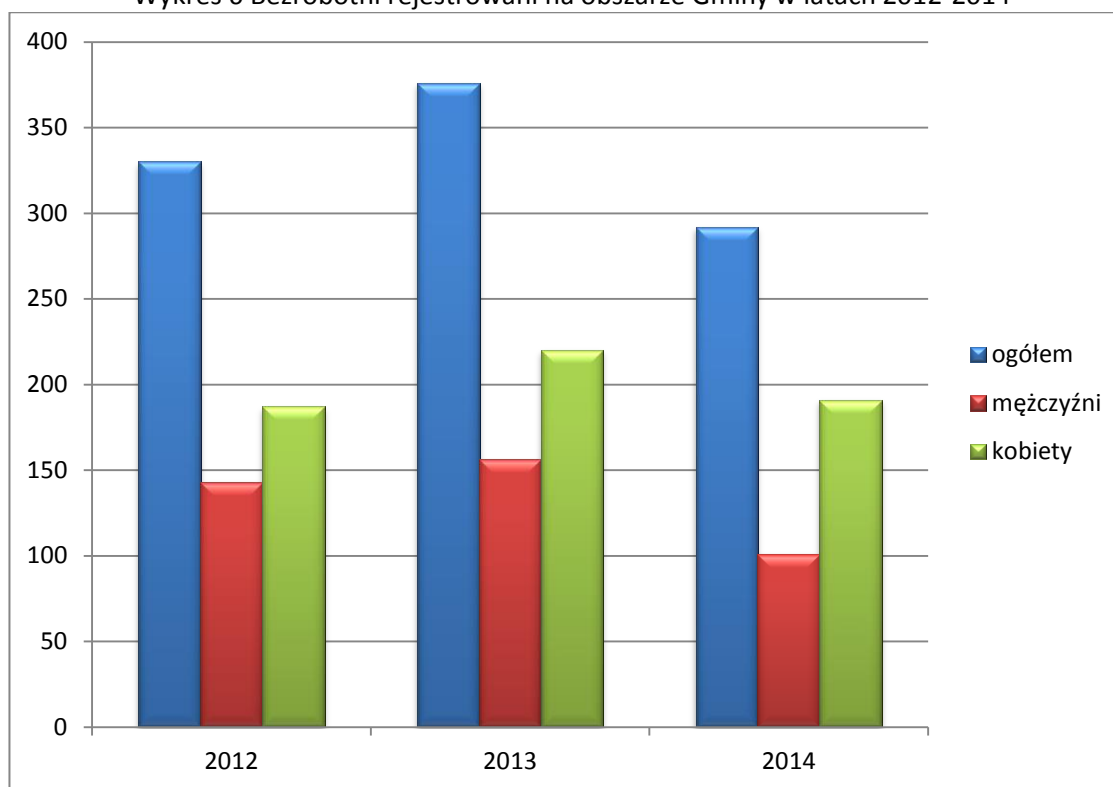
Źródło: Bank Danych Lokalnych

2.2.2. RYNEK PRACY

2.2.2.1 BEZROBOCIE

Bezrobocie czyli zjawisko społeczne polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów stale towarzyszy gospodarce rynkowej. Niestety w gminie Zbiczno bezrobocie dotyka szerokie kręgi społeczne. W 2014 roku w Gminie Zbiczno pozostawało zarejestrowanych 292 bezrobotnych. Wśród bezrobotnych większą liczebnie grupą były kobiety. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Wykres 6 Bezrobotni rejestrowani na obszarze Gminy w latach 2012-2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na rynku pracy duże znaczenie mają kwalifikacje zawodowe i wykształcenie przyszłych pracowników. Umiejętności zawodowe oraz czynniki osobowościowe są głównymi kryteriami stosowanymi przy rekrutacji. Na terenie gminy Zbiczno największy odsetek osób bezrobotnych w latach 2010-2014 stanowili mieszkańcy posiadający wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i niższe oraz policealne i średnie zawodowe. Najmniejszy odsetek osób bezrobotnych stanowili mieszkańcy posiadający wykształcenie wyższe oraz średnie ogólnokształcące. Powyższy wykres pokazuje, że w ostatnim roku bezrobocie wyraźnie spadło. Wciąż jednak to kobiety znacznie przeważają wśród osób pozostających bez pracy. Stanowiły one w 2014 roku ponad 65% ogółu bezrobotnych w gminie. Stosunek bezrobotnych kobiet do bezrobotnych mężczyzn wynosił 191/101. Pozytywnym jest fakt, że liczba bezrobotnych na przestrzeni ostatnich lat uległa zmniejszeniu, biorąc pod uwagę również to, że liczba ludności gminy wzrosła.

Stopa bezrobocia w gminie Zbiczno w latach 2012-2014, w stosunku do stopy bezrobocia rejestrowanej w kraju, województwie i powiecie były dużo niższa. W ostatnim roku stopa **bezrobocia w gminie spadła** i na 31 grudnia 2014 roku wynosiła 9,5%.

TABELA 10 STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE, WOJEWÓDZTWIE I KRAJU W LATACH 2012-2014

ROK	STOPA BEZROBOCIA W GMINIE ZBICZNO	STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE BRODNICKIM	STOPA BEZROBOCIA W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM	STOPA BEZROBOCIA W POLSCE
2014	9,5%	13,6%	15,7%	11,5%
2013	12,3%	15,7%	18,2%	13,4%
2012	10,8%	15,1%	18,1%	13,4%

Źródło: Bank Danych Lokalnych

2.2.3. UCZESTNICTWO W KULTURZE

Poniżej przedstawiony jest plan ważniejszych imprez kulturalnych i sportowych organizowanych na terenie Gminy Zbiczno.

TABELA 11 PLAN WAŻNIEJSZYCH IMPREZ KULTURALNYCH I SPORTOWYCH W GMINIE ZBICZNO

PLAN WAŻNIEJSZYCH IMPREZ KULTURALNYCH I SPORTOWYCH	
STYCZEŃ	<ul style="list-style-type: none"> Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Przeгляд kolęd i pastorałek.
MARZEC	<ul style="list-style-type: none"> Dzień Kobiet.
KWIECIEŃ	<ul style="list-style-type: none"> Rajd rowerowy na rozpoczęcie sezonu.
MAJ	<ul style="list-style-type: none"> Wyścig Kolarski, Mecze Piłki Nożnej, Przeгляд Piosenki Romantycznej.
CZERWIEC	<ul style="list-style-type: none"> Dzień Dziecka – festyn, Rajd rowerowy po pojezierzu brodnickim.
LIPIEC	<ul style="list-style-type: none"> Festyny rodzinne, Impreza Country, Triathlon.
SIERPIEŃ	<ul style="list-style-type: none"> Dożynki Gminne.
WRZESIEŃ	<ul style="list-style-type: none"> Rajd pieszy.
PAŹDZIERNIK	<ul style="list-style-type: none"> Rajd rowerowy na zakończenie sezonu letniego.
LISTOPAD	<ul style="list-style-type: none"> Turniej Tenisa Stołowego.
GRUDZIEŃ	<ul style="list-style-type: none"> Mikołajkowe zawody sportowe.

Źródło: Urząd Gminy Zbiczno

2.2.4. MIESZKALNICTWO

Zasoby mieszkaniowe to ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Do zasobów mieszkaniowych nie zalicza się obiektów zbiorowego zamieszkania (tj. hoteli pracowniczych, domów studenckich, burs i internatów, domów pomocy społecznej), pomieszczeń prowizorycznych oraz obiektów

ruchomych (tzn. barakowozów, wagonów kolejowych, barek i statków)⁹. W Gminie Zbiczno zasoby mieszkaniowe kształtują się w następujący sposób:

TABELA 12 ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY W ROKU 2013

ROK	LICZBA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ [m ²]	PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA [m ²]
2013	16	736	46,00

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Lokale mieszkalne, stanowiące zasoby Gminy Zbiczno, położone są w miejscowościach Najmowo, Sumowo, Sumówko i Zbiczno.

Na terenie Gminy znajduje się 2.195 mieszkań, które składają się na około 2.038 budynków mieszkalnych. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w 2013 roku wynosiła 94,3 m².

TABELA 13 STRUKTURA MIESZKAŃ W GMINIE W LATACH 2011-2013

ROK	LICZBA MIESZKAŃ	LICZBA IZB	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ [m ²]	PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA [m ²]	PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKANIA NA 1 OSOBĘ [m ²]
2013	1.612	6.556	134.472	83,4	28,3
2012	1.597	6.473	132.540	83,0	28,2
2011	1.576	6.357	129.717	82,3	27,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Dodatki mieszkaniowe, czyli forma pomocy świadczona przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wypłacane są gospodarstwom domowym, które ze względu na trudną sytuację ekonomiczną, nie są w stanie pokrywać kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania.

TABELA 14 DODATKI MIESZKANIOWE PRYZNANE PRZEZ GMINĘ ZBICZNO W LATACH 2010-2013

ROK	LICZBA PRYZNANYCH DODATKÓW MIESZKANIOWYCH	WARTOŚĆ PRYZNANYCH DODATKÓW MIESZKANIOWYCH [zł]
2013	414	66.347
2012	395	61.054
2011	441	66.683

Źródło: Bank Danych Lokalnych

⁹ Źródło: Gospodarka Mieszkaniowa w 2014 roku, GUS – Warszawa, październik 2015

2.3. SFERA GOSPODARCZA

Ze względu na położenie i charakterystykę gminy Zbiczno mieszkańcy utrzymują się głównie z rolnictwa oraz drobnych usług, często związanych z obsługą ruchu turystycznego.

2.3.1. ROLNICTWO

W Gminie Zbiczno użytki rolne zajmują łącznie powierzchnię 5.420 ha, z czego 4.715 ha to grunty orne, sady 27 ha, łąki i pastwiska 537 ha. Na obszarze Gminy znajdują się 803 gospodarstwa rolne. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 6,7 ha. Gospodarstwa o areale do 10 ha stanowią ponad 81% ogólnej ilości gospodarstw. Świadczy to o dużym rozdrobnieniu gospodarstw rolnych, co przy turystyczno-krajoznawczym charakterze gminy jest zjawiskiem tolerowanym.

TABELA 15 POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE ZBICZNO

DZIAŁKI		GOSPODARSTWA ROLNE		
OGÓŁEM	DO 1 ha WŁĄCZNIE	1-5 ha	5-10 ha	POWYŻEJ 10 ha
4.565,99 ha	31,45 ha	445,38 ha	643,10 ha	3.446,06 ha

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

TABELA 16 LICZBA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE ZBICZNO (2014 R.)

DZIAŁKI		GOSPODARSTWA ROLNE		
OGÓŁEM	DO 1 ha WŁĄCZNIE	1-5 ha	5-10 ha	POWYŻEJ 10 ha
803	32	502	119	150

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zbiczno

Strukturę najważniejszych upraw przedstawia tabela 17.

TABELA 17 STRUKTURA PRODUKCJI ROLNEJ

RODZAJ UPRAW	POWIERZCHNIA UPRAW [ha]
Ogółem	3.449,78
Zboża ogółem	2.655,57
Kukurydza na ziarno	152,92
Ziemniaki	71,79
Uprawy przemysłowe	405,69
Rzepak i rzepik	376,09
Strączkowe jadalne i na ziarno	15,46

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

Część uzyskiwanych plonów jest wykorzystywana jako pasze. Także produkcja zwierzęca ma bezpośredni wpływ na rodzaj upraw (oprócz jakości gleb). Dominującymi kierunkami produkcji zwierzęcej na terenie gminy są tucz trzody chlewnej oraz hodowla bydła i drobiu.

TABELA 18 POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH

ZWIERZĘTA GOSPODARSKIE	LICZBA [szt.]
Bydło ogółem	1.851
Trzoda chlewna ogółem	7.864
Konie	25
Drób ogółem	18.241

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

Ogólna ilość stosowanych nawozów mineralnych w Gminie Zbiczno jest wyższa niż średnia dla Polski i województwa kujawsko-pomorskiego, oraz nieznacznie niższa niż średnia dla powiatu brodnickiego. Jeżeli chodzi o nawozy wapniowe w gminie Zbiczno zużywa się ich średnio więcej niż w powiecie, województwie i kraju.

Gleby gminy Zbiczno charakteryzują się dużym zakwaszeniem. Odczyn kwaśny posiada 26% użytków rolnych, lekko kwaśny 32%. Konieczność i potrzeba wapnowania występuje na 29% powierzchni użytków rolnych w gminie.

TABELA 19 ZUŻYCIE NAWOZÓW MINERALNYCH I WAPNIOWYCH W ROKU 2010

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	ZUŻYCIE NAWOZÓW NA 1 ha UŻYTKÓW ROLNYCH [kg/ha]	
	MINERALNE	WAPNIOWE
POLSKA	114,6	38,2
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE	153,9	47,2
POWIAT BRODNICKI	157,1	60,1
GMINA ZBICZNO	154,6	83,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

2.3.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W Gminie Zbiczno liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych, na przestrzeni lat, systematycznie rośnie. Tylko w ostatnim roku ilość funkcjonujących przedsiębiorstw nie zmieniła się. Działają one głównie w takich sekcjach, jak: budownictwo (74), handel i usługi w zakresie napraw (70) oraz przetwórstwo przemysłowe (27).

TABELA 20 PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINIE W LATACH 2011-2014

ROK	LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH	LICZBA PODMIOTÓW W SEKTORZE PUBLICZNYM	LICZBA PODMIOTÓW W SEKTORZE PRYWATNYM
2014	326	14	312
2013	326	14	312
2012	329	14	315
2011	315	12	303

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Urząd Gminy Zbiczno

Szczegółowe dane przedstawia tabela 21.

TABELA 21 PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINIE W POSZCZEGÓLNYCH SEKCJACH POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI (PKD) W 2013 I 2014 ROKU

SEKCJA	2013		2014	
	SEKTOR PUBLICZNY	SEKTOR PRYWATNY	SEKTOR PUBLICZNY	SEKTOR PRYWATNY
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (A)	0	30	0	24
Górnictwo i wydobywanie(B)	0	2	0	2
Przetwórstwo przemysłowe (C)	0	29	0	27
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (D)	0	1	0	0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (E)	1	2	1	2
Budownictwo (F)	0	75	0	74
Handel hurtowy i detaliczny: naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G)	0	66	0	70
Transport i gospodarka magazynowa (H)	0	7	0	9
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (I)	0	9	0	10
Informacja i komunikacja (J)	0	8	0	6
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K)	0	7	0	5
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (L)	0	4	0	4
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	0	15	0	16
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (N)	0	12	0	13
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O)	2	4	2	4

Edukacja (P)	8	0	8	1
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q)	1	13	1	13
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R)	2	6	2	6
Pozostała działalność (S,T,U)	0	22	0	26

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Według danych Urzędu Gminy Zbiczno na koniec 2014 roku w rejestrze REGON było zarejestrowanych **326** podmiotów gospodarczych. Do najważniejszych w gminie należą:

- KONCPASZ Henryk Dembek – Pokrzydowo,
- FARMER Punkt Handlowy Małgorzata Szóstakowska – Zbiczno,
- PUH „ESTERA” Estera Wilkanowska – Zbiczno,
- Wytwórnia Makaronu BIO Aleksandra Babalska – Pokrzydowo,
- Publiczny Transport Ciężarowy Mariusz Jakubowski – Ciche,
- „EKO-PAK” Zakład Produkcji Opakowań z Tektury – Ciche.

2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.4.1. KOMUNIKACJA

Atutem gminy jest dobrze rozwinięta struktura przestrzenna dróg. Znajdują się one w bezpośrednim sąsiedztwie szlaku drogi krajowej nr 15, wiodącego z Trzebnicy, przez Gniezno, Inowrocław, Toruń, Brodnicę aż do Ostródy. Podstawowy układ komunikacyjny gminy Zbiczno wyznaczają drogi powiatowe, uzupełnione siecią dróg gminnych.

Podstawowy układ dróg tworzą:

- Droga powiatowa nr 1803 C: Ciche – granica województwa,
- Droga powiatowa nr 1805 C: granica województwa – Zbiczno – Brodnica,
- Droga powiatowa nr 1812 C: Pokrzydowo – Bachotek,
- Droga powiatowa nr 1813 C: Żmijewo – Karbowo,
- Droga powiatowa nr 1817 C: Górale – Zbiczno,
- Droga powiatowa nr 1825 C: Bobrowo – Zbiczno – Jajkowo,
- Drogi gminne o łącznej długości ponad 105 kilometrów.

W południowo-zachodniej części gminy przebiega linia kolejowa nr 208 relacji Działdowo-Chojnice. Jest to linia kolejowa jednotorowa niezelektryfikowana. Na odcinku Brodnica-Jabłonowo Pomorskie, w Najmowie, znajduje się osobowa stacja kolejowa.

2.4.2. INFRASTRUKTURA WODNO-KANALIZACYJNA

2.4.2.1 SIĘĆ WODOCIĄGOWA

Długość czynnej sieci wodociągowej w Gminie w 2013 roku wynosiła ponad 90 km bez przyłączy. Liczba przyłączy wynosiła 1.430 sztuk. Pobór wody w 2013 roku kształtował się na poziomie 143,2 dam³. **Woda dostarczana mieszkańcom do spożycia spełnia wszelkie wymogi sanitarne i ogólnie oceniana jest jako dobra.** Z sieci wodociągowej korzysta 86,5% mieszkańców. Pozostali korzystają z własnych ujęć – studni.

TABELA 22 CHARAKTERYSTYKA SIECI WODOCIĄGOWEJ

ROK	DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI ROZDZIELCZEJ [km]	ILOŚĆ POŁĄCZEŃ PROWADZĄCYCH DO BUDYNKÓW MIESZKALNYCH [szt.]	WODA DOSTARCZONA GOSPODARSTWOM DOMOWYM [dam ³]	LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI WODOCIĄGOWEJ	ZUŻYCIE WODY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH NA JEDNEGO MIESZKAŃCA [m ³]
2013	90,5	1.430	143,2	4.110	30,4
2012	89,3	1.425	135,3	4.073	28,8
2011	89,3	1.420	133,9	1.073	28,5
2010	89,3	1.148	137,6	3.939	29,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych

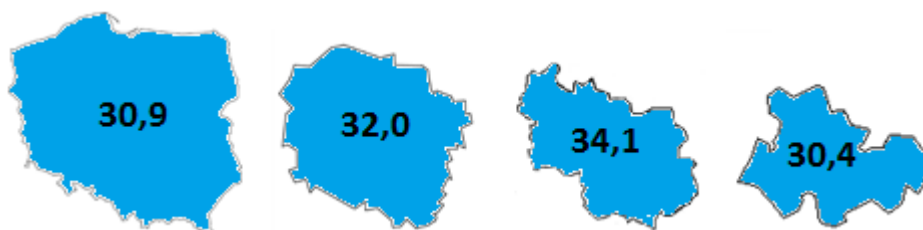
W gminie Zbiczno znajduje się 26 ujęć wód podziemnych. Głównymi źródłami zaopatrzenia w wodę gminy są zasoby wód podziemnych (poziom plejstoceniowy), które czerpane są z ośmiu ujęć zlokalizowanych w miejscowościach: Ciche, Gaj-Grzmięca, Pokrzydowo, Zbiczno.

TABELA 23 STACJE UZDATNIANIA WODY NA TERENIE GMINY ZBICZNO

LP.	NAZWA STACJI UZDATNIANIA WODY	MIEJSCOWOŚCI ZASILANE Z POSZCZEGÓLNYCH STACJI
1.	Ujęcie wody w Cichem	Ciche, Ładnowko, Robotno-Fitowo,
2.	Ujęcie wody w Gaj-Grzmięca	Gaj-Grzmięca, Strzemiuszczek
3.	Ujęcie wody w Pokrzydowie	Lipowiec, Pokrzydowo, Szramowo, Równica, Zastawie
4.	Ujęcie wody w Zbicznie	Brzezinki, Godziszka, Najmowo, Tomki, Sosno, Sumowo, Sumówko, Zarośle, Zbiczno, Żmijewko, Żmijewo

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zbiczno

Średnie roczne zużycie wody na jednego mieszkańca wynosi 30,4 m³. Na przestrzeni ostatnich lat wartość ta ulegała nieznacznym wahaniom.

Rysunek 14 Zużycie wody [m³] w Polsce, województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie brodnickim i gminie Zbiczno w 2013 r. (źródło: Bank Danych Lokalnych)

2.4.2.2 SIEĆ KANALIZACYJNA

Gminna sieć kanalizacyjna ma długość 37,7 km i jest dostępna tylko dla 36% mieszkańców (2013 rok).

TABELA 24 SIEĆ KANALIZACYJNA W GMINIE ZBICZNO

ROK	DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI KANALIZACYJNEJ [km]	IŁOŚĆ POŁĄCZEŃ PROWADZĄCYCH DO BUDYNKÓW MIESZKALNYCH [szt.]	ŚCIEKI ODPROWADZONE [dam ³]	LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI KANALIZACYJNEJ	LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI KANALIZACYJNEJ [%]
2013	37,7	413	50	1.710	36,01
2012	37,7	412	47	1.691	35,91
2011	37,7	409	68	1.684	35,73
2010	37,7	409	72	1.632	34,74

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W system kanalizacyjny wyposażone są następujące miejscowości:

- Bachotek,
- Brzezinki,
- Gaj-Grzmięca,
- Grzmięca,
- Najmowo,
- Pokrzydowo,
- Wysokie Brodno,
- Zbiczno,
- Żmijewko,
- Żmijewo.

Ścieki sanitarne w pozostałych miejscowościach gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (szamba). W 2013 roku na terenie gminy znajdowało się ich 960 oraz 25 przydomowych oczyszczalni ścieków. Funkcjonuje tu również jedna stacja zlewna nieczystości ciekłych.

Gmina Zbiczno nie posiada własnej oczyszczalni ścieków. Z tego powodu ścieki komunalne z terenu gminy są odprowadzane do oczyszczalni w Brodnicy. Jest ona zarządzana przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Brodnicy. Jej przepustowość wynosi 7.500 m³/dobę.

2.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI

W związku z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, na terenie całej Polski, od dnia 1 lipca 2013 r., obowiązują nowe zasady odbioru odpadów. Zgodnie z przepisami znowelizowanej ustawy gmina została zobowiązana do objęcia nowym system gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości zamieszkałych i opcjonalnie nieruchomości niezamieszkałych. Wybór przedsiębiorcy odbierającego odpady komunalne dokonywany jest w drodze przetargu.

Odbiór odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych i nieruchomości zabudowanych budynkami letniskowymi lub innych nieruchomości wykorzystywanych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe, na terenie gminy Zbiczno, realizowany jest przez:

- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Mieszkaniowych „EKOSYSTEM” Spółka z o.o. z siedzibą w Wąbrzeźnie.

W myśl ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, obowiązany jest do przekazywania zmieszanych odpadów komunalnych oraz odpadów zielonych bezpośrednio do regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych.

Odpady zebrane z terenu gminy Zbiczno wywożone są na składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Niedźwiedź w gminie Dębowa Łąka, w powiecie wąbrzeskim. Łączna powierzchnia tego wysypiska to 17,94 ha.

TABELA 25 ZMIESZANE ODPADY ZEBRANE W CIĄGU ROKU¹⁰

ROK	ILOŚĆ ODPADÓW ZEBRANYCH W CIĄGU ROKU [Mg]
2013	563,55
2012	601,60
2011	334,28

Źródło: Bank Danych Lokalnych

¹⁰ Zmieszane odpady komunalne to odpady zebrane w ciągu roku bez odpadów zebranych selektywnie i wyselekcjonowanych z frakcji suchej

2.4.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA

2.4.4.1 SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA

Gmina Zbiczno jest całkowicie zelektryfikowana. Źródło jej zasilania stanowią stacje GPZ 110/15 kV:

- GPZ Brodnica Grunwald,
- GPZ Brodnica Podgórz,
- GPZ Jabłonowo.

Na terenie gminy znajdują się także odcinki elektroenergetycznej linii wysokiego napięcia 110 kV relacji GPZ Jabłonowo – GPZ Brodnica Grunwald. Ponadto porozmieszczane są elementy sieci w postaci:

- Napowietrznych i wewnętrznych stacji transformatorowych 15/0,4 kV,
- Napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych SN 15 kV i nN 0,4 kV służących do zasilania w energię elektryczną odbiorców na terenie gminy.

2.4.4.2 SIEĆ GAZOWA

Na terenie gminy Zbiczno nie ma czynnej sieci gazowej zaopatrującej mieszkańców w gaz. Na całym obszarze wykorzystywane są butle z gazem propan-butan.

Nie przewiduje się budowy sieci gazowej.

2.4.5. INFRASTRUKTURA TELEKOMUNIKACYJNA

Gmina Zbiczno należy do gmin o dobrze rozwiniętej sieci telefonicznej. W dziedzinie telefonii komórkowej dostępne są usługi głównych operatorów rynku (Orange, Play, Plus, T-Mobile).

Sprawnie funkcjonujące połączenia telefoniczne i ich powszechna dostępność są znaczącymi czynnikami rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego. Są czynnikiem stymulującym gminną ofertę inwestycyjną, jak również podnoszą poziom standardu życia mieszkańców.

2.4.6. ENERGIA ODNAWIALNA

Na rzece Skarlance, w miejscowości Grzmięca, znajduje się mała elektrownia wodna. Jej moc produkcyjna wynosi 30 KW. W Grzmięcy, w Ośrodku Zarybieniowym PZW działa również wolnostojąca instalacja fotowoltaiczna. Na terenie gminy brak jest innych form odnawialnych źródeł energii takich jak: pompy ciepła, elektrownie wiatrowe czy biogazownie.

2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

2.5.1. EDUKACJA

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego odpowiada za utrzymanie i rozwój bazy materialnej szkół i placówek oświatowych. Odpowiedzialność ta dotyczy wymiaru ekonomicznego oraz rozciąga się również na sferę zobowiązań wobec społeczności Gminy w zakresie tworzenia systemu edukacyjnego, który stworzy szanse osobistego rozwoju młodzieży, a środowisku zapewni cywilizacyjny awans. Gmina Zbiczno dąży do tworzenia takich warunków funkcjonowania szkół i placówek oświatowo-wychowawczych, które zapewniają powszechność, celowość oraz wysoką jakość systemu edukacyjnego. Aktualnie funkcjonująca sieć szkół i przedszkoli zapewnia właściwe warunki do realizacji zadań oświatowych w Gminie. Obiekty oświatowe, ich wyposażenie (pracownie komputerowe, sale gimnastyczne), a także odpowiednie kwalifikacje nauczycieli są przedmiotem dokładnej analizy władz Gminy. Wyraźnie widać także podejmowane działania wychowawcze, ukierunkowane na kształtowanie pożądanych społecznie postaw i właściwy rozwój osobowości młodego pokolenia. Strategia rozwoju systemu edukacji oparta została na próbie budowania demograficznego ładu w środowisku lokalnym poprzez dialog rodziców, nauczycieli i władz Gminy, podejmowanie prawidłowych decyzji dotyczących bazy materialnej, służącej kształceniu, opiece i wychowaniu oraz racjonalnego wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

Samorządowe placówki oświatowe znajdujące się na terenie Gminy:

- Zespół Szkół w Zbicznie – przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum,
- Zespół Szkół w Pokrzydowie – przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum.

TABELA 26 LICZBA UCZNIÓW W GMINIE ZBICZNO W LATACH 2006-2014

ROK	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	SUMA
PLACÓWKA										2014
SZKOŁA PODSTAWOWA	355	334	313	306	299	288	290	295	314	448
GIMNAZJUM	222	223	199	190	180	172	156	146	134	

Prognozy demograficzne wskazują na ogólną tendencję zmniejszania się liczby uczniów w gimnazjach. Trend ten ma charakter stały, zgodny z ogólnymi trendami demograficznymi

w Polsce. Należy jednak zwrócić uwagę, że w przypadku uczniów szkół podstawowych ich liczba od 2013 roku wzrasta. Jest to dobry prognostyk na przyszłość.

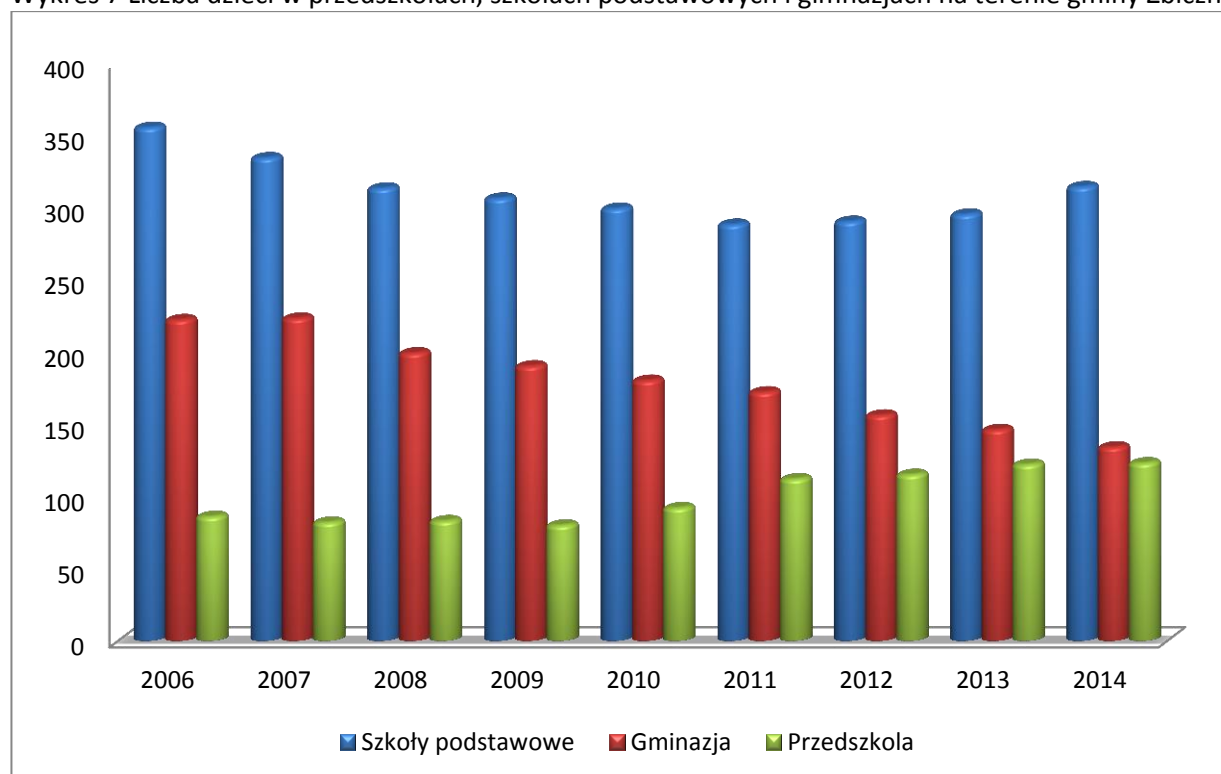
TABELA 27 LICZBA MIEJSC I DZIECI W PRZEDSZKOLACH W GMINIE ZBICZNO

ROK	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
MIEJSCA	85	85	85	85	98	115	115	122	122
DZIECI	86	82	83	80	92	112	115	122	123

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Można zauważyć, że liczba dzieci w przedszkolach systematycznie rośnie.

Wykres 7 Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie gminy Zbiczno

Źródło: Bank Danych Lokalnych

2.5.2. KULTURA

Na terenie gminy swoją działalność prowadzi Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Zbicznie. Dysponuje on ośmioma świetlicami znajdującymi się w Brzezinkach, Cichem, Lipowcu, Najmowie, Pokrzydowie, Sumowie, Sumówku i Zbicznie. Do podstawowych zadań Ośrodka należą:

- Edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę,
- Animacja amatorskiego ruchu artystycznego,
- Współpraca i wymiana kulturalna z innymi placówkami kultury,

- Propagowanie zdrowego i aktywnego wypoczynku poprzez organizację imprez społecznych,
- Organizacja rajdów pieszych i rowerowych, uprawianie turystyki oraz poznawanie dziedzictwa kultury i tradycji polskiej,
- Opracowanie i realizacja programów sportowo-rekreacyjnych w placówkach kultury,
- Realizacja innych zadań wynikających z potrzeb społecznych w zakresie kultury, oświaty, sportu i rekreacji.

Rysunek 15 Świetlica w Pokrzydowie (źródło: <http://www.goksirzbiczno.ubf.pl>)

Największe imprezy organizowane przez GOKSiR to:

- Dni Gminy Zbiczno,
- Festiwal Reggae Rock,
- Złot Motocyklowy,
- Dożynki Gminno-Parafialne.

Ponadto odbywa się tutaj Festiwal Piosenki Romantycznej oraz liczne festyny rodzinne i sportowe. Prowadzona jest również kronika wydarzeń kulturalnych gminy. Na terenie gminy funkcjonuje kilka zespołów wokalnych oraz działa wiele kół zainteresowań:

- Zespół wokально-instrumentalny „Wesołe Kumoszki”,
- Zespół wokalny „Pokrzydowianki”,
- Koło plastyczne w Pokrzydowie,
- Tenis stołowy w Zbicznie i Najmowie,
- Koła Gospodyń Wiejskich.

Aktywność mieszkańców Gminy przejawia się również poprzez korzystanie z materiałów Gminnej Biblioteki Publicznej znajdującej się w miejscowości Zbiczno oraz jej filii w Cichem, Pokrzydowie i Sumowie.

TABELA 28 PLACÓWKI KULTURALNE W GMINIE

ROK	BIBLIOTEKI I FILIE	PRACOWNICY	KSIĘGOZBIÓR	CZYTELNICY W CIĄGU ROKU	WYPOŻYCZENIA KSIĘGOZBIORU NA ZEWNĄTRZ
2013	4	8	32.718	676	16.863
2012	4	5	32.147	688	16.135
2011	4	5	31.771	711	14.819
2010	4	5	31.847	693	14.871

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na terenie gminy Zbiczno działają następujące stowarzyszenia:

- Stowarzyszenie „Zgodnie z Naturą i Tradycją” ze Zbiczna,
- Stowarzyszenie „Rozwoju Wsi Pokrzydowo i Okolic” z Pokrzydowa,
- Stowarzyszenie „Dla dawnych odmian i ras” z Pokrzydowa,
- Kujawsko-Pomorskie Stowarzyszenie Producentów Ekologicznych EKOŁAN z Pokrzydowa,
- Stowarzyszenie Rozwoju Regionu „Bądźmy razem” z Sumowa,
- Towarzystwo „Przyjaciół Gminy Zbiczno”.

2.5.3. SPORT

Na infrastrukturę sportową gminy składają się sale gimnastyczne, boiska przyszkolne, place zabaw:

- Zespół Szkół w Zbicznie:
  - sala gimnastyczna,
  - pełnowymiarowe boisko o nawierzchni trawiastej do gry w piłkę nożną,
  - boisko wielofunkcyjne z kostki betonowej do gry w koszykówkę, piłkę ręczną tenisa ziemnego i siatkówkę.
- Zespół Szkół w Pokrzydowie:
  - sala gimnastyczna,
  - pełnowymiarowe boisko o nawierzchni trawiastej do gry w piłkę nożną,
  - boisko o nawierzchni trawiastej do gry w piłkę nożną różnych typów i piłkę ręczną,
  - boisko o nawierzchni poliuretanowej do gry w koszykówkę, siatkówkę, tenisa ziemnego, badmintona, piłkę ręczną, piłkę nożną,

- boisko o nawierzchni piaskowej do siatkówki plażowej,
- sześciotorowa bieżnia o nawierzchni żużlowo-klincowej,
- wielofunkcyjna skocznia z rozbiegiem do skoku w dal i skoku wzwyż
- Brzezinki:
  - boisko o nawierzchni trawiastej do gry w piłkę nożną,
  - boisko do gry w siatkówkę plażową,
  - wielofunkcyjne boisko o nawierzchni EPDM do gry w koszykówkę, siatkówkę i tenisa ziemnego,
- Lipowiec:
  - boisko o nawierzchni trawiastej do gry w piłkę nożną,
  - boisko do gry w siatkówkę plażową,
- Najmowo:
  - boisko o nawierzchni trawiastej do gry w piłkę nożną,
- Place zabaw w miejscowościach: Brzezinki, Ciche, Lipowiec, Najmowo, Pokrzydowo, Sumowo, Sumówko, Zbiczno, Żmijewo.

Przy Zespole Szkół w Zbicznie wybudowana została hala sportowo-widowiskowa.

Rysunek 16 Budowa Hali Sportowej w Zbicznie (źródło: <http://goksirzbiczno.ubf.pl>)

Od 2007 roku w Zbicznie funkcjonuje Ludowy Zespół Sportowy Zbiczno. Jest to klub piłki nożnej. W sezonie 2014/2015 występował w toruńskiej B klasie.

2.5.4. OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA

2.5.4.1 OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy Zbiczno funkcjonują:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Ośrodek Zdrowia” Zbiczno – znajduje się w nim poradnie lekarza podstawowej opieki zdrowotnej dla dzieci i dorosłych, gabinet pielęgniarki i położnej środowiskowej. Wykonuje się tutaj podstawowe badania laboratoryjne i EKG, mieści się tu również punkt pobrań i punkt szczepień,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Ośrodek Zdrowia” w Pokrzydowie – dysponuje on poradnią lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, medycyny rodzinnej, gabinetem pielęgniarki środowiskowej i rodzinnej, położnej, gabinetem medycyny szkolnej, gabinetem profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej dla dzieci, punktem szczepień, gabinetem zabiegowym i gabinetem diagnostyczno-zabiegowym,
- Gabinet Stomatologiczny.

Dostęp do lekarzy specjalistów i szpitali zapewniają pobliskie miasta: Brodnica, Nowe Miasto Lubawskie, Toruń czy Grudziądz.

W Zbicznie i Pokrzydowie działają punkty apteczne.

2.5.4.2 POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym poprzez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

W ramach instytucji samorządowych zajmujących się problematyką społeczną działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbicznie. Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, m.in. koordynuje rozwiązania problemów społecznych w Gminie. Jego oferta skierowana jest do mieszkańców Gminy Zbiczno, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. W wykonywaniu zadań

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi gminy i sołectw, innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami zajmującymi się pomocą społeczną.

TABELA 29 WYKAZ GOSPODARSTW DOMOWYCH I OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ

ROK	LICZBA OSÓB	LICZBA RODZIN
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY I WSPARCIA		
2013	471	258
2012	607	255
2011	634	256
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRYZYMNANO ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE		
2013	212	200
2012	203	188
2011	218	202
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRYZYMNANO ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE		
2013	259	140
2012	262	143
2011	259	138

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. Jest to forma pomocy świadczona przez Gminę, a realizowana przez GOPS w Zbicznie. W latach 2011-2013 najczęściej udzielanymi mieszkańcom Gminy formami wsparcia były pomoc finansowa i rzeczowa, głównie w postaci zasiłków celowych i w naturze, zasiłków stałych, okresowych oraz posiłku. **Liczba rodzin korzystająca z pomocy społecznej ma tendencje zniżkową.** Według GOPS najważniejszym problemem społecznym w gminie jest problem bezrobocia. Następnym problemem społecznym, z którym ciężko poradzić sobie we własnym zakresie jest fakt bycia niepełnosprawnym oraz ubóstwo.

W związku z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 1 sierpnia 2010 roku powołano w gminie Zespół Interdyscyplinarny. Zadaniem takiego zespołu jest między innymi diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych, bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym patologią. Konieczne jest opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy i inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitorowanie sytuacji w ich rodzinach. Zespół Interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji

rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia. W skład grup roboczych wchodzi także kuratorzy sądowi oraz przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2.5.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, reguluje ustawa o samorządzie gminnym, która traktuje powyższe jako zadania własne Gminy.

Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, jak np. Policja, Państwowa Straż Pożarna, które w realizacji swoich zadań wspierane są przez jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych.

Swój wkład w poprawę efektywności działania ww. służb mają władze Gminy, które wspierają 4 jednostki OSP.

- OSP w Zbicznie – 37 członków,
- OSP w Pokrzydowie – 79 członków,
- OSP w Sumowie – 33 członków,
- OSP w Cichem – 20 członków.

Celem zapewnienia realizacji zadań wynikających z ustawy o ochronie przeciwpożarowej co roku w budżecie Gminy zapewnia się środki finansowe z przeznaczeniem na utrzymanie jednostek OSP i utrzymanie ich gotowości bojowej, zakupy sprzętu przeciwpożarowego, wyszkolenie i prowadzenie remontów baz lokalowych. OSP Zbiczno i OSP Pokrzydowo należą do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego. Takie jednostki dotowane są dodatkowo z budżetu państwa.

Komisariat Policji mieści się w Brodnicy. Teren działania komisariatu obejmuje całą gminę. W 2014 roku według danych Komendy Powiatowej Policji z Brodnicy najczęstszymi zdarzeniami kwalifikowanymi jako przestępstwo, na terenie gminy Zbiczno, były kradzieże. Z punktu widzenia interwencji policji najczęstszym zdarzeniem są kolizje samochodowe.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa w Gminie wdrożony został system SISMS stanowiący profesjonalny system dla Jednostek Samorządów Terytorialnych służący do bezpośredniego ostrzegania i informowania mieszkańców.

W 2014 roku na terenie powiatu brodnickiego, **wykryto 1.060 przestępstw o różnym charakterze**. Wskaźnik wykrywalności sprawców wynosi 79,0%.

TABELA 30 STATYSTYKA PRZESTĘPSTW NA TERENIE POWIATU BRODNICKIEGO

	2013	2014
Przestępstwa ogółem	1.270	1.060
Przestępstwa o charakterze kryminalnym	587	512
Przestępstwa o charakterze gospodarczym	217	295
Przestępstwa drogowe	371	199
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	46	26
Przestępstwa przeciwko mieniu	566	431
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw – ogółem [%]	81,2	79,0

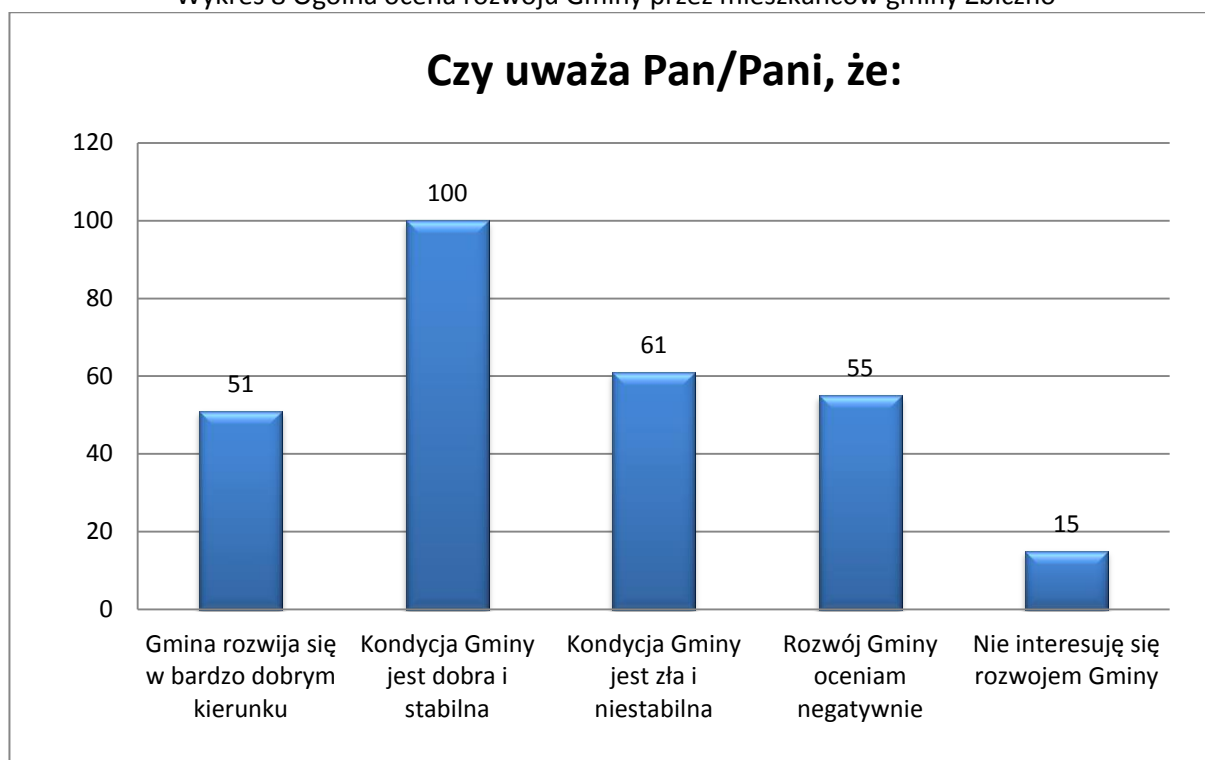
Źródło: Bank Danych Lokalnych

W 2013 roku na trasach powiatu brodnickiego odnotowano 48 wypadków drogowych, w których śmierć poniosło 14 osób a 57 zostało rannych.

2.6. OCENA ROZWOJU GMINY PRZEZ MIESZKAŃCÓW

Włodarze gminy Zbiczno przeprowadzili ankietę, której część była poświęcona ocenie dotychczasowych osiągnięć Gminy (ankieta i zestawienie wyników dostępne w załączniku, oryginały dostępne w Urzędzie Gminy). Ankietę wypełniły 273 osoby (na łączną liczbę mieszkańców poniżej 5 tysięcy oznacza odpowiedzi ponad 10% dorosłych mieszkańców). Oceny potwierdzają dobre dotychczasowe zarządzanie Gminą.

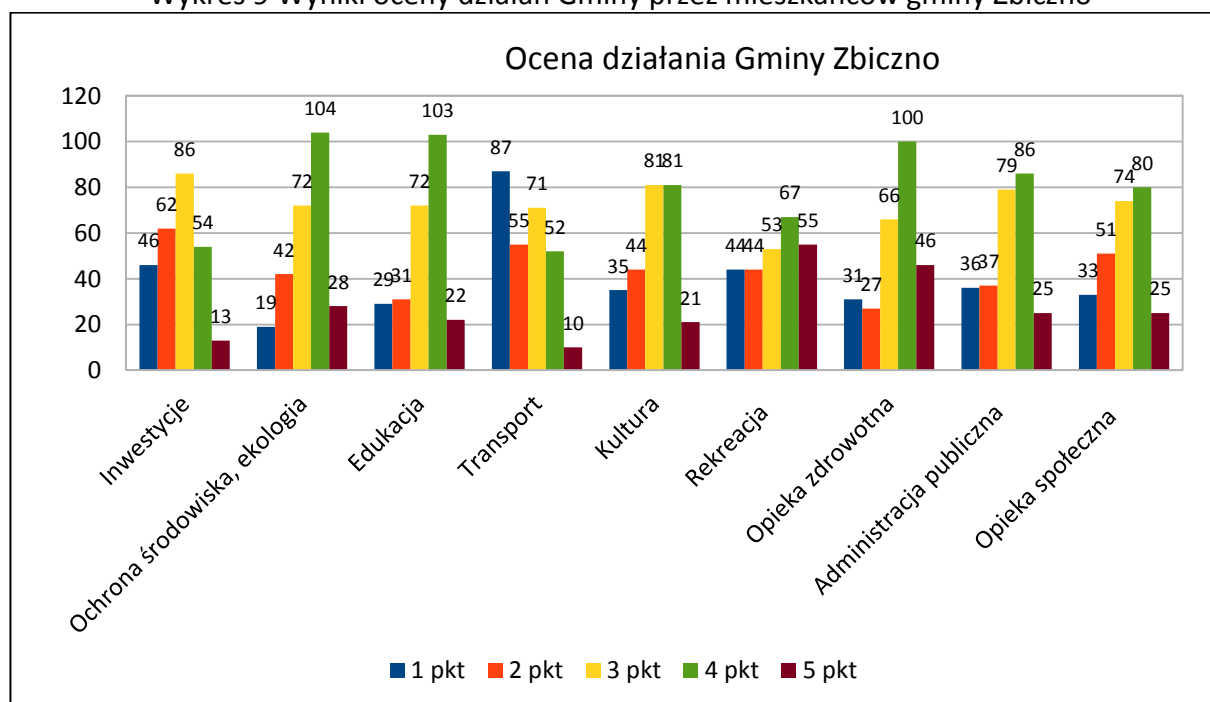
Wykres 8 Ogólna ocena rozwoju Gminy przez mieszkańców gminy Zbiczno

Źródło: Urząd Gminy Zbiczno

Poniżej, na wykresie 9 pokazano wyniki oceny mieszkańców dla różnych obszarów aktywności gminy w skali od 1 do 5 (maksymalna ocena). Wyniki ankiety można ocenić jako korzystne dla władz Gminy. Oczywiście, oczekiwania inwestycyjne zawsze są większe niż możliwości, natomiast we wszystkich pozostałych obszarach przeważają oceny pozytywne.

Wykres 9 Wyniki oceny działań Gminy przez mieszkańców gminy Zbiczno

Źródło: Urząd Gminy Zbiczno

2.7. MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNE GMINY

Jednocześnie z przygotowaniem Strategii Rozwoju opracowany został Plan Rozwoju Lokalnego i Plan Finansowy. Dzięki temu możliwa jest ocena potrzeb i możliwości inwestycyjnych gminy Zbiczno.

3. ANALIZA STRATEGICZNA GMINY ZBICZNO

3.1. BILANS STRATEGICZNY GMINY ZBICZNO

W celu sformułowania Strategii Rozwoju Gminy Zbiczno dokonano bilansu strategicznego Gminy. Bilans strategiczny polega na systematycznej, wielokryterialnej analizie podmiotu. Podstawą prac były dwa dokumenty:

- I. Ustawa o samorządzie gminnym określająca zadania własne gminy.
- II. Agenda 21 określająca zasady zrównoważonego rozwoju.

W oparciu o te dwa źródła określono listę czynników sukcesu podzielonych na trzy grupy. Następnie w ramach każdej grupy określono wagi poszczególnych czynników (sumujące się do 100%) i oceniono każdy z czynników w skali 1-3 (1 – czynnik na słabym stopniu rozwoju, 2 – średnim, 3 – dobrze rozwinięty). Wartość wynikająca z iloczynu wagi i oceny dała wynik poszczególnych cech.

3.1.1. BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

W tabeli 31 przedstawiono bilans w obszarze „rozwoju społeczności lokalnej”.

TABELA 31 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	OCENA	WARTOŚĆ
I/1	ludność	10%	2	0,20
I/2	bezrobocie (miejsca pracy)	15%	1	0,15
I/3	edukacja (dostosowanie do potrzeb aktualnych i przyszłych)	10%	2	0,20
I/4	ochrona zdrowia i opieka społeczna	10%	2	0,20
I/5	budżet	10%	2	0,20
I/6	współpraca z otoczeniem	10%	3	0,30
I/7	kultura	10%	2	0,20
I/8	sport i rekreacja	15%	3	0,45
I/9	bezpieczeństwo publiczne	10%	2	0,20

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie cech analizowanych w bilansie:

I/1 ludność – w sposób zagregowany określono sytuację ludnościową,

I/2 bezrobocie (miejsca pracy) – określono stan bezrobocia,

I/3 edukacja – oceniono stan i dostosowanie systemu edukacji w Gminie Zbiczno do potrzeb aktualnych i przyszłych,

I/4 ochrona zdrowia i opieka społeczna – oceniono stan opieki zdrowotnej i społecznej,

I/5 budżet – w sposób zagregowany oceniono zarówno wielkość budżetu jak i jego możliwości,

I/6 współpraca z otoczeniem – oceniono zarówno współpracę wewnętrzną – z sąsiednimi gminami, w ramach powiatu jak i województwa, a także zewnętrzną – w ramach Unii Europejskiej,

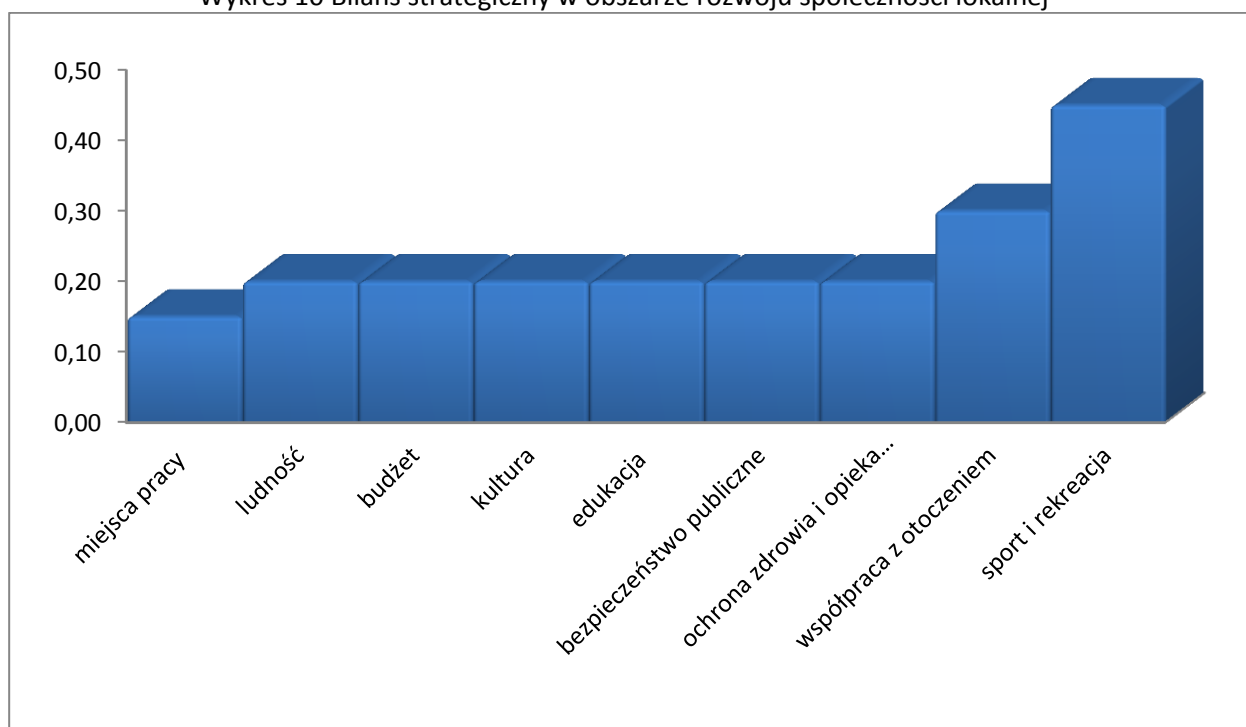
I/7 kultura – oceniono zaplecze kulturalne,

I/8 sport i rekreacja – oceniono istniejące zaplecze sportowo-rekreacyjne,

I/9 bezpieczeństwo publiczne – oceniono bezpieczeństwo mieszkańców, w pełnym zakresie – uznano bezpieczeństwo pożarowe, publiczne a także zagrożenia katastrofami.

Dla określenia pozycji strategicznej Gminy Zbiczno w obszarze rozwoju społeczności lokalnej zestawiono cechy wg rosnącej wartości i przedstawiono na wykresie 10.

Wykres 10 Bilans strategiczny w obszarze rozwoju społeczności lokalnej

Źródło: Analiza Remedis SA

Powyższy wykres pokazuje, że największymi atutami Gminy Zbiczno jest współpraca z otoczeniem i rozwój rekreacji.

3.1.2. BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA

Tabelaryczne zestawienie cech, ich wag, oceny i wartości w tym obszarze prezentuje tabela 32.

TABELA 32 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU STANU ŚRODOWISKA

LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	OCENA	WARTOŚĆ
II/1	położenie gminy	10%	3	0,30
II/2	las/tereny zielone	20%	3	0,60
II/3	kruszywa/kopaliny	10%	2	0,20

II/4	zasoby wodne	20%	3	0,60
II/5	zagospodarowanie przestrzenne	10%	2	0,20
II/6	gleby (bonitacja)	10%	2	0,20
II/7	atmosfera	10%	3	0,30
II/8	brak obszarów zagrożonych	10%	2	0,20

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie pozycji:

II/1 położenie, lokalizacja gminy ma istotne znaczenie dla możliwości rozwojowych,

II/2 lasy/tereny zielone – gmina Zbiczno jest zalesiona w około 43% (lesistość Polski 2013 – 29,4%). Lasy są bardzo ważnym zasobem gminy

II/3 kruszywa/kopaliny – oceniono poziom ilości kopaliny w gminie,

II/4 zasoby wodne – gmina posiada bardzo bogate zasoby wodne (w szczególności jeziora),

II/5 zagospodarowanie przestrzenne, oceniono stan formalny (uchwalone plany itp.),

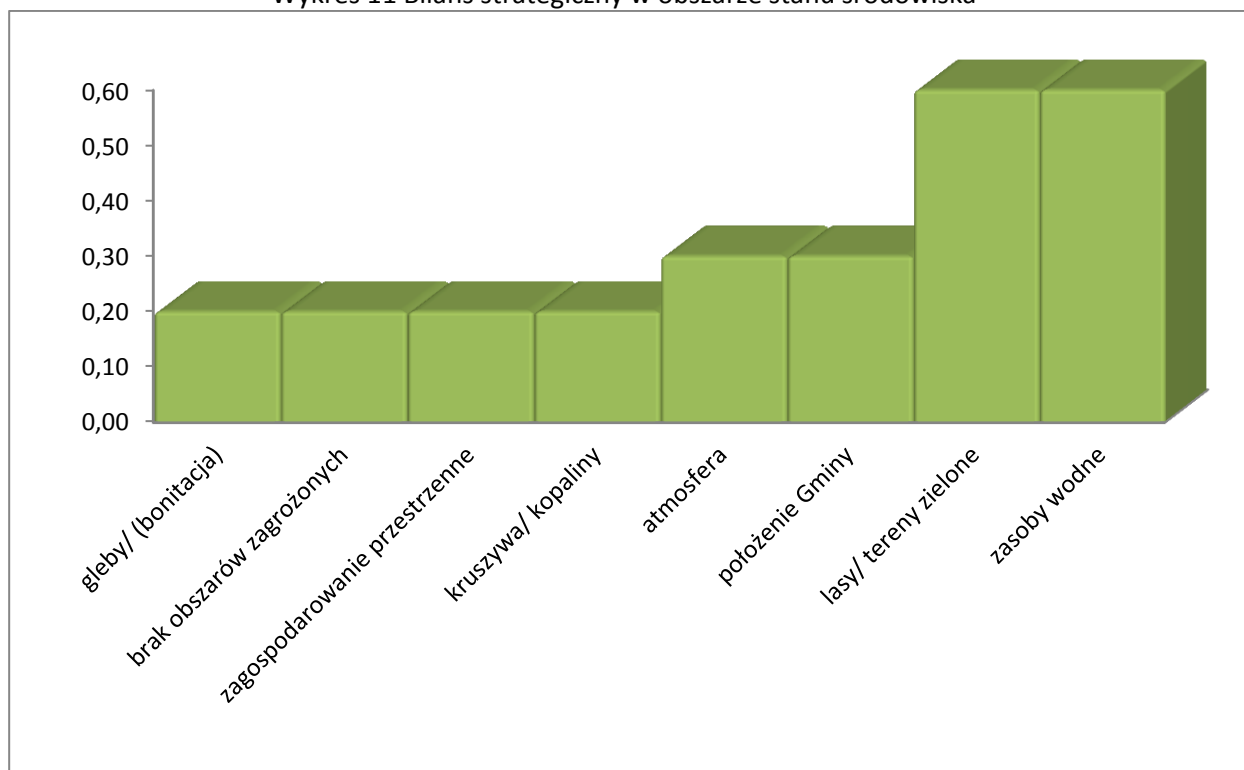
II/6 gleby (bonitacja) – gmina Zbiczno ma dobre gleby,

II/7 atmosfera – brak źródeł zanieczyszczeń powoduje bardzo dobry stan atmosfery,

II/8 obszary zagrożone – położenie gminy jest pod tym względem dobre.

Podobnie jak w poprzednim obszarze dokonano sortowania cech i zaprezentowano je w postaci wykresu.

Wykres 11 Bilans strategiczny w obszarze stanu środowiska

Źródło: Analiza Remedis SA

Wykres ilustruje, iż Gmina Zbiczno ma doskonały potencjał w zakresie wykorzystania zasobów wodnych (w szczególności jezior) i lasów.

3.1.3. BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Zestawienie cech bilansu zgodnie z przyjętą metodyką zawiera tabela 33.

TABELA 33 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	OCENA	WARTOŚĆ
infrastruktura				
III/1	mieszkalnictwo	5%	2	0,10
III/2	sieć komunikacyjna	5%	1	0,05
III/3	komunikacja publiczna	15%	1	0,15
III/4	sieć wodociągowa	10%	3	0,30
III/5	sieć kanalizacyjna i gospodarka odpadami	10%	1	0,10
III/6	sieć energetyczna	5%	3	0,15
ekonomia				
III/7	usługi i przetwórstwo	10%	2	0,20
III/8	turystyka i rekreacja	15%	3	0,45
III/9	handel, transport i magazynowanie	10%	2	0,20
III/10	budownictwo	5%	2	0,10
III/11	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	10%	2	0,20

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie opisanych cech:

III/1 mieszkalnictwo – zgodnie ze specyfiką gmin wiejskich ma niewielkie znaczenie,

III/2 sieć komunikacyjna – w Gminie Zbiczno stan sieci oceniono jako niewystarczający, poprawy wymagają zwłaszcza połączenia lokalne pomiędzy niektórymi miejscowościami,

III/3 komunikacja publiczna – połączenia pomiędzy miejscowościami są dobre, problemy pojawiają się w przypadku mniejszych miejscowości,

III/4 sieć wodociągowa – Gmina jest prawie w pełni zwodociągowana,

III/5 sieć kanalizacyjna i gospodarka odpadami – stan skanalizowania jest niski,

III/6 sieć energetyczna – w gminach wiejskich energetyka nie jest kluczowym wyzwaniem,

III/7 usługi i przetwórstwo – poziom rozwoju jest średni,

III/8 turystyka – poziom rozwoju jest wysoki,

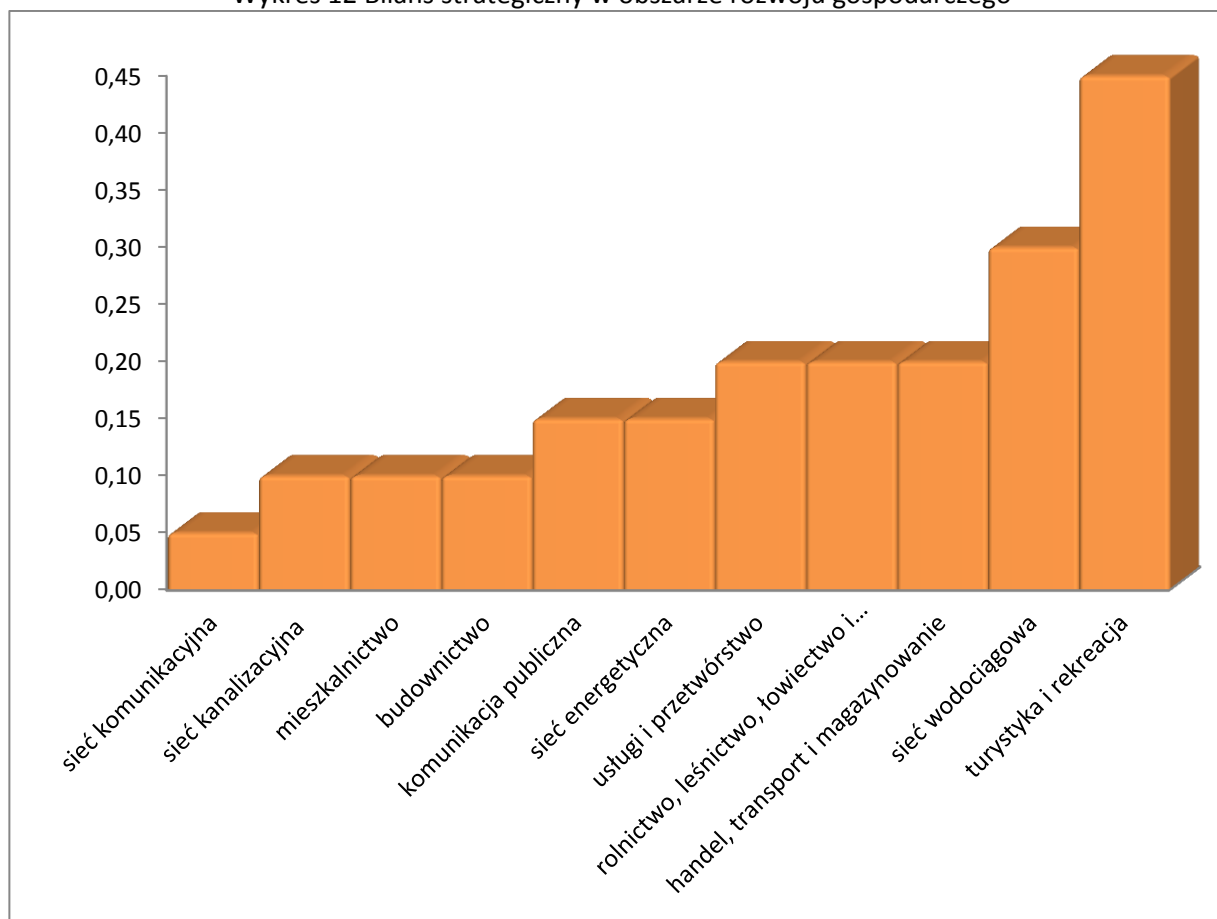
III/9 handel, transport i magazynowanie - cecha w sposób zagregowany, rozwój handlu detalicznego należy ocenić jako zadowalający, natomiast magazynowanie i transport traktowane jako zaplecze dla rozwoju gospodarczego jest słabo rozwinięte,

III/10 budownictwo – poziom rozwoju budownictwa,

III/11 rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – poziom rozwoju rolnictwa jest wysoki.

Prezentacja cech i ich wartości na wykresie 10 pokazuje, że atutem Gminy jest prawie pełne jej zwodociągowanie oraz rozwój usług związanych turystyką i rekreacją. Podstawą do dalszego rozwoju jest jednak dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej i komunikacyjnej.

Wykres 12 Bilans strategiczny w obszarze rozwoju gospodarczego

Źródło: Analiza Remedis SA

3.2. ANALIZA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMINY ZBICZNO

Dokonując bilansu strategicznego oceniono stan aktualny Gminy Zbiczno. W celu określenia możliwości rozwojowych dokonano analizy potencjału rozwojowego dla poszczególnych cech w sposób następujący:

Do każdej cechy dołączono kolumnę z opisaną „możliwością zmiany” danej cechy w skali: 0 – brak możliwości zmiany, 1 – niewielka możliwość zmiany, 2 – duża możliwość zmiany. Niektóre cechy, dla których nie ma możliwości zmiany (wartość 0) pominięto w analizie.

Ponadto wprowadzono drugą zmienną, którą jest możliwość finansowania rozwoju spoza budżetu Gminy. W przypadku tej zmiennej wartość 1 – oznacza niewielkie możliwości, 2 – pewne możliwości i 3 – duże możliwości zewnętrznego finansowania niekomercyjnego. Brane były pod uwagę takie formy pozyskania środków jak: środki z Unii Europejskiej, partnerstwo publiczno – prywatne i możliwość pozyskania inwestorów. Wskaźnik potencjału rozwojowego poszczególnych gmin określa wzór:

$$W_{pr} = W_c \times M_z \times M_f$$

gdzie:

W_{pr} – wskaźnik potencjału rozwojowego,

W_c – waga cechy (z bilansu strategicznego),

M_z – możliwości zmian,

M_f – możliwości finansowania.

3.2.1. POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Tabelaryczne zestawienie prezentuje tabela 34:

TABELA 34 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

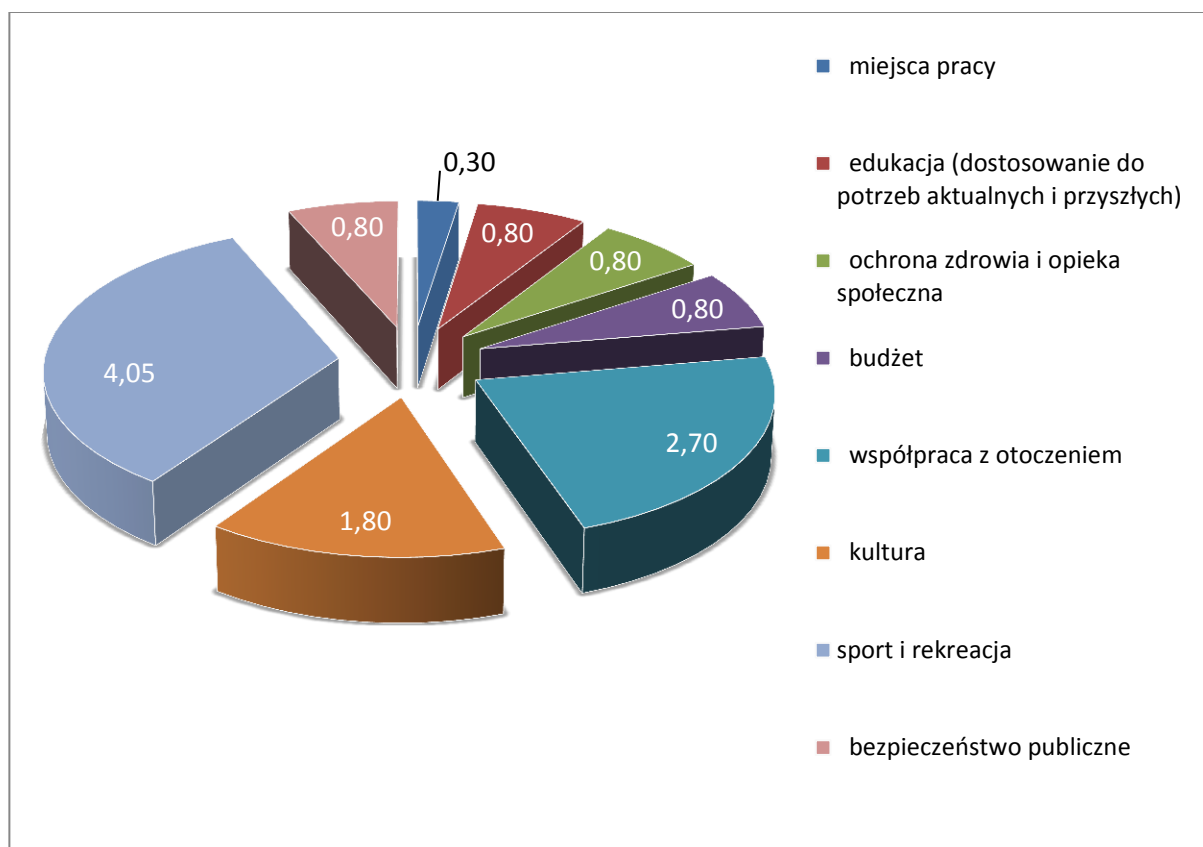
LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	W_{pr}
I/1	ludność	10%	0,00
I/2	bezrobocie (miejsca pracy)	15%	0,30
I/3	edukacja (dostosowanie do potrzeb aktualnych i przyszłych)	10%	0,80
I/4	ochrona zdrowia i opieka społeczna	10%	0,80
I/5	budżet	10%	0,80
I/6	współpraca z otoczeniem	10%	2,70
I/7	kultura	10%	1,80
I/8	sport i rekreacja	15%	4,05
I/9	bezpieczeństwo publiczne	10%	0,80

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie poszczególnych cech znajduje się pod tabelą 31. Aby pokazać największe możliwości zaprezentowano potencjał w postaci wykresu 12. Wykres prezentuje wyraźnie, że największy potencjał rozwojowy Gminy Zbiczno zawarty jest w możliwości oparcia się o kulturę, współpracę z otoczeniem i przede wszystkim rozwój sportu i rekreacji.

Wykres 13 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w obszarze rozwoju społeczności lokalnej

Źródło: Analiza Remedis SA

3.2.2. POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA

Ze względu na niewielką zależność od aktywnych działań w tym obszarze oceniono tylko kilka cech. Analizę przedstawiono w tabeli 35.

TABELA 35 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA

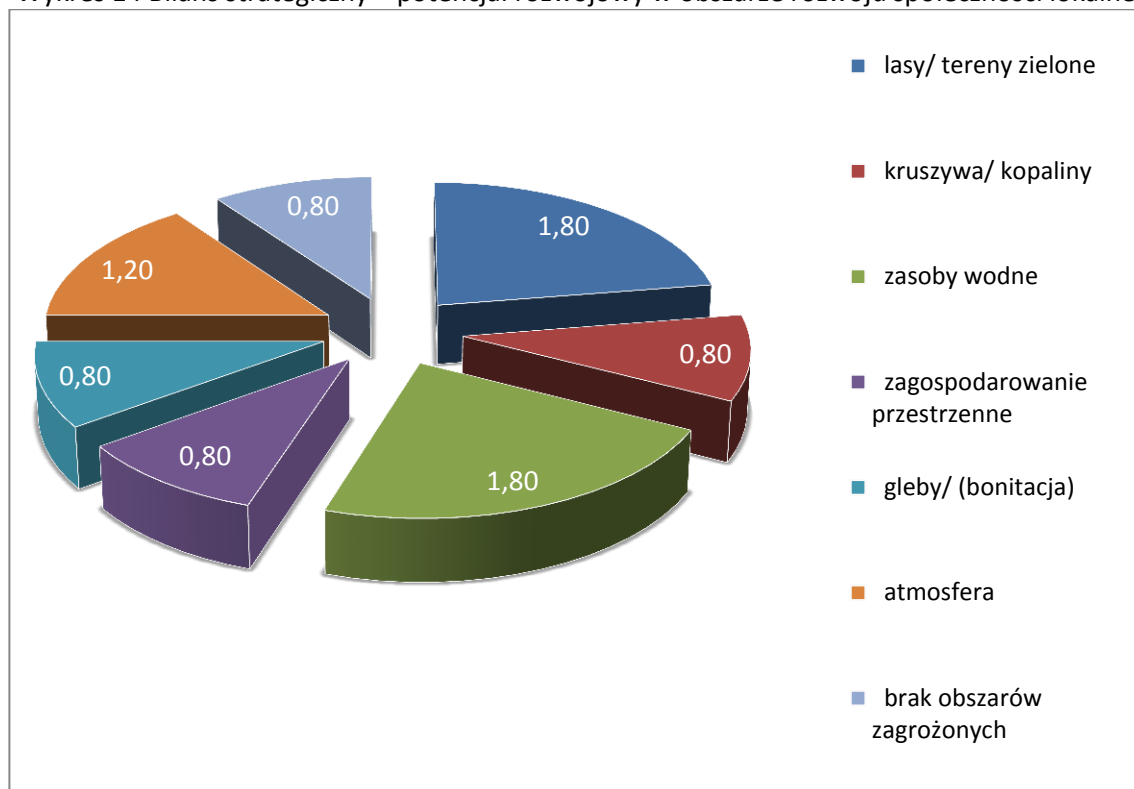
LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	W _{pr}
II/1	położenie gminy	10%	0,00
II/2	las/tereny zielone	20%	1,80
II/3	kruszywa/kopaliny	10%	0,80
II/4	zasoby wodne	20%	1,80
II/5	zagospodarowanie przestrzenne	10%	0,80
II/6	gleby (bonitacja)	10%	0,80
II/7	Atmosfera	10%	1,20
II/8	brak obszarów zagrożonych	10%	0,80

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie cech znajduje się pod tabelą 32.

Podobnie zaprezentowano potencjał obszaru na wykresie 14.

Wykres 14 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w obszarze rozwoju społeczności lokalnej

Źródło: Analiza Remedis SA

Największy potencjał rozwojowy Gminy Zbiczno w obszarze środowiskowym tkwi w możliwościach wykorzystania lasów i zasobów wodnych.

3.2.3. POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Rozwój gospodarczy jest najważniejszy dla wzrostu dobrobytu mieszkańców. Zarówno bezpośredni skutek (spadek bezrobocia) jak i pośredni (wzrost wpływów z podatków) powoduje, że rozwój tego obszaru ma wielokrotny wpływ na rozwój Gminy. Prezentacje potencjału rozwojowego zawarto w tabeli 36.

TABELA 36 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

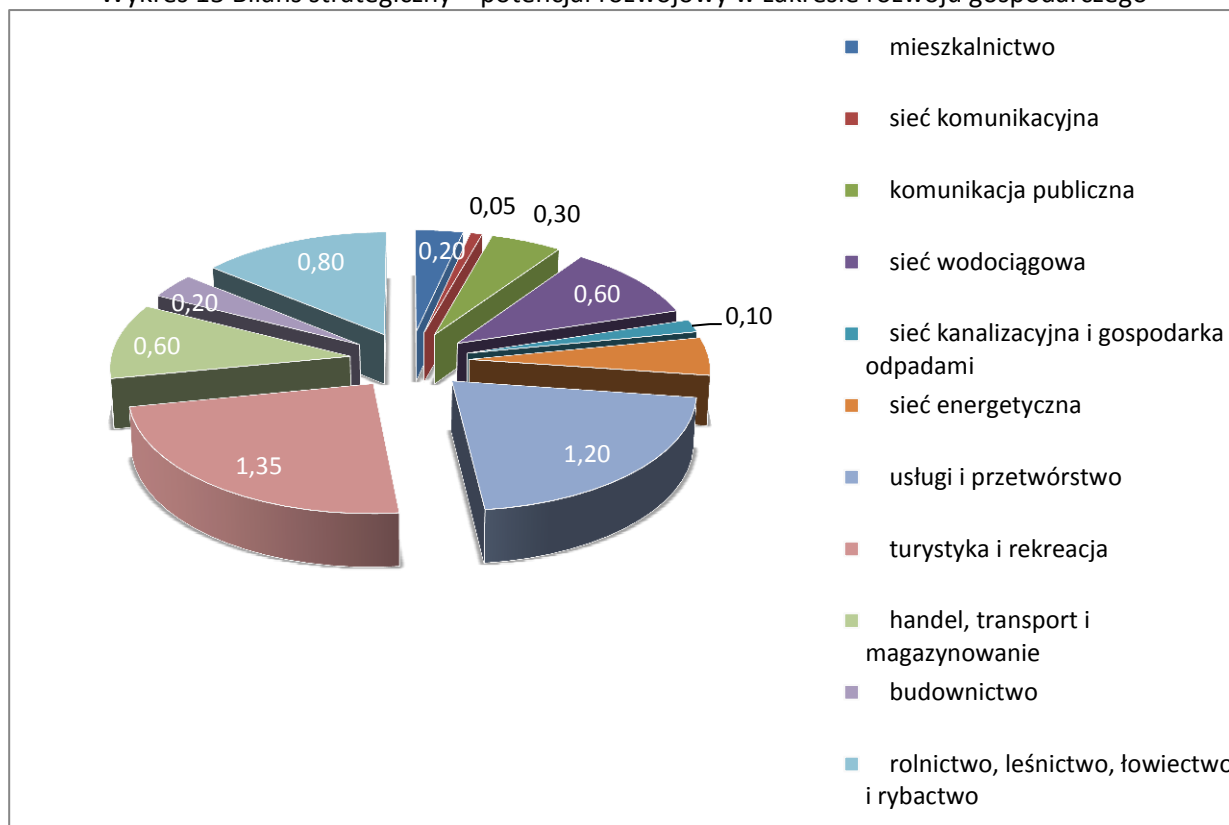
LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	W _{pr}
infrastruktura			
III/1	mieszkalnictwo	5%	0,20
III/2	sieć komunikacyjna	5%	0,05
III/3	komunikacja publiczna	15%	0,30
III/4	sieć wodociągowa	10%	0,60
III/5	sieć kanalizacyjna i gospodarka odpadami	10%	0,10
III/6	sieć energetyczna	5%	0,30
ekonomia			
III/7	usługi i przetwórstwo	10%	1,20

III/8	turystyka i rekreacja	15%	1,35
III/9	handel, transport i magazynowanie	10%	0,60
III/10	budownictwo	5%	0,20
III/11	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	10%	0,80

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie cech znajduje się pod tabelą 33. Graficzna prezentacja potencjału rozwojowego zaprezentowana została na wykresie 15.

Wykres 15 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w zakresie rozwoju gospodarczego

Źródło: Analiza Remedis SA

Wykres pokazuje, że największy potencjał rozwojowy Gminy Zbiczno to rozwój usług i przetwórstwa, rozwój rolnictwa poprzez wykorzystanie sprzyjających warunków i przede wszystkim dalszy rozwój turystyki i rekreacji.

4. WYBÓR STRATEGII GMINY ZBICZNO

4.1. ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY ZBICZNO

Zrównoważony rozwój ma służyć mieszkańcom. Oznacza to, że władze gminy nie mogą dążyć do realizacji dowolnych celów cząstkowych, ale jedynie takich, które są zgodne z celami strategicznymi.

Zrównoważenie rozwoju oznacza (zgodnie z Agendą 21), iż dokonując alokacji środków budżetowych, w tym inwestycyjnych i dokonując wyboru kierunków rozwoju powinno dążyć się do równoważenia celów: społecznych, ekologicznych i rozwoju przestrzennego.

W warunkach samorządu granice między tymi obszarami są bardzo często nieostre. Należy więc wyodrębnić działania pod kątem głównych kierunków strategicznych, tj. niwelowania słabych stron (aspekt społeczny) oraz służących długookresowemu rozwojowi (np. inwestycje wnoszące nową jakość w życie społeczno-gospodarcze, służące budowaniu silnej gospodarczo jednostki samorządowej – wzmacniającej akcent gospodarczy).

Zasady budowania pozycji konkurencyjnej i rozwoju społecznego gminy:

1. **Zasada selektywnego tworzenia korzyści zewnętrznych** w powiązaniu z polityką koncentracji na wybranych dziedzinach rozwoju to taki dobór inwestycji, które dają efekt mnożnikowy: nie tylko dochodowy, ale także zatrudnienia i demograficzny.
2. **Zasada budowy przewagi konkurencyjnej dla nowych sektorów** – przewidywanie kierunków rozwoju gospodarki; wykorzystanie nowoczesnych sektorów gospodarki.
3. **Zasada równoważenia rozwoju** – niwelowania słabych i wzmocnienia silnych stron gminy – w praktyce oznaczająca konieczność równoważenia interesów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych.
4. **Zasada ochrony wartości przyrody i kultury jako środowiska życia mieszkańców.**
5. **Zasada uspołeczniania procesów podejmowania decyzji** – poprzez prowadzenie szerokich konsultacji ze społecznością lokalną dotyczących obecnego i przyszłego funkcjonowania gminy.
6. **Zasada przejrzystości i jawności, przy powszechnym dostępie do informacji.**
7. **Zasada koncentracji środków.**
8. **Zasada subsydiarności** – oddawania zadań do wykonania podmiotom gwarantującym ich wykonanie w sposób rzetelny i ekonomiczny.

9. **Zasada przystępności** – prowadzenia własnej polityki informacyjnej zrozumiałej dla społeczności lokalnej.

Przy pracach nad niniejszą strategią wzięto pod uwagę specyfikę gminy Zbiczno. Niemniej wymienione wyżej zasady zostały wykorzystane przy budowie niniejszej Strategii, aby działania ukierunkowane na dalszy rozwój społeczny i budowanie mocnej pozycji konkurencyjnej gminy w regionie były spójne i przynosiły trwałe efekty.

4.2. ANALIZA SWOT/TOWS GMINY ZBICZNO

4.2.1. KONSULTACJE SPOŁECZNE

Prace nad strategią realizowane były metodą partycypacyjno-ekspercką. Na wszystkich etapach prac stosowano maksymalizację efektu partycypacji poprzez wielokrotne konsultacje społeczne. Podczas prac na Strategią wyróżnić można cztery podstawowe etapy konsultacji:

1. Konsultacje wstępne, oparte o zebrania wiejskie.
2. Konsultacje robocze w trakcie prac zespołu nad przygotowaniem dokumentu (skład Zespołu jest podany w załączniku nr 5).
3. Konsultacje końcowe polegające na poddaniu projektu dokumentu ocenie społecznej.
4. Przyjęcie Strategii Rozwoju Gminy Zbiczno przez Radę Gminy.

Podczas konsultacji uzyskano bardzo wiele wartościowych wniosków. Układały się w pewien wyraźny obraz potrzeb mieszkańców i stały się podstawą przygotowanych w niniejszej Strategii Celów Strategicznych, Programów i Działań. Należy zauważyć, że Strategia ze swej istoty jest dokumentem o dużej skali ogólności, dlatego prezentuje złożone wnioski bez szczegółowego umiejscowienia. Ponadto należy zaznaczyć, że wnioski wybiegające poza ustawowe możliwości działania samorządu gminnego nie mogą zostać uwzględnione w Strategii, natomiast są cenną informacją dla władz Gminy pozwalającą prowadzić działania wspierające potrzeby mieszkańców.

Dużym wyzwaniem są też potrzeby dotyczące obszarów objętych jurysdykcją innych podmiotów samorządowych (drogi i inwestycje w pasie drogowym dróg ponadgminnych). Tu też możliwości działania Gminy są ograniczone, a partycypacja w kosztach oznacza wydatek bez podniesienia majątku Gminy.

Pominięto wnioski dotyczące innych, aktualnych programów realizowanych w Gminie.

Oryginały wniosków złożonych w ramach konsultacji społecznych są dostępne w Urzędzie Gminy.

4.2.2. ANALIZA SWOT GMINY ZBICZNO NA PODSTAWIE

PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Analiza SWOT (jakościowa) została sporządzona na podstawie informacji uzyskanych od uczestników konsultacji społecznych. Respondenci wypełnili protokoły (załączniki nr 7 i 8 – szablon) wyrażające ich opinie dotyczące sytuacji w Gminie Zbiczno. W tabeli 37 zamieszczono zestawienie silnych i słabych stron oraz możliwości i zagrożeń.

TABELA 37 ANALIZA SWOT GMINY ZBICZNO (JAKOŚCIOWA)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dobre warunki do osadnictwa i wypoczynku ze względu na położenie geograficzne, zasoby przyrodnicze, lasy, jeziora, czyste powietrze, • dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna dróg gminnych i powiatowych, • zmodernizowana baza oświatowa, • dobrze rozwinięta baza sportowo – rekreacyjno – kulturalna - wypoczynkowa (świetlice, biblioteki, ścieżki edukacyjne, place zabaw, agroturystyka), boiska, • potencjał w zakresie rozwoju bazy turystyczno – rekreacyjnej, szlaków turystycznych, • stowarzyszenia – funkcjonujące na terenie gminy. • gospodarstwa ekologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan nawierzchni dróg, • niewiele dróg o nawierzchni asfaltowej, • niezadowolający stan hydroforni, • brak zbiorników retencyjnych • częściowo przestarzałe azbestowe sieci wodociągowe, • braki w systemie kanalizacyjnym – kolektory, oczyszczalnie przyzagrodowe, • zróżnicowane rolnictwo, • brak ścieżek rowerowych, • brak oferty obsługi ruchu turystycznego, • niewystarczająco zagospodarowane plaże gminne, • brak mieszkań komunalnych i socjalnych, • brak ofert pracy – niewielka oferta w zakresie aktywizacji bezrobotnych i absolwentów, • starzenie się społeczeństwa, • brak terenów komunalnych pod inwestycje, • brak dobrze rozwiniętej komunikacji zbiorowej, • wykształcenie mieszkańców nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy, brak infrastruktury towarzyszącej

	turystyce wodnej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • promocja gminy, • budowa ścieżek pieszo – rowerowych, • modernizacja stacji uzdatniania wody, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej, • rozbudowa sieci kanalizacyjnych i przydomowych oczyszczalni ścieków, • budownictwo mieszkaniowe jedno i wielorodzinne, • rozbudowa bazy turystycznej, • wykorzystanie potencjału intelektualnego mieszkańców, • współpracowanie z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami, • tworzenie dogodnych warunków do rozwoju - przyjazne prawo miejscowe, • działanie na rzecz poprawy stanu czystości środowiska naturalnego i obszarów zabudowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> • zahamowanie rozwoju w wyniku ograniczeń wynikających z ustanowienia obszarów chronionych, • brak modernizacji infrastruktury kanalizacyjnej, • brak modernizacji infrastruktury wodociągowej, • migracje młodych wykształconych ludzi do miast, • emigracje zarobkowe za granicę, • brak ofert pracy, • brak oddolnych inicjatyw społecznych - społeczeństwo „roszczeniowe” • brak terenów komunalnych pod rozwój, • brak dbałości o przestrzeń publiczną, prywatną i wizerunek gminy, • niekorzystne warunki do rozwoju działalności gospodarczej, • prawo miejscowe.

Źródło: opracowanie Remedia S.A. na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Jakościowa analiza SWOT pokazuje, że Gmina Zbiczno rozwija się i powinna rozwijać się dalej w oparciu o swoje korzystne położenie. Należy pamiętać o tym, że gmina Zbiczno graniczy z terenami o dużej aktywności gospodarczej (np. Brodnica) i powinna wykorzystywać potencjał położenia. Dobra sieć komunikacyjna może pomóc w poszukiwaniach zarówno turystów, inwestorów jak i osób zainteresowanych osadnictwem w czystej i pięknej okolicy. W świetle starzenia się społeczeństwa ten kierunek może być interesującą możliwością rozwoju. Niemniej realizacja tego celu wymaga konsekwentnego wzmacniania dotychczasowych działań, takich jak poprawa stanu infrastruktury (wodociągi, kanalizacja, jakość dróg), dbałość o infrastrukturę turystyczno-wypoczynkową. Propagowanie ekologicznych form rolnictwa doskonale wpisuje się w obraz Gminy zachęcającej do osiedlenia się w niej. Ponadto, aby wzmocnić możliwości finansowe realizacji przedsięwzięć należy szukać możliwości wsparcia dla budżetu poprzez

środki zewnętrzne. Oczywiście wśród zewnętrznych najważniejszą opcją jest maksymalne wykorzystanie środków bezzwrotnych, głównie z UE (warto zwrócić uwagę także na tzw. Fundusze Norweskie, oraz środki krajowe, zwłaszcza w obszarze infrastruktury technicznej). Trzeba też poszukiwać możliwości realizacji wybranych zadań w inny sposób, np. w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. Dotyczy to zwłaszcza inwestycji związanych z przygotowaniem terenów inwestycyjnych.

Warto przy tym podkreślić, że poprawa stanu infrastruktury zarówno technicznej jak i społecznej będzie silnym czynnikiem wzrostu, zarówno wewnętrznego jak i opartego o imigrację.

4.2.3. ANALIZA SWOT GMINY ZBICZNO (ILOŚCIOWA)

Ze względu na charakter gminy a zwłaszcza jej gospodarki powinno się wyodrębnić obszary dające największy efekt rozwojowy. Taka analiza pociąga za sobą poważne wyzwania w obszarze metodycznym, zwłaszcza przy analizie o charakterze ilościowym. W pierwszym kroku tej analizy w oparciu o wcześniej dokonany bilans strategiczny zestawiono ilościową analizę SWOT Gminy Zbiczno.

TABELA 38 ANALIZA SWOT GMINY ZBICZNO

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z otoczeniem, • Sport i rekreacja, • Lasy/Tereny zielone, • Zasoby wodne, • Sieć wodociągowa, • Turystyka i rekreacja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Miejsca pracy, • Stan sieci komunikacyjnej, • Sieć kanalizacyjna.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z otoczeniem, • Sport i rekreacja, • Lasy/Tereny zielone, • Zasoby wodne, • Usługi i przetwórstwo, • Turystyka i rekreacja, • Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ludność, • Bezrobocie, • Stan sieci komunikacyjnej, • Sieć kanalizacyjna.

Źródło: opracowanie Remedia S.A. na podstawie materiałów Gminy.

Dla celów analizy przedstawionej powyżej zastosowano zintegrowaną metodykę analizy SWOT-TOWS opracowaną w Remedis S.A. Opiera się ona o zmodyfikowany, klasyczny podział na obszary wewnątrz i na zewnątrz analizowanego podmiotu, a te na obszar statyczny – silne

i słabe strony – i dynamiczny – możliwości i zagrożenia. W analizie do oceny wartościowej wykorzystano zarówno informacje od uczestników procesu prac nad strategią jak i ocenę ekspercką. Tabela zamieszczona powyżej obejmuje SWOT w ujęciu ilościowym. Dodatkowo w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne wyższego rzędu (głównie Strategię Rozwoju Kraju 2020) przyjęto, że nie nastąpią żadne gwałtowne zmiany makroekonomiczne, istotne zmiany polityki rolnej bądź podatkowej, które miałyby fundamentalny wpływ na sytuację gminy.

Analizy SWOT/TOWS – służą do badania relacji pomiędzy atutami i słabościami gminy, a szansami i zagrożeniami mogącymi pojawić się w otoczeniu głównie w celu dokonania wyboru najwłaściwszego wariantu strategii. Analiza SWOT służy ocenie sił i słabości gminy w kontekście możliwości i zagrożeń – jest więc spojrzeniem „od sytuacji dzisiejszej w przyszłość”, natomiast TOWS jest analizą możliwości i zagrożeń przyszłości w kontekście silnych i słabych stron gminy. Analiza SWOT/TOWS, po uprzednim zdefiniowaniu listy czynników oraz ich ocenie opiera się na następujących zasadach:

1. Badaniu podlegają relacje pomiędzy silnymi i słabymi stronami, a możliwościami i zagrożeniami, przy czym:

a) W analizie SWOT istnienie interakcji stwierdza się odpowiadając na następujące pytania:

- czy zdefiniowane silne strony pozwolą wykorzystać możliwości, które mogą się zdarzyć?
- czy zidentyfikowane słabości nie pozwolą na wykorzystanie pojawiających się możliwości?
- czy zidentyfikowane silne strony pozwolą na przezwycięzenie możliwych zagrożeń?
- czy zidentyfikowane słabe strony wzmocnią siłę oddziaływania potencjalnych zagrożeń?

b) W analizie TOWS występowanie relacji określa się odpowiadając na pytania:

- czy zagrożenia osłabią zidentyfikowane silne strony?
- czy możliwości spotęgują posiadane silne strony?
- czy zagrożenia spotęgują występujące słabości?
- czy potencjalne możliwości pozwolą przezwyciężyć istniejące słabe strony?

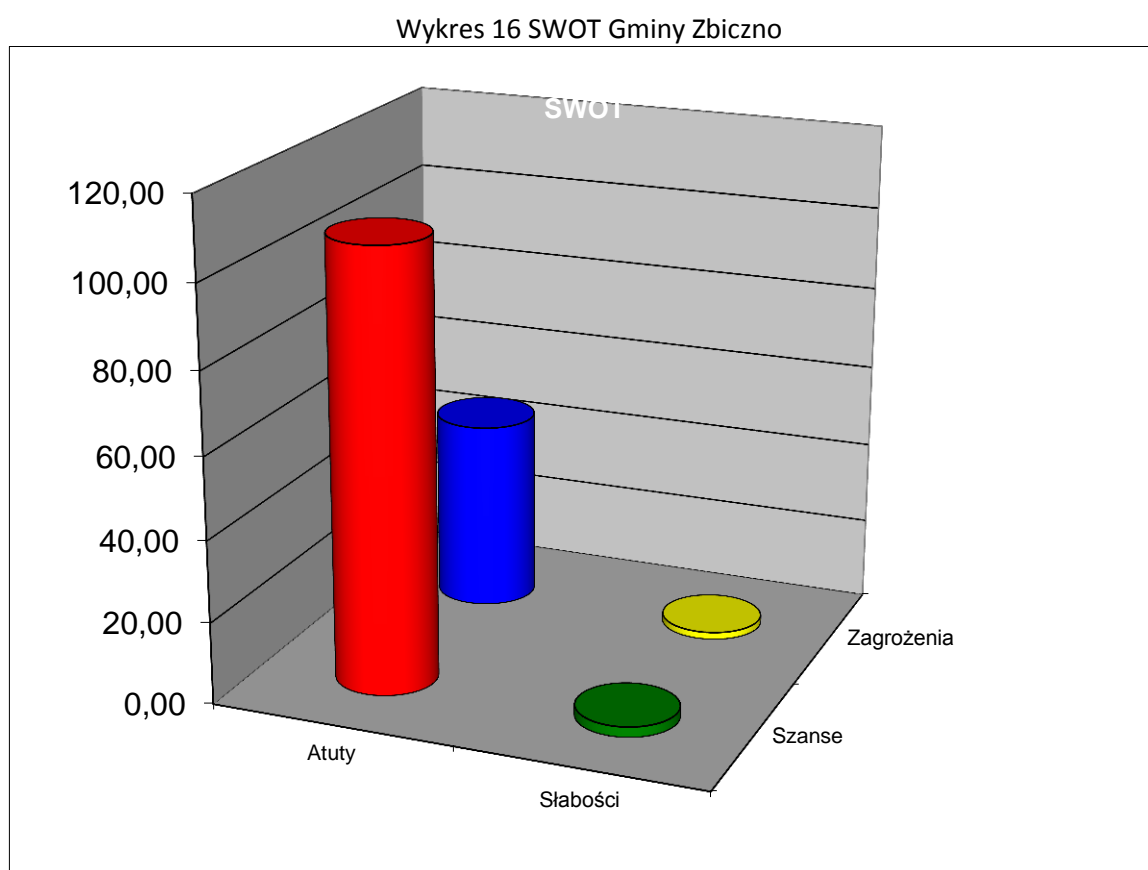
2. Dla każdego z wyspecyfikowanych powyżej pytań buduje się odpowiednią tablicę, za pomocą której bada się relacje pomiędzy parami czynników, przypisując istniejącemu silnemu powiązaniu cyfrą „2”, słabej „1”, nieistniejącej „0”.

3. Otrzymane sumy powiązań (poziome i pionowe) podlegają przemnożeniu przez wartość odpowiedniego czynnika, określonego w bilansie strategicznym, tworząc poziome i pionowe wartości interakcji a ich suma łączną wartość interakcji.

4. Zestawienie wartości interakcji dla poszczególnych par czynników stanowi wskazówkę do wyboru najkorzystniejszego wariantu strategii. Różne warianty strategii różnią się metodyką ich wdrażania, dostosowaną do ich charakteru, określoną dwoma podstawowymi czynnikami:

- Wielkością potrzebnych środków na realizację strategii (i/lub poziomem ryzyka finansowego budżetu),
- Intensywnością zmian (zakres programów, harmonogram przedsięwzięć itp.).

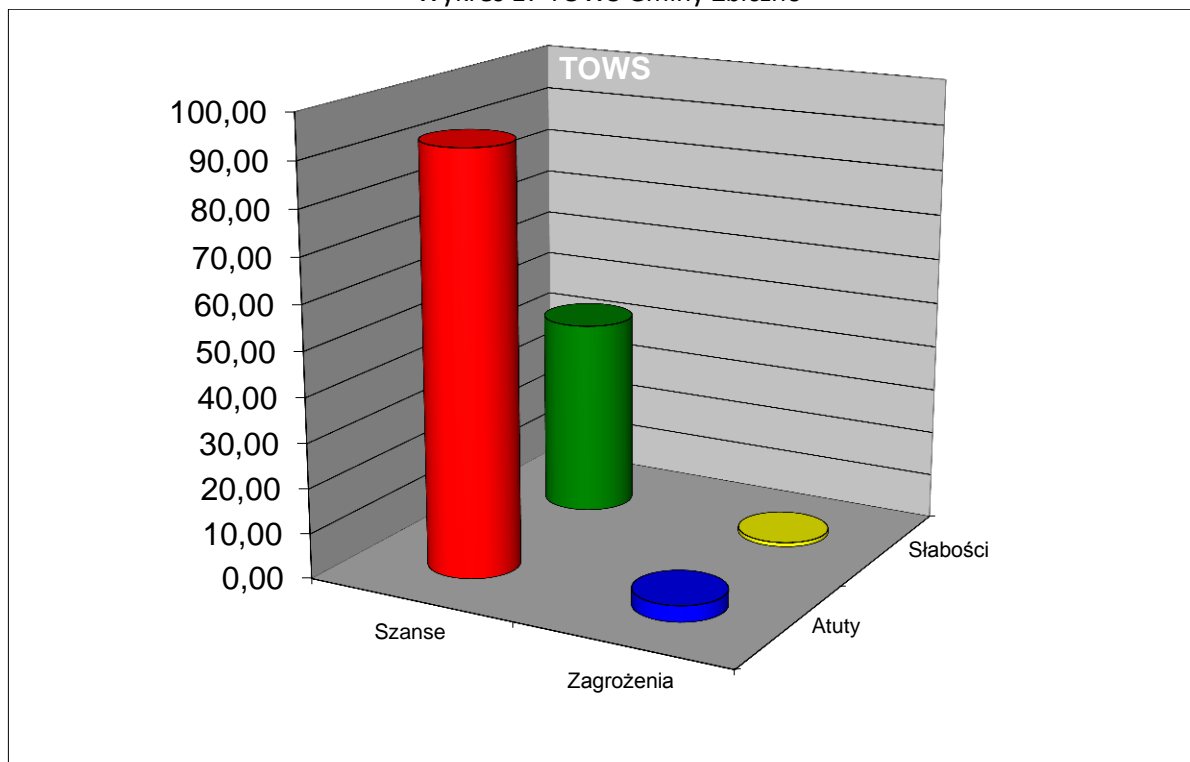
Na wykresie 16 przedstawiono zintegrowaną analizę SWOT w ujęciu ilościowym dla Gminy Zbiczno (pełne macierze zawarte są w rozdziale załączniki na końcu dokumentu).

Źródło: analiza Remedis S.A.

Zgodnie z przyjętą metodyką dokonano analizy TOWS, przedstawionej na wykresie 17 (pełne macierze zawarte są w rozdziale Załączniki na końcu dokumentu).

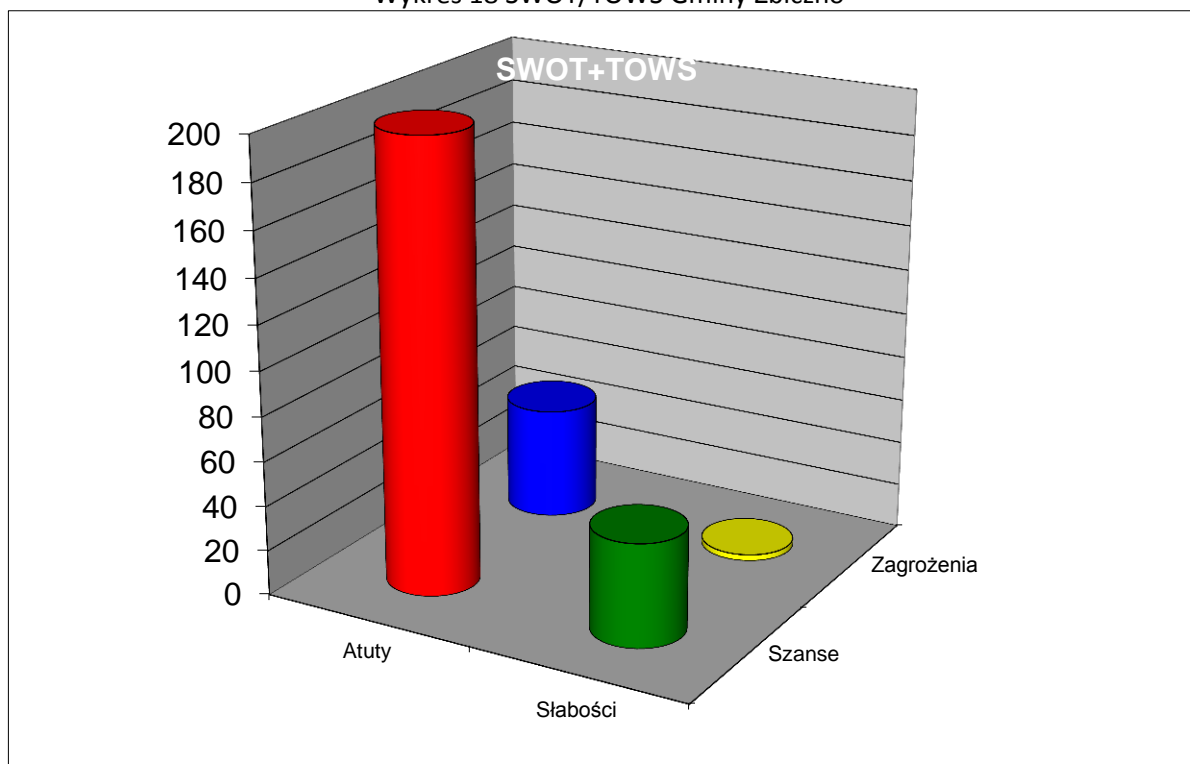
Wykres 17 TOWS Gminy Zbiczno

Źródło: Analiza Remedia S.A.

Zgodnie z przyjętą metodyką i dla zredukowania efektu nieproporcjonalności wag przy prowadzeniu analizy SWOT opracowano także zestawieniową analizę SWOT + TOWS. Jej wynik prezentuje wykres 18.

Wykres 18 SWOT/TOWS Gminy Zbiczno

Źródło: Analiza Remedia S.A.

To sugeruje wybór strategii agresywnej, zwanej też „maksy-maksy”. Należy wykorzystywać pojawiające się szanse przy pomocy posiadanych silnych stron. Druga w kolejności relacja to powiązanie między silnymi stronami a zagrożeniami. Taka sytuacja wskazuje, że wsparciem dla strategii agresywnej winna być strategia przygotowawczo-ofensywna (zwana też strategią „mini-maksy”). To oznacza w pierwszej fazie minimalizację słabych stron, a następnie na ofensywnym wykorzystaniu szans pojawiających się w otoczeniu.

Z tego wynika, że strategia Gminy Zbiczno powinna skoncentrować się na wykorzystaniu szans:

- w dalszym rozwoju rolnictwa, w szerokim rozumieniu, nie tylko jako produkcji towarowej, ale tworzenia miejsc pracy przyjaznych rolnikom i innym osobom zaangażowanym w produkcję, w rozwój otoczenia rolnictwa. Przez otoczenie rozumieć należy z jednej strony część związaną z produkcją (obsługa, skup, przetwórstwo itp.), a z drugiej strony z otoczeniem społecznym (kulturą, rekreacją, nauczaniem itp.). Działania te mają tworzyć spójną, przyjazną infrastrukturę sprzyjającą rozwojowi rolnictwa i ludzi w nim zatrudnionych,
- w dalszym rozwoju turystyki i rekreacji wykorzystując bardzo dobre położenie gminy i warunki przyrodnicze, szczególnie wody powierzchniowe i lasy. Działania te z jednej strony mogą przysporzyć dodatkowych źródeł dochodu gospodarstwom (np. poprzez rozwój agroturystyki), a z drugiej służyć mieszkańcom Gminy,
- pojedyncza gmina jest zbyt mała, aby sprostać wyzwaniom XXI wieku, dlatego ważnym elementem służącym rozwojowi jest współpraca z otoczeniem. Należy wykorzystać położenie gminy Zbiczno w sąsiedztwie miasta Brodnica czyli dużego ośrodka gospodarczo-ekonomicznego.

W ramach strategii przygotowawczo-ofensywnej warto zająć się redukcją pojawiających się zagrożeń. Zagadnienie dobrej komunikacji, zarówno w zakresie dróg jak i komunikacji publicznej winno być przedmiotem troski władz gminnych. Należy dalej rozbudowywać sieć kanalizacyjną w Gminie. Najciekawszym wyzwaniem zdaje się problem demografii. Niemniej warto pamiętać, że w skali pojedynczej gminy rozwiązaniem może być nie tylko rozwój wewnętrzny. Do gminy dającej dobre warunki życia będą przybywać nowi mieszkańcy z zewnątrz. Taka migracja może pomóc w rozwiązywaniu problemów demograficznych. Dlatego należy przygotować możliwości osadnicze – np. poprzez uzbrojenie terenów i właściwe przygotowanie planów zagospodarowania przestrzennego.

4.3. WIZJA ROZWOJU GMINY ZBICZNO

Przy określeniu strategii dla Gminy Zbiczno sformułowano wizję i pola rozwoju strategicznego Gminy.

Gmina Zbiczno - przyjazna dla rozwoju przedsiębiorczości, atrakcyjna turystycznie, dbająca o środowisko naturalne. Gmina, w której warto odpoczywać, mieszkać i inwestować

Wzmocnienie potencjału gospodarczego

Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej

Mądrzy, zdrowi aktywni mieszkańcy

Wzmacnianie walorów turystyczno-wypoczynkowych

Realizacja wszystkich celów strategicznych powinna odbywać się w oparciu o ekologię, właściwe finanse oraz istniejącą bazę (zaplecze), a efektem powinien być wpływ na powstanie nowych miejsc pracy, spadek bezrobocia i rozwój społeczno-ekonomiczny Gminy.

5. CELE STRATEGICZNE I PROGRAMY OPERACYJNE GMINY ZBICZNO

Szczególna rola samorządu terytorialnego została zarysowana przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej w artykule 163, który stanowi, że samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne niezastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych. Podstawowym celem działania samorządu jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju regionu, który prowadzi do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Na podstawie analiz określono kierunki rozwoju, a następnie wyłoniono główne programy strategiczne. W skład programów wchodzi zarówno działania inwestycyjne jak i nie będące inwestycjami. W obszarach inwestycyjnych planowanie operacyjne zostanie zaprezentowane w kolejnych dokumentach Gminy o charakterze operacyjnym (przede wszystkim w Wieloletniej Prognozie Finansowej). Poniżej przedstawiono karty programów strategicznych Gminy Zbiczno.

5.1. PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „WZMOCNIENIE POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO”

TABELA 39 CEL STRATEGICZNY 1

CEL STRATEGICZNY 1	WZMOCNIENIE POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO
Program operacyjny 1.1	Stworzenie stref aktywności gospodarczej poprzez kompleksowe przygotowanie terenów pod inwestycje
Działanie 1.1.1	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych
Opis Działania	Uzbrojenie wszystkich terenów przeznaczonych pod inwestycje
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, środki unijne
Miernik oceny	Liczba i powierzchnia uzbrojonych działek
Termin realizacji	2016-2020
Koordinator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.1.2	Uregulowanie sytuacji prawnej działek przeznaczonych pod inwestycje
Opis Działania	Rozwiązanie problemów związanych z sytuacją prawną terenów przeznaczonych pod inwestycje, zakup gruntów pod inwestycje
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne
Miernik oceny	Liczba rozwiązanych problemów, zakupione grunty
Termin realizacji	2016-2020
Koordinator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.1.3	Zapewnienie sprawnego połączenia komunikacyjnego z terenami inwestycyjnymi
Opis Działania	Modernizacja i budowa dróg dojazdowych
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, środki unijne, środki powiatowe
Miernik oceny	Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg
Termin realizacji	2016-2020
Koordinator	Urząd Gminy Zbiczno

Działanie 1.1.4	Stworzenie pakietu preferencyjnego dla przedsiębiorców i inwestorów
Opis Działania	Analiza i wykorzystanie aktualnych, pozostających w kompetencji samorządu możliwości działania (np. zwolnienie z podatku od nieruchomości)
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne
Miernik oceny	Liczba pozyskanych inwestorów, rozpoczętych inwestycji
Termin realizacji	2016-2020
Koordinator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.1.5	Promocja terenów inwestycyjnych
Opis Działania	Reklama w mediach, lobbing wśród przedsiębiorców
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne
Miernik oceny	Liczba pozyskanych przedsiębiorców, rozpoczętych inwestycji
Termin realizacji	2016-2020
Koordinator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 1.2	Dostosowanie produkcji rolniczej, rybackiej oraz przetwórstwa do funkcjonowania w standardach międzynarodowych
Działanie 1.2.1	Wspieranie innowacyjnych technologii
Opis Działania	Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami rolniczymi prowadzenie szkoleń i popularyzacja rozwoju rolnictwa i usług
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych przedsiębiorstw, miejsc pracy
Termin realizacji	2016-2020
Koordinator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.2.2	Tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego
Opis Działania	Wspieranie, partnerstwo oraz współpraca z osobami zainteresowanymi przetwórstwem lokalnym
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba wytworzonych produktów
Termin realizacji	2016-2020
Koordinator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.2.3	Przebudowa dróg dojazdowych do pól
Opis Działania	Przebudowa dróg dojazdowych do pól sukcesywnie w poszczególnych sołectwach
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba kilometrów nowych dróg
Termin realizacji	2016-2020
Koordinator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.2.4	Propagowanie ekologicznych upraw rolnych z możliwością wystawiania płodów rolnych na imprezach okolicznościowych
Opis Działania	Promocja sprzedaży produktów rolnych podczas jarmarków, dożynek na terenie gminy, powiatu i poza jego granicami.

Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba producentów zdrowej żywności, ilość oferowanych produktów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.2.5	Pomaganie w ukierunkowywaniu produkcji rolnej
Opis Działania	Stworzenie programów pomocowych, organizacja szkoleń
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne
Miernik oceny	Liczba programów, szkoleń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.2.6	Wykluczenie stosowania technologii niebezpiecznych dla środowiska
Opis Działania	Propagowanie proekologicznych postaw poprzez szkolenia, informowanie, o szkodliwych zabiegach agrolotniczych i używania środków chemicznych na terenach przybrzeżnych jezior
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, unijne, prywatne
Miernik oceny	Liczba przeprowadzonych szkoleń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.2.7	Ograniczenie zagrożeń dla środowiska
Opis Działania	Gromadzenie nawozów organicznych wyłącznie na izolowanych płytach gnojowych, zabezpieczonych przed przesiąkaniem odcieków do gruntu
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, prywatne
Miernik oceny	Liczba zabezpieczonych terenów
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 1.3	Wsparcie dla rozwoju istniejących przedsiębiorstw
Działanie 1.3.1	Stworzenie i wdrażanie programów pomocowych dla przedsiębiorców
Opis Działania	Wspieranie tworzenia programów pomocowych, informowanie przedsiębiorców
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba wdrożonych programów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.3.2	Wspieranie organizacji bezpłatnych szkoleń dla przedsiębiorców
Opis Działania	Udostępnienie lokali, informowanie przedsiębiorców o możliwych szkoleniach
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, środki prywatne

Miernik oceny	Liczba zorganizowanych szkoleń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.3.3	Wspieranie lokalnych porozumień rolników/przedsiębiorców
Opis Działania	Rozpoznanie i zaproszenie do współpracy działających organizacji rolniczych i przedsiębiorców
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne
Miernik oceny	Liczba spotkań, efekty współpracy
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.3.4	Wspieranie włączenia społecznego
Opis Działania	Pomoc w otwieraniu działalności gospodarczej osobom zagrożonym wyłączeniem społecznym
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, wojewódzkie, środki gminne
Miernik oceny	Spadek liczby osób bezrobotnych i zagrożonych wyłączeniem
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 1.3.5	Wspieranie przedsiębiorstw proinnowacyjnych
Opis Działania	Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia, wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, wojewódzkie, środki gminne
Miernik oceny	Liczba przedsiębiorstw spełniających wymogi WRPO+ w tym zakresie
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno

Źródło: Analiza Remedis SA, Urząd Gminy Zbiczno

5.2. PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ”

TABELA 40 CEL STRATEGICZNY 2

CEL STRATEGICZNY 2	POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ
Program operacyjny 2.1	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej
Działanie 2.1.1	Przebudowa dróg gminnych
Opis Działania	Przebudowa dróg pomiędzy poszczególnymi miejscowościami: <ul style="list-style-type: none"> • Sumowo centrum nr 080234C, • Sumowo – Wichulec, • Żmijewko, kierunek jez. Wysokie Brodno, • Zbiczno – Foluszek.
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba kilometrów wybudowanych dróg
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.1.2	Modernizacja dróg
Opis Działania	Naprawa i modernizacja istniejących odcinków drogowych między innymi: <ul style="list-style-type: none"> • Zbiczno – Sosno, • Sumowo – Sumówko, • Pokrzydowo – Lipowiec, • Ciche – Koń, • Sumówko – Tomki, • Grzmięca (OW „Na Wzgórzu”).
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba kilometrów zmodernizowanych dróg
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.1.3	Udrożnienie przepustów oraz budowa i modernizacja rowów przydrożnych
Opis Działania	Przygotowanie planów i modernizacja infrastruktury
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba kilometrów zmodernizowanych i nowych rowów, liczba udrożnionych przepustów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.1.5	Modernizacja starych i budowa nowych obwodów oświetleniowych
Opis Działania	Objęcie pracami związanymi z objęciem oświetleniem ulicznym wszystkich odcinków dróg gdzie występują zabudowania
Potencjalne źródło	Środki unijne, krajowe, budżet gminy, środki prywatne

finansowania	
Miernik oceny	Ilość kilometrów oświetlonych dróg
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.1.6	Podnoszenie bezpieczeństwa dróg
Opis Działania	W zależności od potrzeb miejscowych dbałość o właściwe oznakowanie, wprowadzanie progów i szykan spowalniających, budowa chodników
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy i powiatu
Miernik oceny	Liczba rozwiązanych problemów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.1.7	Budowa i modernizacja chodników
Opis Działania	Budowa i modernizacja chodników na osiedlach i przy drogach: <ul style="list-style-type: none"> • Sumowo centrum, • Zbiczno-Sosno, • Pokrzydowo kierunek Jajkowo, • Grzmięca, • Sumowo – kierunek Najmowo, • Ciche – kierunek cmentarz, • Zbiczno – kierunek Ciche, • Pokrzydowo – kierunek OW PTTK Bachotek i Stepol.
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy i powiatu
Miernik oceny	Liczba kilometrów nowych i zmodernizowanych chodników
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 2.2	Rozbudowa i przebudowa sieci kanalizacyjnych i deszczowych
Działanie 2.2.1	Dalsza rozbudowa i przebudowa systemu kanalizacyjnego gminy
Opis Działania	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa kanalizacji kierunek OW „Na Wzgórzu”, OW Rytebłota i dalej Ciche, centrum Zbiczna, • Przebudowa kanalizacji centrum Żmijewa, Najmowo, • Montaż biofiltrów na sieci kanalizacyjnej na terenie gminy.
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba mieszkańców korzystających z kanalizacji
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.2.2	Budowa przydomowych i zbiorczych oczyszczalni ścieków
Opis Działania	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków wynikających z planów skanalizowania gminy
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki gminne, środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
Miernik oceny	Liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków
Termin realizacji	2016-2020

Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.2.3	Poprawa wyposażenia zabudowy zlokalizowanej w sąsiedztwie jezior w odpowiednie urządzenia
Opis Działania	Wyposażenia zabudowy zlokalizowanej w sąsiedztwie jezior w odpowiednie urządzenia, zebranie środków, stworzenie planów i budowa
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba wybudowanych instalacji sanitarnych
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.2.4	Budowa i modernizacja przepompowni
Opis Działania	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja przepompowni Zbiczno-szkoła i Caritas, Grzmięca OW Pod Sosnami, Gaj-Grzmięca, • Budowa przepompowni w Zbicznie (przy jez. Czortek).
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba wybudowanych i zmodernizowanych przepompowni
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 2.3	Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodociągowej i hydroforni
Działanie 2.3.1	Rozbudowa, przebudowa i modernizacja istniejące sieci wodociągowej
Opis Działania	<p>Modernizacja istniejące sieci wodociągowej, organizacja środków finansowych, budowa sieci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gaj-Grzmięca i Strzemiuszczek, • Szramowo, • Żmijewko <p>Pozostałe kierunki w trybie ciągłym. Spinka wodociągowa Zbiczno-Gaj-Grzmięca.</p>
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Zmodernizowane i wybudowane odcinki sieci
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.3.2	Rozbudowa i modernizacja hydroforni
Opis Działania	Modernizacja SUW, budowa zbiornika retencyjnego i budowa odwiertu na terenie hydroforni w Pokrzydowie, budowa zbiornika retencyjnego na terenie hydroforni w Zbicznie, modernizacja SUW i budowa odwiertu na terenie hydroforni w Cichem.
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Zmodernizowane i wybudowane hydrofornie
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny	Wyposażenie sołectw w niezbędną infrastrukturę rekreacyjno-

2.4	sportową
Działanie 2.4.1	Budowa i przebudowa boisk sportowych, budowa basenu
Opis Działania	Budowa i przebudowa boisk, przystosowanie boisk do gry w piłkę nożną, ręczną, koszykówkę, tenisa itp. z zapleczem, ewentualny wykup gruntów, <ul style="list-style-type: none"> • budowa kompleksu boisk w Cichem, • budowa boiska o nawierzchni EPDM w Najmowie, • budowa basenu w Zbicznie.
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, unijne
Miernik oceny	Liczba odbywających się zajęć, liczba nowych boisk
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.4.2	Wybudowanie placów zabaw i siłowni na powietrzu
Opis Działania	Wybudowanie placów zabaw oraz siłowni zewnętrznych oraz ich doposażenie w poszczególnych sołectwach, budowa placu zabaw przy szkole w Pokrzydowie, budowa parków tematycznych
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, środki unijne
Miernik oceny	Ilość wybudowanych elementów infrastruktury, liczba osób korzystających z niej
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.4.3	Budowa nowych i modernizacja istniejących ścieżek rowerowych
Opis Działania	Zaprojektowanie ścieżek i ich budowa oraz modernizacja istniejących <ul style="list-style-type: none"> • Zbiczno-Żmijewko-Lisa Młyn-Niskie Brodno-Brodnica, • Zbiczno-Grzmięca-Pokrzydowo-Jajkowo, • Pokrzydowo-PTTK-Stepol-Mariany-kierunek Tama Brodzka, • Zbiczno-Ciche kierunek Partęczyny-Gaj Grzmięca, • Zbiczno-Foluszek, • Zbiczno-Sumowo-Sumówko-Tomki-Konojady-Żmijewo-Karbowo.
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, środki unijne
Miernik oceny	Ilość kilometrów wybudowanych ścieżek
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 2.5	Rozwój bazy szkolnej oraz przyszkolnej
Działanie 2.5.1	Modernizacja świetlic szkolnych
Opis Działania	Przygotowanie planów, modernizacja
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, unijne
Miernik oceny	Liczba zmodernizowanych placówek, liczba dzieci z nich korzystających

Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.5.2	Budowa sal komputerowych z dostępem do Internetu
Opis Działania	Stworzenie planów, pozyskanie środków finansowych, budowa, wyposażenie sal w komputery z dostępem do Internetu
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, unijne
Miernik oceny	Liczba sal komputerowych, liczba dzieci z nich korzystających
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.5.3	Remonty szkół i przedszkoli
Opis Działania	Adaptacja poddasza budynku przedszkola w Zbicznie, przebudowa sali gimnastycznej na salę audytoryjną w szkole w Zbicznie, adaptacja poddasza budynku szkoły w Pokrzydowie i remont sali gimnastycznej.
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, unijne
Miernik oceny	Zakończenie remontów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 2.6	Dostosowanie świetlic wiejskich do aktualnych wymogów
Działanie 2.6.1	Modernizacja świetlic wiejskich w Gminie
Opis Działania	Przygotowanie planów, zebranie funduszy, ewentualny wykup gruntów, przeprowadzenie robót budowlanych, termomodernizacja
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, unijne
Miernik oceny	Liczba mieszkańców korzystających z oferty Domów Ludowych
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 2.7	Zachowanie i ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Działanie 2.7.1	Rewitalizacja zabytkowych parków na terenie Gminy
Opis Działania	Poprawa zdrowotności drzewostanu, wykonanie nowych ścieżek, ławek, oświetlenia oraz obiektów małej architektury
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, unijne
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z parków, liczba kilometrów wybudowanych ścieżek, liczba postawionych ławek, liczba nowych obiektów małej architektury
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.7.2	Rewitalizacja obiektów zabytkowych na terenie Gminy
Opis Działania	Zorganizowanie finansowania, wybór wykonawców i obiektów najbardziej potrzebujących modernizacji
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, krajowe, unijne, prywatne

Miernik oceny	Liczba zmodernizowanych obiektów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 2.8	Wspieranie tworzenia i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie zarządzania energią
Działanie 2.8.1	Rozwój fotowoltaiki, energii wiatrowej i pochodzącej z biomasy
Opis Działania	Rozpoznanie lokalnych możliwości, rozpoznanie możliwości finansowania, wspieranie działań edukacyjnych w zakresie programu, budowa systemów fotowoltaicznych
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, wojewódzkie, gminne, prywatne
Miernik oceny	Liczba zrealizowanych działań edukacyjnych i liczba zrealizowanych projektów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.8.2	Wspieranie inteligentnego zarządzania energią
Opis Działania	Modernizacja obiektów publicznych w celu zastosowania nowoczesnych rozwiązań
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, wojewódzkie, gminne, prywatne
Miernik oceny	Liczba zrealizowanych projektów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 2.9	Poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznej
Działanie 2.9.1	Unormowanie zasad związanych z zaopatrzeniem zabudowy w media, szczególnie gospodarki wodno-kanalizacyjnej
Opis Działania	Stworzenie planów, zasad, wprowadzenie ich życie, ustanowienie odpowiednich stref ochronnych od zbiorników wodnych
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne
Miernik oceny	Unormowane zasady
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.9.2	Ograniczenie możliwości lokalizacji tymczasowych obiektów budowlanych
Opis Działania	Stworzenie zasad lokalizacji dopuszczających jedynie zaplecze prowadzenia robót budowlanych
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne
Miernik oceny	Liczba tymczasowych obiektów budowlanych
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 2.9.3	Odpowiednia realizacja obiektów małej architektury
Opis Działania	Realizacja obiektów małej architektury, wiat przystankowych ogrodzeń nieruchomości oraz innych elementów realizowanych w przestrzeni publicznej aby kolorystyką oraz rodzajem użytych materiałów komponowały się z otoczeniem,

Potencjalne źródło finansowania	Środki własne
Miernik oceny	Liczba zrealizowanych obiektów
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno

Źródło: Analiza Remedis SA, Urząd Gminy Zbiczno

5.3. PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „MĄDRZY, ZDROWI I AKTYWNI MIESZKAŃCY”

TABELA 41 CEL STRATEGICZNY 3

CEL STRATEGICZNY 3	MĄDRZY, ZDROWI I AKTYWNI MIESZKAŃCY
Program operacyjny 3.1	Zaspokojenie potrzeb rekreacyjnych i wypoczynkowych dzieci i młodzieży
Działanie 3.1.1	Organizowanie różnych form letniego wypoczynku dla dzieci i młodzieży
Opis Działania	Przekazywanie środków, pomoc w organizacji imprez, konkursów
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki gminne, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba uczestników
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.1.2	Współpraca z klubami sportowymi, zrzeszającymi osoby uprawiające różne dyscypliny sportu
Opis Działania	Ciągła współpraca jednostek podległych Urzędowi Gminy z klubami działającymi i mogącymi działać na terenie Gminy
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe, środki unijne, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba wydarzeń sportowych
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 3.2	Zaspokojenie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy
Działanie 3.2.1	Aktywne instytucje kultury
Opis Działania	Opracowanie programu działania instytucji kultury jako centrum kultury i rozrywki, organizowanie koncertów, wystaw, odczytów, imprez artystycznych i rozrywkowych
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe, środki unijne, budżet gminy, środki prywatne, środki partnerów
Miernik oceny	Stopień realizacji programu
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.2.2	Kultywowanie i promocja tradycji
Opis Działania	Wspieranie wszelkich działań przypominających i utrwalających tradycje lokalne. Formy to np.: festyny, organizacja konkursów artystycznych o charakterze lokalnym, wspieranie tworzenia wystaw, zespołów kultywujących lokalną twórczość, poszukiwanie partnerów
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe, środki unijne, budżet gminy, środki partnerów
Miernik oceny	Liczba wydarzeń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno

Program operacyjny 3.3	Dbałość o wysoki poziom bezpieczeństwa społecznego
Działanie 3.3.1	Zapewnienie nowoczesnego sprzętu dla OSP
Opis Działania	Zakup sprzętu specjalistycznego
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Wartość dostarczonego do OSP sprzętu
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 3.4	Aktywne i zdrowe starzenie się
Działanie 3.4.1	Stworzenie punktu dziennej opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych
Opis Działania	Prowadzenie zajęć rehabilitacyjnych, zapewnienie ludziom aktywnego spędzania czasu, prowadzenie terapii zajęciowych, uruchomienie idei wolontariatu wśród mieszkańców, zapewnienie konsultacji i porad
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne i krajowe
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z pomocy, liczba wolontariuszy, stworzenie punktu dziennej opieki
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.4.2	Kształtowanie i promocja aktywnych postaw na rzecz zdrowego i aktywnego stylu życia
Opis Działania	Zajęcia rekreacyjne, kulturalne, spotkania integracyjne
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe, środki unijne, budżet Gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba aktywnych uczestników
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 3.5	Rozwiązywanie problemów zdrowotnych i społecznych mieszkańców Gminy Zbiczno
Działanie 3.5.1	Poszerzenie oferty socjoterapeutycznej
Opis Działania	Pomoc w znalezieniu odpowiedniego miejsca, pozyskanie środków, zatrudnienie fachowców (pedagog, psycholog, terapeuta, logopeda, instruktorzy, trenerzy)
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, środki gminne
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z porad, liczba udzielonych porad
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.5.2	Profilaktyka zdrowotna
Opis Działania	Profilaktyka zmierzająca do zmniejszenia ilości chorób reumatycznych, alergicznych, onkologicznych, psychiatrycznych, wad postawy, wymowy itd.
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, środki gminne, środki prywatne

Miernik oceny	Liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.5.3	Wspieranie i ukierunkowywanie osób i rodzin do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie
Opis Działania	Pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji oraz wspieranie osób i rodzin w podnoszeniu poziomu i jakości życia poprzez podjęcie działań zalecanych przez GOPS w Gminie (Lista działań zgodna z Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych)
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, środki gminne, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba osób i rodzin, którym pomoc została udzielona
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno, GOPS
Działanie 3.5.4	System przeciwdziałania społecznym skutkom bezrobocia
Opis Działania	Wspieranie osób i rodzin borykających się z problemem bezrobocia oraz zapobieganie zjawisku dziedziczenia bezrobocia poprzez działania zawarte w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych)
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, środki gminne, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba osób bezrobotnych (czy się zmniejsza)
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno, GOPS
Program operacyjny 3.6	Stworzenie programów doszkalających
Działanie 3.6.1	Stworzenie programów doszkalających w zakresie obsługi nowoczesnych urządzeń, Internetu, walka z wykluczeniem społecznym
Opis działania	Zakup programów, przeszkolenie osób
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, krajowe, powiatowe, unijne
Miernik oceny	Liczba osób korzystających ze szkoleń
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.6.2	Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
Opis działania	Upowszechnienie dostępu mieszkańców do usług elektronicznych
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe, środki unijne, budżet Gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z komunikacji elektronicznej
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.6.3	Zapewnienie dostępu do sieci szerokopasmowej na terenie Gminy
Opis działania	Stworzenie projektu, znalezienie środków na budowę lokalnej sieci w oparciu o istniejące węzły

Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, wojewódzkie, gminne, prywatne
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z szerokopasmowego Internetu
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.6.4	Wspieranie rozwoju e-społeczeństwa
Opis działania	Wspieranie wprowadzania rozwiązań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, krajowe, powiatowe, unijne
Miernik oceny	Liczba prowadzonych projektów
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 3.7	Poprawa jakości w obszarze edukacji i oświaty
Działanie 3.7.1	Zajęcia z zakresu profilaktyki i udzielania pierwszej pomocy
Opis działania	Szkolenia z zakresu podstaw udzielania pierwszej pomocy i zdrowego stylu życia
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet Gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba przeszkolonej młodzieży
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.7.2	Wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz edukacji przez całe życie
Opis działania	Wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym, poza formalnym, wszystkich grup wiekowych
Potencjalne źródło finansowania	Środki zewnętrzne, budżet gminy
Miernik oceny	Rozpoczęcie działań
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Program operacyjny 3.8	Działania prośrodowiskowe, w tym redukujące niską emisję
Działanie 3.8.1	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
Opis działania	Przygotowanie wymaganych dokumentów do przeprowadzenia termomodernizacji budynków; wykonanie prac
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba budynków objętych termomodernizacją, osiągnięte oszczędności energii
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.8.2	Promocja postaw ekologicznych
Opis działania	Szkolenia, warsztaty, inicjatywy społeczne, działania medialne
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy, środki prywatne

Miernik oceny	Liczba podjętych kampanii informacyjnych, liczba zajęć
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.8.3	Prowadzenie zalesień
Opis działania	Zalesianie gleb o słabej bonitacji, mało przydatnych do innych celów, zalesianie gruntów najmniej przydatnych dla rolnictwa
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba zalesionych ha
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.8.4	Zamykanie i rekultywacja dzikich wysypisk
Opis działania	Zamykanie i rekultywacja zniszczonych przez zaśmiecanie terenów
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, powiatowe, unijne
Miernik oceny	Liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk, liczba dzikich wysypisk (zmniejszająca się)
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.8.5	Prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów i tworzenie punktów gromadzenia odpadów
Opis działania	Organizowanie zbiórki, tworzenie punktów, odbiór odpadów wielkogabarytowych
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, powiatowe, unijne
Miernik oceny	Liczba punktów zbiórki i gromadzenia odpadów
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 3.8.6	Rekultywacja stawów w Pokrzydowie i Najmowie
Opis działania	Rekultywacja stawów w Pokrzydowie i Najmowie
Potencjalne źródło finansowania	Środki własne, powiatowe, unijne
Miernik oceny	Zrekultywowane stawy
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno

Źródło: Analiza Remedis SA, Gmina Zbiczno

5.4. PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „WZMACNIANIE WALORÓW TURYSTYCZNO-WYPOCZYNKOWYCH”

TABELA 42 CEL STRATEGICZNY 4

CEL STRATEGICZNY 3	WZMACNIANIE WALORÓW TURYSTYCZNO-WYPOCZYNKOWYCH
Program operacyjny 4.1	Wzmacnianie walorów turystyczno-wypoczynkowych
Działanie 4.1.1	Promocja i rozwój agroturystyki
Opis Działania	Działania medialne, w tym w mediach elektronicznych, szkolenia, pomoc w przekształcaniu istniejących gospodarstw rolnych w gospodarstwa agroturystyczne
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Ilość informacji wytworzonych/opublikowanych przez pracowników Urzędu Gminy, liczba szkoleń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.2	Poprawa stanu technicznego istniejącej bazy sportowo-turystycznej
Opis Działania	Budowa plaż publicznych oraz wypożyczalni sprzętu turystycznego
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych plaż publicznych, liczba wypożyczalni
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.3	Rozwój turystyki zdrowotnej
Opis Działania	Wykorzystanie istniejącego potencjału przyrodniczego, otwarcie obiektów typu SPA
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych turystów, liczba obiektów typu SPA
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.4	Aktywizacja turystyki wędkarskiej
Opis Działania	Odpowiednie zagospodarowanie terenów przyjeziornych i prowadzenie odpowiedniej gospodarki rybackiej
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych turystów,
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.5	Zagospodarowanie szlaków turystyki wodnej
Opis Działania	Wyeksponowanie walorów przyrodniczych, edukacja ekologiczna, przystosowanie szlaków dla różnych odbiorców (np. dzieci)
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne

Miernik oceny	Liczba nowych turystów,
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.6	Zagospodarowanie szlaków turystycznych
Opis Działania	Wyeksponowanie walorów przyrodniczych, edukacja ekologiczna, przystosowanie szlaków dla różnych odbiorców (np. dzieci)
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych turystów,
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.7	Stałe poszerzanie i unowocześnianie bazy noclegowej
Opis Działania	Podnoszenie standardów jakościowych bazy noclegowej, organizacja szkoleń, ułatwienia dla przedsiębiorców
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych miejsc noclegowych
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.8	Ochrona brzegów jezior
Opis Działania	Ochrona brzegów jezior przed nadmiernym ich zagospodarowaniem, stworzenie planów ujednolicających i ograniczających zabudowę
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba chronionych jezior
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.9	Zwiększenie działań mających na celu ochronę przyrody w okresie letnim
Opis Działania	Działania edukacyjne, zwiększenie liczby pojemników do gromadzenia odpadów na brzegach jezior, kempingach, polach namiotowych
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne
Miernik oceny	Liczba nowych pojemników, spotkań edukacyjnych z właścicielami ośrodków wypoczynkowych
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno
Działanie 4.1.10	Zagospodarowanie plaż gminnych
Opis Działania	Zagospodarowanie plaż gminnych i budowa infrastruktury towarzyszącej
Potencjalne źródło finansowania	Środki gminne, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba zagospodarowanych plaż, wybudowana infrastruktura
Termin realizacji	2016-2020
Koordynator	Urząd Gminy Zbiczno

Źródło: Analiza Remedis SA, Gmina Zbiczno

Warto dodać, że wymienione powyżej zadania nie są wartościowane ze względu na skutki dla jak największej części mieszkańców. Takie hierarchizowanie należy zrealizować każdorazowo decydując o przyznaniu środków na realizację w ramach kolejnego budżetu i kolejnego WPF-u. Niemniej w praktyce należy się spodziewać, że podstawowym czynnikiem priorytetyzującym zadania będzie możliwość pozyskania dofinansowania bezzwrotnego. To bowiem pozwoli na swoiste podnoszenie możliwości budżetowych i maksymalizacji wartościowej zrealizowanych na rzecz mieszkańców działań.

6. STRATEGIA GMINY ZBICZNO A INNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

W niniejszym rozdziale dokonano prezentacji Strategii Rozwoju Gminy Zbiczno w latach 2016 – 2020 na tle innych dokumentów strategicznych – przede wszystkim Strategii Rozwoju Kraju 2020 i Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030, Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Analiza wykazuje zbieżność strategii Gminy z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla dotyczącymi Gminy.

6.1. STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020, DŁUGOOKRESOWA STRATEGII ROZWOJU KRAJU POLSKA 2030

Ze względu na korzystną sytuację w zakresie edukacji, opieki zdrowotnej i społecznej Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno nie poświęca tym zagadnieniom zbyt wiele uwagi. Natomiast wykazuje pełną zbieżność z dokumentami o charakterze krajowym, które wskazują konieczność zrównoważonego rozwoju rolnictwa i leśnictwa. Strategia rozwija tematykę nowoczesności w produkcji rolnej i rozwoju przetwórstwa rolnego. Ponadto poświęca wiele uwagi zmianie pojęcia „wiejskości”, w tym w znacznej mierze konieczności uzupełnienia dotychczasowej produkcji rolnej innymi działaniami.

6.2. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020

Spójność dokumentów strategicznych Gminy wymaga połączenia celów Strategii z dokumentem nadrzędnym, jakim jest strategia województwa. Spójność ta realizowana jest na poziomie celów strategicznych obu dokumentów, które przekładają się dalej na konkretne zadania inwestycyjne.

Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno poprzez wykonanie zaplanowanych programów rozwojowych, realizować będzie trzy z czterech priorytetów wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 o nazwach:

- Konkurencyjna gospodarka,
- Modernizacja przestrzeni wsi i miast,
- Nowoczesne społeczeństwo.

6.3. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Programy operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Zbiczno są zbieżne z priorytetami inwestycyjnymi wszystkich osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 o nazwach:

- Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu,
- Cyfrowy region,
- Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie,
- Region przyjazny środowisku,
- Spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna regionu,
- Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry,
- Rozwój lokalnych kierowany przez społeczność,
- Aktywni na rynku pracy,
- Solidarne społeczeństwo,
- Innowacyjna edukacja,
- Rozwój lokalny kierowany przez społeczność,
- Pomoc techniczna.

6.4. STRATEGIA ROZWOJU POWIATU BRODNICKIEGO - PROJEKT

Projekt Strategii Rozwoju Powiatu Brodnickiego zawiera następujący cel strategiczny w ramach ładu gospodarczego, społecznego i przestrzennego, do którego bezpośrednio odnoszą się programy zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Zbiczno na lata 2016-2020:

Powiat przyjazny ludziom, gospodarce i środowisku.

Cel ten będzie realizowany poprzez następujące cele cząstkowe:

- Wysoki standard ochrony zdrowia mieszkańców,
- Dobry stan infrastruktury technicznej,
- Powiat atrakcyjny dla mieszkańców i ludzi młodych,
- Bezpieczny powiat,

- Partnerska i spójna współpraca samorządów, organizacji pozarządowych i innych instytucji.

Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno na lata 2016-2020 odpowiada celom częściowym przyjętym przez powiat.

6.5. STRATEGIA ROZWOJU BRODNICKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO NA LATA 2014-2020

Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno na lata 2016-2020 jest również zgodna z koncepcjami zawartymi w Strategii Rozwoju Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, której wizja będzie urzeczywistniana poprzez następujące cele strategiczne:

- Poprawa funkcjonalności przestrzennej Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Poprawa atrakcyjności zamieszkania w Brodnickim Obszarze Funkcjonalnym.

6.6. PROGRAM ROZWOJU DORZECZA RZEKI DRWĘCY – STOWARZYSZENIE MIAST, GMIN I POWIATÓW DORZECZA RZEKI DRWĘCY

Założenia Programu Rozwoju Dorzecza Rzeki Drwęcy przygotowanego dla Stowarzyszenia Miast, Gmin i Powiatów Dorzecza Rzeki Drwęcy zostały określone poprzez jeden cel strategiczny:

Wszechstronny i zrównoważony rozwój obszarów dorzecza rzeki Drwęcy.

Cel ten jest realizowany poprzez cele częściowe:

- Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna,
- Przedsiębiorcze społeczeństwo,
- Rozwinięta turystyka,
- Czyste i zachowane naturalne środowisko.

Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno na lata 2016-2020 odpowiada celom częściowym przyjętym przez Stowarzyszenie.

7. WDRAŻANIE STRATEGII

7.1. METODY ZARZĄDZANIA I MONITOROWANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY ZBICZNO NA LATA 2016-2020

Strategia jest dokumentem planowania długookresowego, który stanowi podstawę do precyzowania rozwojowych przedsięwzięć społecznych i gospodarczych. Władze Gminy Zbiczno podjęły decyzję o przygotowaniu wynikającego ze Strategii Rozwoju Planu Rozwoju Lokalnego. W związku z tym, zasady zarządzania i monitorowania wskaźników opisane są w Planie Rozwoju Lokalnego.

7.2. SPOSOBY INICJOWANIA WSPÓŁPRACY MIĘDZY SEKTOREM PUBLICZNYM, PRYWATNYM I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Do zadań Gminy należy współpraca i wspieranie wybranych przedsięwzięć organizacji pozarządowych działających na jej terenie. Sposób przygotowania i monitorowania strategii i innych dokumentów związanych z rozwojem Gminy gwarantuje włączenie organizacji pozarządowych i sektora prywatnego we współpracę z sektorem publicznym. Dodatkowo należy wspomnieć, że skład Rady Gminy będącej szeroką reprezentacją mieszkańców Gminy sprzyja łączeniu różnych środowisk w aktywności na rzecz Gminy. Bezpośrednio w zgłaszaniu i przy opracowywaniu zadań biorą czynny udział organizacje pozarządowe oraz społeczeństwo zarówno poprzez włączanie się bezpośrednio jak i poprzez swoich przedstawicieli w Radzie Gminy.

Gmina inicjuje współpracę z instytucjami sektora publicznego i lokalnymi przedsiębiorstwami sektora prywatnego poprzez organizowanie wspólnych spotkań dla przedstawicieli tych jednostek.

7.3. PUBLIC RELATIONS STRATEGII GMINY ZBICZNO

Władze Gminy przykładają szczególną uwagę do przekazywania społeczności lokalnej rzeczowej i wyczerpującej informacji na temat realizacji Strategii. Public Relations, którego zadaniem jest upowszechnianie zamierzeń Strategii i dokumentów związanych pośród

przyszłych beneficjentów (w tym zwłaszcza mieszkańców), jednostek podległych i innych podmiotów odbywa się poprzez trzy formy komunikacji:

- serwisy internetowe – będące szybkim i ogólnodostępnym źródłem informacji o aktualnych działaniach i stanowiące dla opinii publicznej kompleksowe źródło informacji o założeniach i osiągnięciach strategii,
- współpracę z mediami – działania wykorzystujące współpracę z prasą, radiem, telewizją o zasięgu lokalnym będą kluczowym elementem przy realizacji Strategii i dokumentów związanych,
- bezpośrednie działania informacyjno – promocyjne Wójta Gminy.

Podstawowym celem działań związanych z Public Relations Strategii jest dotarcie do jak najszerszej grupy odbiorców końcowych działań podejmowanych w ramach Strategii, a więc do mieszkańców Gminy, przedsiębiorców lokalnych, organizacji społecznych. Informowanie społeczności lokalnej o realizacji Strategii Gminy odbywać się będzie w sposób pośredni – medialny, jak i bezpośredni – interaktywny. Pośrednio informacje zamieszczane będą w lokalnej prasie, na stronie internetowej Gminy, w materiałach i broszurach promocyjnych i informacyjnych.

8. ZAŁĄCZNIKI

1. Dokumenty strategiczne Gminy powiązane ze Strategią Rozwoju Gminy Zbiczno na lata 2016-2025:

- Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2016-2015 (załącznik nr 1 do Strategii);
- Prognoza Finansowa na lata 2016-2015 (załącznik nr 2 do Strategii);

dokumenty są dołączone do Strategii;

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zbiczno;
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych 2012-2020;

dokumenty są dostępne na stronach internetowych Gminy.

2. Macierz analizy SWOT Gminy Zbiczno

Cecha bilansowana	OT	Współpraca z otoczeniem	Sport i rekreacja	Lasy/Tereny zielone	Zasoby wodne	Usługi i przetwórstwo	Turystyka i rekreacja	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	suma	Ludność	Bezrobocie	Sieć komunikacyjna	Sieć kanalizacyjna	suma	
SW	wartość	2,70	4,05	1,80	1,80	1,20	1,35	0,80		0,00	0,30	0,05	0,10		
Współpraca z otoczeniem	2,70	0	2	2	2	2	2	2	32,40	1	1	1	1	10,80	
Sport i rekreacja	4,05	1	0	2	2	1	2	0	32,40	1	1	1	1	16,20	
Lasy/Tereny zielone	1,80	1	2	0	1	1	2	1	14,40	1	1	1	0	5,40	
Zasoby wodne	1,80	1	2	1	0	1	2	1	14,40	1	1	1	0	5,40	
Sieć wodociągowa	0,60	1	1	1	1	1	1	1	4,20	1	1	1	0	1,80	
Turystyka i rekreacja	1,35	1	2	1	1	1	0	1	9,45	1	2	1	1	6,75	
		107,25													46,35
Miejsca pracy	0,30	1	1	0	0	1	1	1	1,50	2	0	1	1	1,20	
Sieć komunikacyjna	0,05	2	2	1	1	2	2	1	0,55	2	2	0	1	0,25	
Sieć kanalizacyjna	0,10	1	1	0	0	1	1	1	0,50	1	1	1	0	0,30	
									2,55					1,75	

3. Macierz analizy TOWS Gminy Zbiczno

Cecha bilansowana	SW	Współpraca z otoczeniem	Sport i rekreacja	Lasy/Tereny zielone	Zasoby wodne	Sieć wodociągowa	Turystyka i rekreacja	suma	Miejsca pracy	Sieć komunikacyjna	Sieć kanalizacyjna	suma
OT	wartość	2,70	4,05	1,80	1,80	0,60	1,35		0,30	0,05	0,10	
Współpraca z otoczeniem	2,70	0	2	1	1	1	2	18,90	2	1	1	10,80
Sport i rekreacja	4,05	2	0	1	1	1	2	28,35	1	1	1	12,15
Lasy/Tereny zielone	1,80	1	2	0	1	1	2	12,60	1	1	0	3,60
Zasoby wodne	1,80	1	2	1	0	1	2	12,60	1	1	0	3,60
Usługi i przetwórstwo	1,20	2	1	0	0	1	1	6,00	2	1	1	4,80
Turystyka i rekreacja	1,35	2	2	1	1	1	0	9,45	2	1	1	5,40
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0,80	2	1	1	1	0	1	4,80	2	1	1	3,20
								92,70				43,55
Ludność	0,00	2	2	1	1	1	2	0,00	2	2	2	0,00
Bezrobocie	0,30	2	2	1	1	1	2	2,70	0	1	1	0,60
Sieć komunikacyjna	0,05	2	1	1	1	1	2	0,40	2	0	1	0,15
Sieć kanalizacyjna	0,10	1	1	0	0	1	2	0,50	1	1	0	0,20
								3,60				0,95

4. Lista organizacji zaproszonych do konsultacji Strategii:

5. Radni Gminy Zbiczno,

6. Sołtysi Gminy Zbiczno,

Zaproszenie do konsultacji zostało skierowane do ogółu mieszkańców poprzez:

- zamieszczenie na stronie internetowej Gminy i podmiotów powiązanych,
- zamieszczenie na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy.

Wzór ankiety składanej w ramach konsultacji został

- kolportowany do sołectw,
- wyłożony w UG Zbiczno.

5. Zespół Remedis SA

- Krzysztof Nowak – Prezes Zarządu
- Krzysztof Mrowicki – Dyrektor
- Marcin Wyszogrodzki – Dyrektor ds. Sektora Publicznego
- Bartosz Baranowski – Specjalista ds. Sektora Publicznego
- Natalia Lis – Specjalistka ds. Metodyki i Badań

7. Cele, programy, działania – szablon

CEL STRATEGICZNY	
Program operacyjny	
Nazwa działania 1	
Opis Działania	
Potencjalne źródło finansowania	
Miernik oceny	
Termin realizacji	
Koordynator	
Nazwa działania 2	
Opis Działania	
Potencjalne źródło finansowania	
Miernik oceny	
Termin realizacji	
Koordynator	

8. Ankieta rozproszona wśród mieszkańców Gminy – szablon.

Ankieta

Szanowni Państwo,

Gmina przystąpiła do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Zbiczno na lata 2016-2020.

Ankieta ma na celu określenie Państwa priorytetów oraz przybliżenie problemów i potrzeb jak również oceny jakości życia w Gminie.

Państwa odpowiedzi są dla nas bardzo ważne i posłużą przy pracach nad opracowaniem Strategii.

1. Metryczka:

Płeć

- Kobieta   Mężczyzna

Wiek

- 18-25   26-35   36-45
 46-55   56-65   powyżej 65

Wykształcenie:

- Podstawowe   Gimnazjalne   Zasadnicze zawodowe
 Średnie   Wyższe

2. Jak długo Pan/Pani mieszka w gminie Zbiczno:

- od urodzenia   krócej niż 3 lat   10 lat
 20 lat   dłużej niż 20 lat

3. Czy uważa Pan/Pani że:

Proszę wstawić x tylko w jedno pole.

- Gmina rozwija się w bardzo dobrym kierunku.
 Kondycja Gminy jest dobra i stabilna.
 Kondycja Gminy jest zła i niestabilna.
 Rozwój Gminy oceniam negatywnie.
 Nie interesuje się rozwojem Gminy.

4. Według Pana/Pani jaki rozwój jest najbardziej potrzebny w naszej Gminie?

Proszę wstawić x tylko w jedno pole.

- Społeczny
- Gospodarczy
- Przestrzenny

5. Proszę ocenić działanie Gminy pod względem realizacji zadań w różnych płaszczyznach wstawiając liczbę punktów od 1 do 5 gdzie 1 to najniższa ocena a 5 najwyższa.

Zakres działania	Ocena
Inwestycje: celowość inwestycji, wykorzystanie środków z zewnątrz, ilość realizowanych inwestycji.	
Ochrona środowiska, ekologia: system gospodarowania odpadami komunalnymi, kanalizacja sanitarna i deszczowa, czystość na terenie gminy, utrzymanie przestrzeni publicznej (zieleń , parkingi itp.)	
Edukacja: stan infrastruktury oświatowej, poziom nauczania w szkołach, oferta zajęć pozalekcyjnych.	
Transport: transport lokalny (dojazd do szkół, miast) jakość transportu, koszt, dopasowanie do potrzeb mieszkańców, stan techniczny, bezpieczeństwo.	
Kultura: częstotliwość organizowanych wydarzeń kulturalnych, jakość proponowanych usług , stan bibliotek.	
Rekreacja: dostęp do obiektów sportowych, rekreacyjnych, dostęp do jezior, lasów, możliwość wypożyczania sprzętu sportowego, wodnego.	
Opieka zdrowotna: dostęp do służby zdrowia oraz jakość świadczonych usług w ośrodkach.	
Administracja publiczna: jakość i poziom świadczonych usług, terminowość, obsługa, informacja.	
Opieka społeczna: zakres, forma, poziom świadczonych usług.	

6. Z 10 poniżej wymienionych propozycji proszę wskazać **maksymalnie 3**, które według Pana/Pani powinny być priorytetowe do realizacji w perspektywie lat 2016-2020.

- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej (w tym drogi wewnętrzne i chodniki)
- Budowa ścieżek rowerowych
- Rozbudowa i modernizacja bazy sportowej
- Rozbudowa i modernizacja mieszkań komunalnych i socjalnych
- Modernizacja obiektów kultury (świetlice gminne)
- Modernizacja bazy oświatowej
- Zakup gruntów pod inwestycje gminne
- Działanie na rzecz poprawy stanu gminnych zbiorników wodnych (stawy, kąpieliska)

7. Proszę wskazać **maksymalnie 2 zadania**, które według Pana/Pani powinny zostać zrealizowane w najbliższych latach.

(proszę napisać miejsce realizacji zadania i na czym ono miałyby polegać)

.....

.....

.....

.....

Dziękujemy za wypełnienie ankiety.

9. Zbiorcze wyniki ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy.

		Razem	Brzezinki	Ciche	Czysteblota	Gaj-Grzmięca	Najmowo	Lipowiec	Pokrzydowo	Sumowo	Sumówko	Zastawie	Zbiczno	Żmijewko
1. Metryczka														
Płeć	Kobieta	150	9	14	6	2	3	4	28	20	9	8	40	7
	Mężczyzna	123	7	4	4	9	10	3	24	17	9	7	22	7
Wiek	18-25 lat	44	1	4	2	0	1	0	8	10	1	3	10	4
	26-35 lat	64	4	2	1	0	5	1	15	11	5	2	15	3
	36-45 lat	45	3	3	1	4	3	0	8	2	6	2	12	1
	46-55 lat	53	4	5	1	2	1	3	12	4	4	1	12	4
	56-65 lat	49	2	4	2	5	3	3	9	10	0	3	7	1
	>65 lat	25	1	2	3	1	0	0	6	0	3	4	4	1
Wykształcenie	Podstawowe	29	4	0	4	2	1	1	6	3	4	2	2	0
	Gimnazjalne	4	0	2	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
	Zasadnicze zawodowe	71	6	6	3	6	4	5	6	12	4	5	10	4
	Średnie	114	6	11	3	3	5	1	17	17	5	6	32	8
	wyższe	61	1	1	0	1	3	0	23	6	5	0	18	3
2. Jak długo Pan/Pani mieszka w gminie Zbiczno	Od urodzenia	139	8	6	8	7	7	5	30	17	6	6	27	12
	Krócej niż 3 lata	10	1	1	0	0	0	0	4	0	2	0	1	1
	10 lat	33	3	5	0	1	1	0	6	6	3	3	5	0
	20 lat	19	1	1	0	1	1	0	2	2	1	5	5	0
	Dłużej niż 20 lat	74	4	7	2	3	4	3	8	13	4	0	24	2
3. Czy uważa Pan/Pani że:	Gmina rozwija się w bardzo dobrym kierunku	51	4	2	2	3	3	4	7	7	4	3	10	2
	Kondycja Gminy jest dobra i stabilna	100	2	9	6	6	4	3	19	5	6	3	28	9
	Kondycja Gminy jest zła i niestabilna	61	6	5	2	1	2	0	10	13	5	3	13	1
	Rozwój Gminy oceniam negatywnie	55	4	4	0	2	3	1	14	10	2	5	9	1

	Nie interesuję się rozwojem Gminy	15	1	1	0	0	1	0	3	3	1	1	2	2	
4. Według Pana/Pani jaki rozwój jest najbardziej potrzebny w naszej Gminie?	Społeczny	85	7	7	2	2	2	3	13	16	5	2	23	3	
	Gospodarczy	121	8	8	7	7	8	3	24	9	11	9	24	3	
	Przestrzenny	70	1	3	1	2	2	1	16	13	2	3	14	12	
	Inwestycje	46	4	3	0	3	4	0	11	11	1	0	7	2	
5. Proszę ocenić działanie Gminy pod względem realizacji zadań w różnych płaszczyznach wstawiając liczbę punktów od 1 do 5 gdzie 1 to najniższa ocena a 5 najwyższa.	1	2	62	3	6	3	0	2	0	13	13	4	4	14	0
	3	86	3	5	5	4	3	2	20	9	5	7	15	8	
	4	54	2	5	1	5	1	1	7	4	5	4	14	5	
	5	13	0	0	1	0	1	3	1	0	1	0	6	0	
	Ochrona środowiska, ekologia	1	19	1	1	0	0	2	0	6	7	1	0	1	0
	1	2	42	1	5	3	3	2	1	10	4	2	0	11	0
	3	72	6	2	1	3	4	2	19	7	6	2	15	5	
	4	104	2	12	4	4	4	3	12	18	6	10	20	9	
	5	28	2	0	2	1	0	1	4	2	1	3	11	1	
	Edukacja pozycja	1	29	3	4	0	0	4	0	1	8	2	2	5	0
	1	2	31	2	1	2	0	1	0	3	2	4	1	9	6
	3	72	3	2	3	6	2	3	18	9	3	1	15	7	
	4	103	5	12	2	5	4	1	28	10	4	9	21	2	
	5	22	0	0	3	1	0	2	2	8	0	2	4	0	
	Transport	1	87	8	3	3	5	3	3	21	16	7	4	13	1
	1	2	55	5	4	3	1	1	0	12	4	6	4	11	4
	3	71	0	7	3	2	3	3	12	5	4	5	19	8	
	4	52	0	5	1	3	5	0	8	14	1	2	11	2	
	5	10	0	0	1	1	0	1	1	1	0	0	5	0	

Kultura 1	35	2	1	3	0	4	0	5	11	3	0	6	0
2	44	5	2	2	1	1	1	10	4	3	1	13	1
3	81	3	4	1	5	4	1	25	14	8	1	14	1
4	81	0	9	2	5	3	1	8	8	2	8	22	13
5	21	0	1	2	1	0	3	4	2	0	5	3	0
Rekreacja 1	44	2	3	2	1	5	0	3	13	2	0	13	0
2	44	3	7	1	0	1	0	9	6	2	0	13	2
3	53	2	7	1	5	4	1	15	6	3	1	5	3
4	67	3	1	3	5	0	1	13	13	4	6	12	6
5	55	4	1	4	1	1	4	11	1	3	8	13	4
Opieka zdrowotna 1	31	5	0	3	1	3	0	4	12	0	0	3	0
2	27	1	2	2	3	1	0	5	2	2	1	8	0
3	66	4	6	4	2	5	1	10	6	5	7	15	1
4	100	1	11	1	5	2	3	19	15	5	5	21	12
5	46	0	0	0	1	1	3	16	7	4	2	10	2
Administracja publiczna 1	36	4	2	3	2	2	1	7	9	0	1	5	0
2	37	3	3	5	1	1	0	7	5	2	4	6	0
3	79	1	7	1	5	4	1	20	10	5	2	14	9
4	86	3	4	1	4	4	3	15	12	7	6	21	6
5	25	0	3	0	0	0	1	4	2	2	2	11	0
Opieka społeczna 1	33	6	3	5	0	2	0	3	9	1	1	3	0
2	51	4	4	2	5	3	0	15	8	3	1	6	0
3	74	1	5	2	1	4	1	15	10	7	5	16	7
4	80	1	4	1	5	2	4	15	11	3	8	22	4
5	25	0	2	0	1	0	1	5	0	2	0	10	4
6. Z 10 poniżej wymienionych													
Rozbudowa i modernizacja	79	2	1	4	11	1	1	19	9	4	5	16	6

propozycji proszę wskazać maksymalnie 3, które według Pana/Pani powinny być priorytetowe do realizacji w perspektywie lat 2016-2020.	Infrastruktury wodociągowej														
	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej	71	3	4	4	2	2	3	9	12	3	5	15	9	
	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej (w tym drogi wewnętrzne i chodniki)	168	6	14	7	7	5	1	36	25	11	12	35	9	
	Budowa ścieżek rowerowych	124	9	10	1	5	7	2	21	23	5	4	26	11	
	Rozbudowa i modernizacja bazy sportowej	35	6	3	1	1	1	1	4	7	1	1	7	2	
	Rozbudowa i modernizacja mieszkań komunalnych i socjalnych	43	2	6	6	1	2	3	4	4	1	0	14	0	
	Modernizacja obiektów kultury (świetlice gminne)	80	7	8	3	1	5	3	15	12	14	1	11	0	
	Modernizacja bazy oświatowej	37	4	4	2	1	0	0	3	5	4	3	10	1	
	Zakup gruntów pod inwestycje gminne	21	1	1	0	0	1	2	4	1	1	2	7	1	
	Działanie na rzecz poprawy stanu gminnych zbiorników wodnych (stawy, kąpieliska)	121	5	3	2	6	7	5	30	10	8	11	28	6	

SPIS TABEL

TABELA 1 SIEĆ OSADNICZA W GMINIE ZBICZNO (31 GRUDNIA 2014 R.).....	22
TABELA 2 POWIERZCHNIA GEODEZYJNA GRUNTÓW W GMINIE ZBICZNO.....	26
TABELA 3 JEZIORA NA TERENIE GMINY ZBICZNO.....	27
TABELA 4 POMNIKI PRZYRODY NA TERENIE GMINY ZBICZNO.....	30
TABELA 5 UŻYTKI EKOLOGICZNE NA TERENIE GMINY ZBICZNO.....	32
TABELA 6 LICZBA MIESZKAŃCÓW GMINY ZBICZNO W LATACH 2005-2014.....	40
TABELA 7 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA GMINY NA TLE WOJEWÓDZTWA I POWIATU.....	41
TABELA 8 URODZENIA ŻYWE, ZGONY I PRZYROST NATURALNY W GMINIE ZBICZNO.....	42
TABELA 9 LICZBA OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM.....	42
TABELA 10 STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE, WOJEWÓDZTWIE I KRAJU W LATACH 2012-2014	45
TABELA 11 PLAN WAŻNIEJSZYCH IMPREZ KULTURALNYCH I SPORTOWYCH W GMINIE ZBICZNO	45
TABELA 12 ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY W ROKU 2013.....	46
TABELA 13 STRUKTURA MIESZKAŃ W GMINIE W LATACH 2011-2013.....	46
TABELA 14 DODATKI MIESZKANIOWE PRYZNANE PRZEZ GMINĘ ZBICZNO W LATACH 2010- 2013.....	46
TABELA 15 POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE ZBICZNO.....	47
TABELA 16 LICZBA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE ZBICZNO (2014 R.).....	47
TABELA 17 STRUKTURA PRODUKCJI ROLNEJ.....	47
TABELA 18 POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH.....	48
TABELA 19 ZUŻYCIE NAWOZÓW MINERALNYCH I WAPNIOWYCH W ROKU 2010.....	48
TABELA 20 PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINIE W LATACH 2011-2014.....	49
TABELA 21 PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINIE W POSZCZEGÓLNYCH SEKCJACH POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI (PKD) W 2013 I 2014 ROKU.....	49
TABELA 22 CHARAKTERYSTYKA SIECI WODOCIĄDOCIĄGOWEJ.....	51
TABELA 23 STACJE UZDATNIANIA WODY NA TERENIE GMINY ZBICZNO.....	51
TABELA 24 SIEĆ KANALIZACYJNA W GMINIE ZBICZNO.....	52
TABELA 25 ZMIESZANE ODPADY ZEBRANE W CIĄGU ROKU.....	53

TABELA 26 LICZBA UCZNIÓW W GMINIE ZBICZNO W LATACH 2006-2014.....	55
TABELA 27 LICZBA MIEJSC I DZIECI W PRZEDSZKOLACH W GMINIE ZBICZNO	56
TABELA 28 PLACÓWKI KULTURALNE W GMINIE	58
TABELA 29 WYKAZ GOSPODARSTW DOMOWYCH I OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ	61
TABELA 30 STATYSTYKA PRZESTĘPSTW NA TERENIE POWIATU BRODNICKIEGO	63
TABELA 31 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	67
TABELA 32 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU STANU ŚRODOWISKA	68
TABELA 33 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO.....	70
TABELA 34 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	72
TABELA 35 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA.....	73
TABELA 36 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO	74
TABELA 37 ANALIZA SWOT GMINY ZBICZNO (JAKOŚCIOWA)	79
TABELA 38 ANALIZA SWOT GMINY ZBICZNO	81
TABELA 39 CEL STRATEGICZNY 1	88
TABELA 40 CEL STRATEGICZNY 2	92
TABELA 41 CEL STRATEGICZNY 3	99
TABELA 42 CEL STRATEGICZNY 4	104

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Ziemia chełmińska z Ziemią lubawską i Ziemią michałowską w pocz. XV w. (źródło: https://pl.wikipedia.org)	16
Rysunek 2 Gmina Zbiczno na mapie powiatu brodnickiego (źródło: http://pl.wikipedia.org/)	21
Rysunek 3 Odległość [km] Zbiczno od niektórych, większych miejscowości	21
Rysunek 4 Mapa gminy Zbiczno (źródło: http://pl.wikipedia.org/)	22
Rysunek 5 Podział gminy Zbiczno na sołectwa (źródło: http://www.zbiczno.pl)	24
Rysunek 6 Jezioro Zbiczno (źródło: https://pl.wikipedia.org)	29
Rysunek 7 Dwa żywotniki przed leśniczówką Rosochy (źródło: http://mapa.nocowanie.pl/ autor - Anbien).....	31
Rysunek 8 Zielone Płuca Polski (źródło: http://www.emazury.com/)	34
Rysunek 9 Kościół w Pokrzydowie (źródło: http://www.parafiapokrzydowo.pl/).....	35
Rysunek 10 Dwór w Tomkach (źródło: http://www.polskiezabytki.pl/ autor: Andrzej M)	36
Rysunek 11 Kościół w Żmijewie (źródło: http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/ autor A. Urbański).....	36
Rysunek 12 pałac w Najmowie (źródło: http://www.polskaniezwykla.pl/)	37
Rysunek 13 Przyrost naturalny w Polsce, województwie kujawsko-pomorskim, powiecie brodnickim i gminie Zbiczno w 2014 roku	42
Rysunek 14 Zużycie wody [m ³] w Polsce, województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie brodnickim i gminie Zbiczno w 2013 r. (źródło: Bank Danych Lokalnych)	52
Rysunek 15 Świetlica w Pokrzydowie (źródło: http://www.goksirzbiczno.ubf.pl).....	57
Rysunek 16 Budowa Hali Sportowej w Zbicznie (źródło: http://goksirzbiczno.ubf.pl)	59

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Stosunek liczby kobiet i mężczyzn w gminie	39
Wykres 2 Gęstość zaludnienia w gminie na 1 km ²	40
Wykres 3 Migracje mieszkańców Gminy Zbiczno	41
Wykres 4 Saldo migracji mieszkańców Gminy Zbiczno	41
Wykres 5 Liczba ludności gminy wg ekonomicznych grup wieku na terenie gminy Zbiczno w latach 2005-2014	43
Wykres 6 Bezrobotni rejestrowani na obszarze Gminy w latach 2012-2014.....	44
Wykres 7 Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie gminy Zbiczno	56
Wykres 8 Ogólna ocena rozwoju Gminy przez mieszkańców gminy Zbiczno	64
Wykres 9 Wyniki oceny działań Gminy przez mieszkańców gminy Zbiczno	64
Wykres 10 Bilans strategiczny w obszarze rozwoju społeczności lokalnej	68
Wykres 11 Bilans strategiczny w obszarze stanu środowiska	69
Wykres 12 Bilans strategiczny w obszarze rozwoju gospodarczego	71
Wykres 13 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w obszarze rozwoju społeczności lokalnej.....	73
Wykres 14 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w obszarze rozwoju społeczności lokalnej.....	74
Wykres 15 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w zakresie rozwoju gospodarczego	75
Wykres 16 SWOT Gminy Zbiczno.....	83
Wykres 17 TOWS Gminy Zbiczno.....	84
Wykres 18 SWOT/TOWS Gminy Zbiczno	84